

RINGERIKE.

RVE

Arnold Vibes

The logo consists of a stylized, bold letter 'S' that is intertwined with a 'B' shape, creating a unique monogram.

Sparebanken Buskerud

Hole/Ringerike

Kvernberggt. 5, 3500 Hønefoss, tlf. 067/21 222

Filialer: Domus-senteret, Tyrstrand og Vik.

Som kunde i vår bank har du
ytterligere 32 bankkontorer i
Buskerud som du kan benytte.

RINGERIKE

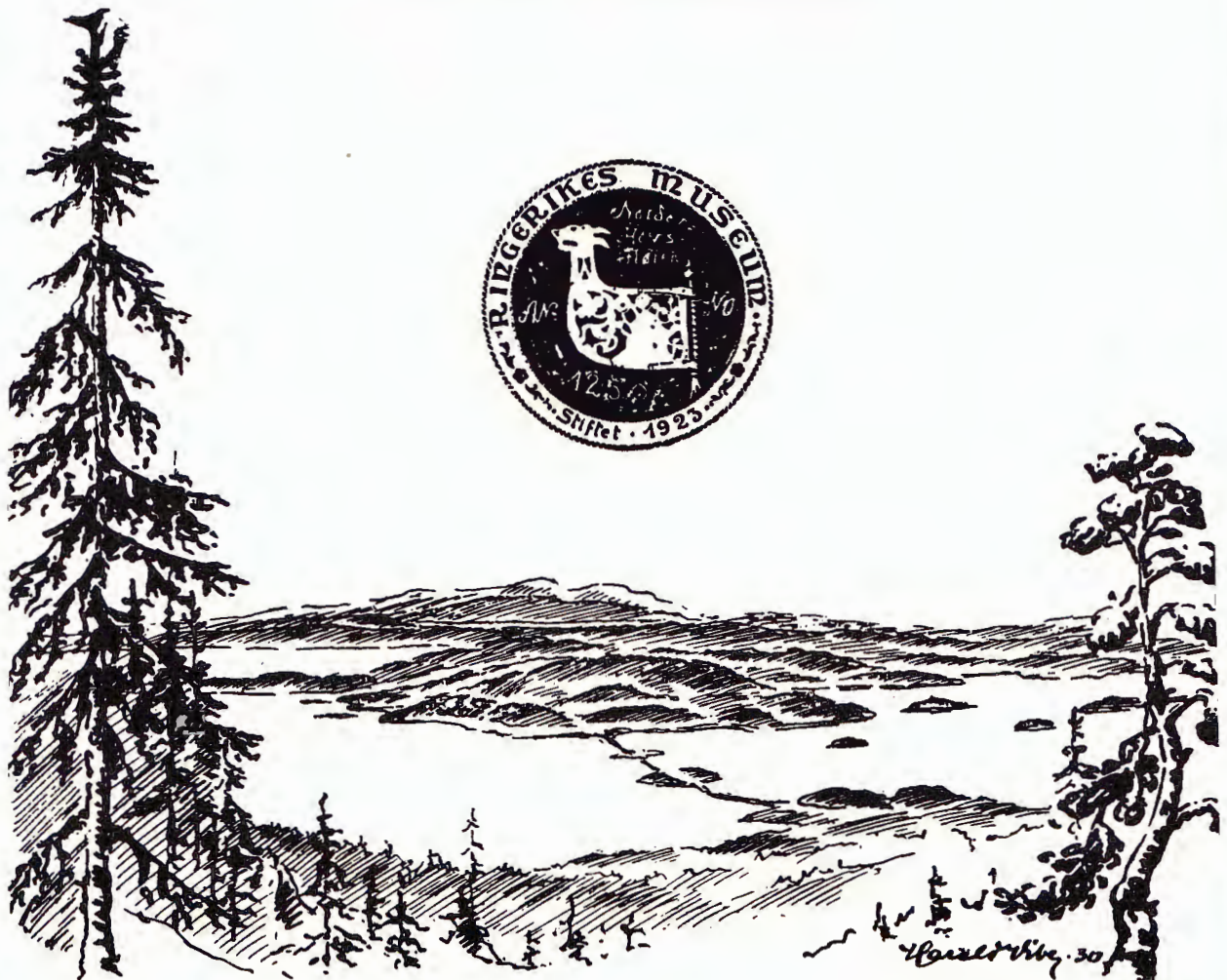
1989

(Hefte nr. 61)

UTTGITT AV

RINGERIKES MUSEUM
RINGERIKE UNGDOMSLAG
OG RINGERIKE HISTORIELAG

REDAKSJON:
NILS JOHANNESSEN
INGEBJØRG LILJEDAHL
PETER TANDBERG
TRYGVE GJERALD, FORRETNINGSFØRER

INNHold:

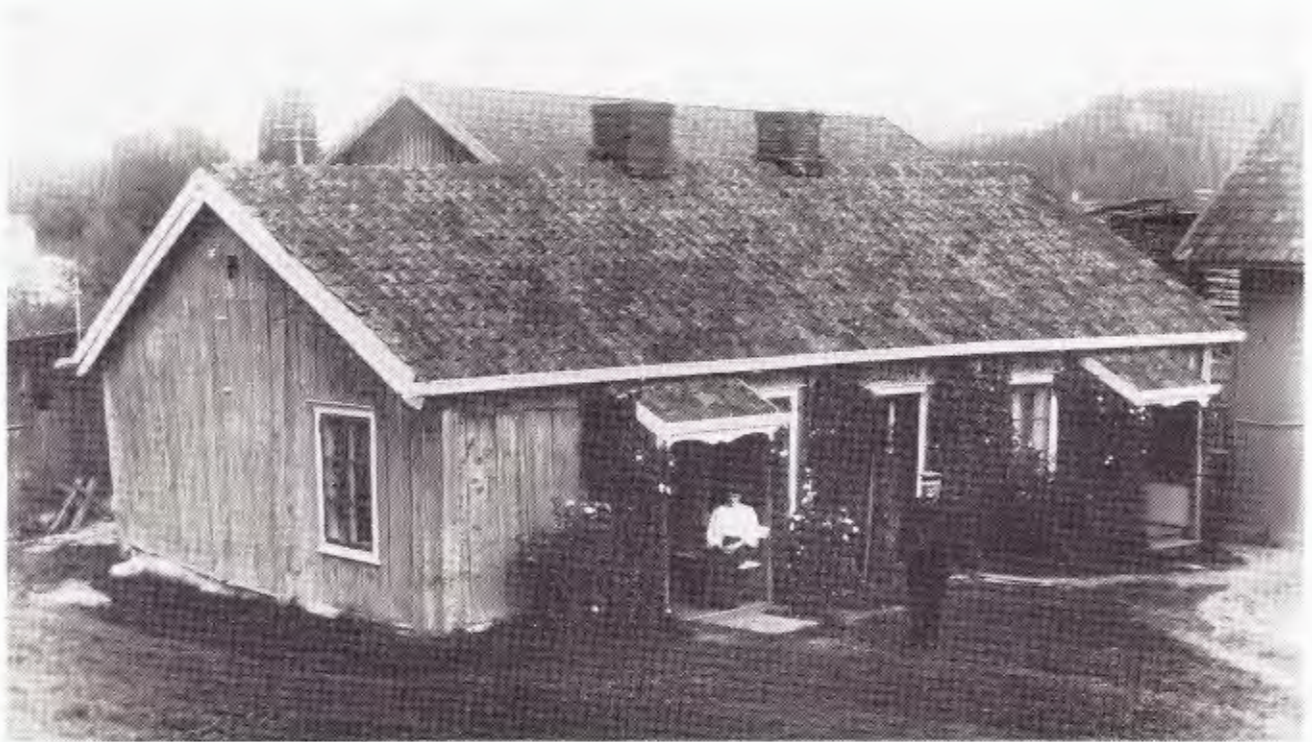
Prolog, av lærer Maren Olerud	3	Hverven i de eldste tider, av Olav Lindstad	36
Konfirmantforberedelser først på 1900-tallet, av Gunhild Hagen	5	Kulturetaten i Hole kommune, av Rita Næssan	41
Et brev fra Hawaii 1881, av Ingeborg Elsrud	6	En ny bit i puslespillet: Kjeraten i Aasa	42
Brann- og Feiervesenets historie, av brannsjef Jahn Nørve	8	Frans av Assisi og Baldisholteppet, av Johs J. Duin	43
Kristian Glaserud fra Hole paa Ringerike: Opfindelser	15	En over 2000 år gammel kniv, av Anders Viljugrein	45
Haugabygd med sitt sagasus, fra Villvoll skrivestuggu	18	24. februar 1652: Saketing på Li i Norderhov	45
Edvard E. Elsrud, fra en stilebok fra Buskeruds Amtsskole ...	19	Aktiebrev i Dampbaaden "Delfin"	46
Om de hellige ikoner, av Jostein Børtnes	20	Fra Ringeriksbygdene til Bønsnes: Folkevandring, 28. juli 1930	47
Ved de to ulykkelige lensmænds bortgang, av K.N. Aalborgen	21	Lidt for Moro, Slofferen og Buffen	51
Ekstrautskrift af Buskerud Amts Udskiftningsprotokoll	22	Drikkekanne fra Middelhavsområdet, av Eivind Karsrud	52
Kart over Norderhov Præstegjeld	30	Ringerike Historielag: Årsberetning for 1988-89	54
Toresplassen, av I. Hylemark	32	Glimt fra 1988, av Eivind Karsrud	55
Norrøne gude- og heltesagn: Fridtjov, av P.A. Munch	33	Referat fra ungdomslagene	56
En yngre middelaldersk skipsfløy: Norderhovfløyen	35	Diverse regnskaper	58
		Ringerikes Museum: Årsmelding 1988	59

FORSIDEN:

Brannvesenets emblem.

Grunnskolen 250-årsjubileum i år: Prolog

Av lærer Maren Olerud

Bruksskolen i Hønefoss.

*Nå er det vår, og det betyr
at vi kan nesten se det kryr
av all naturens planter.
De er i vekst, har blad og knopp,
fra røttene så gror det opp
et vell av varianter.*

*Så står de der i stein og ur
og er en del av vår natur.
Da er det lett å glemme
det aller første lille tegn
som modig trosset iskaldt regn
og ikke lot seg skremme.*

*Vi har jo tenkt og lest og lært,
og mye har vi glemt.
Men det som ble mest kjent og kjært,
det har vi saktens gjemt.
Vel ikke slik vi tok det inn
fra tungt og snirklet språk,
fra gulnet blad i bok av skinn,
nei, det har modnet i vårt sinn.*

*Jeg har et bilde som jeg tror
du sikkert vil dra kjensel på:
Jeg ser et gammelt kjøkken hvor
det står et voksent, trehvitt bord
med skolebøker på.*

*Og hverdagen er rundt omkring
med folk i sving med mange ting,
der travle hender gjør sin plikt
med ull og garn og mat og slikt
mens sansene er halvveis vendt
mot bordet der et lys er tent.*

*Der sitter barn fra enkle hjem,
litt forskjell er det jo på dem:
En Marit, nokså stolt og kry
og stolende på sjarmen,
en Øyvind, mere folkesky
her langt fra hjemmevarmen.*

*Og midt iblant dem troner Bård,
- så rask fra smil til sinne.
Hva kommer det av at han står
så fast i folkeminnet?*

*Han hadde ingen mønsterplan
og enkelt reglement.
Slikt som prosjekt - det visste han
vel ikke om en gang.
Men uten å ha gått et kurs,
var han en suverren ressurs.*

De visste godt hva arbeid var,
de små der rundt om bordet.
Det var å lystre mor og far,
å bøye rygg i slitet utpå jordet.
Å være flink, det var å sette spor
av kreftene i mager husmannsjord.

Det var selvfølgelig og slik det skulle være
at blikket skulle senkes ned og ikke over gjerdet.
Men her, i denne samlingen, kalt skolen,
ble nakken, blikket, sinnet tvunget opp
mot horisonten, rommet, solen -
ja, kanskje mot en drøm på fjellets topp.

Elsk din neste, du kristensjel!
Tred ham ikke med jernskodd hel,
ligger han enn i støvet...
Litt bombastisk, synes vi og smiler til,
men for en Øyvind brant de ord som ild
og senere, når kroppen kjentes mør
av daglig arbeid, som var tungt og stritt,
da fantes det fremdeles noen glør
som kunne pustes på og lyse litt.

Så over til idag, - og vi
som sitter her, vet alt
om skolen, og vil sikkert si
den endret seg totalt.

Ja, mellom oss og den gang står
en trapp med mange trinn.
Et spørsmål er om trappen går
så ende rett i værs og inn
i ønskedrømmen vår.
For hvis vi skreller skallet vekk,
av respatex og stål,
bør skolen, hvis den holder mål,
ha mange fellestrekk
med det vi ofte kastet vekk,
ja, gjerne brant på bål.

Å, vi har mange skall i dagens skole.
Vi nevnte mønsterplan og reglement.
Vi nærmer oss kan hende det frivole
hvis vi nå tar dem vekk, ja, alle på en gang.

Da er det spennende, - er der en kjerne,
- små øyeblikk, der stillheten er hel?
mens gullstøv drysser fra en ledestjerne,
og det formidles noe i fra sjel til sjel?

Barn kan lære om hverandre ved å sitte i en ring.
Kommer ikke noe ovenfra, er kjernen ingen ting.
Barna vil ha idealer: Colin Archer, Nansen, Gud,
og de vil ha greie regler, liker også strenge bud.

Hvis vi ikke gir dem dette, skaper de dem gjerne selv.
Og da kan det være slike som gjør mennesket til trell.
Ungdom vil ha idealer, vil ha no' å rive ned.
Står det ikke no' der oppe, river de et annet sted.

I fremtiden må vi vente
ved disker og luker og bord
på at maskinen skal hente
forløsende data-ord.
Vi hører det tikke og summe
og aner at noe skjer,
og så vil maskinen forstumme.
Den er tom og vet ikke mer.

Du stirrer blindt på en vrimmel
av koder og tegn og tall,
for der på en liten strimmel
er du i et nøtteskall.

Der svart på hvitt står det skrevet
korrekt karakteristik,
som ikke er overdrevet,
men stemmer presis på en prikk.
En imponerende mengde
av sirlige sifre i kø.
Det er din person-nummer-lengde
som følger deg til du er død.

I praktisk, pene rubrikker
står koder for yrke og lønn,
og tall eller tegn eller prikker
slår fast at du har et kjønn.

Ja, når det heretter i livet
er spørsmål om deg og meg,
hentes vi ut av arkivet
enten vi vil eller ei.

Men enda verre enn dette,
ganske katastrofalt,
er at et trykk kan slette
ut oss og vårt vesen totalt!

Å, det er så veldig viktig, mye, mye mer enn før
at vår skole ikke gjør i ett og alt som andre gjør:
hiver seg oppå en bølge, tror den skyller en i land
på en fremtidsblå, fantastisk lys og paradisiske strand.

Alle vet noe om skolen,
og alle kan felle en dom.
Den er omtrent som solen
som alle ting dreier seg om.
Men står vi på hver vår stjerne
og skyter hverandre i kne,
da hvirvler den før nevnte kjerne
langt ut i rommet et sted.

La oss holde fotefestet!
La oss velge ut det beste!
La oss mer enn noen gang
granske plan og reglement!
Arbeid for en felles sak
skulle tilsi felles tak.

Den blomsten som vi startet med, har vokst seg stor i dag.
den har forgreininger i alle hjem og samfunnslag.
Riv ikke rota opp!
Ta hensyn til hver knopp,
og garanter den gode gartner gunstig arbeidskår,
da håper vi på liv og vekst i lyse fremtids-år.

Viker kirke

Konfirmantforberedelser først på 1900-tallet

Av Gunhild oppi Ådal'n (Gunhild Hagen)

Jeg vil fortelle litt om hvordan det var å være konfirmant i Ådal i gamle dager.

Jeg er så heldig som har vært sammen med eldre mennesker i arbeidsstuen på Olsviken aldershjem. Mange av mine venner der er gått bort, men eldre mennesker er glade fortellere. Og de ville alltid så gjerne at andre skulle få høre hvordan de hadde det i sin ungdom.

Til en konfirmant-fest for noen år siden fikk jeg spørsmål om å fortelle litt om konfirmantforberedelser i gamle dager. I denne anledning var det tre av de eldste på hjemmet som fortalte meg om konfirmanttiden sin. Det var Gjertrud, Gudbrand Opperud og Elling Kristian Hansen.

Elling Kristian som var fra Hval kirkesogn, fortalte slik om sin konfirmantforberedelse: Han lå på tømmerhogst sammen med sin far langt inne på åsen. En dag i uka skulle ungene møte for presten. Disse dagene måtte han grytidlig opp. Vegen ned i bygda var både kronglet og lang. Han måtte heimom og få vaska av seg den verste "gørrkvaen" og skifta på seg andre klær før han drog til presten. Heime hadde mor hans nistepakka ferdig, med den og bøkene sine sprang Elling Kristian alt det beina kunne bære ham ned til elva der dampbåten la inntil.

Han fortalte så livaktig om alt, og om gleden ved å treffe kamerater og få høre nytt. Men i smug måtte gutten titte litt i både katekismen og bibelhistoria. Han hadde vært

så trøtt om kveldene inne på tømmerkoia at mange ganger var det blitt lite lekselesning. Vondord fra gamlepresten var noe Elling Kristian og de andre ungene ikke likte. Det var i Hval kirke disse ungene møtte til lesedager. Denne gutten var litt av en skøier, han fortalte om hvordan de fikk lurt til seg en tipakning sigaretter i den vesle butikken like ved kirken. Sigarettene var dyre, den vesle pakningen kostet ti øre, og de måtte vare hele sommeren. De tok et lite drag hver seg av herligheten og gjemte stompen til neste gang. Dette var noe som måtte foregå i trygg avstand fra husene, og etter seg på veggen hadde de gamlepresten som kjørte med hest og karjol. Huttetu - hvis presten hadde fått snusen i dette, visste de ikke hvordan det skulle endt.

Ungene hadde ingen framkomstmiddel heimat, regntøy og paraply fantes ikke. I de verste regnskurene krabbet de under trærne langs veggen og spiste nistepakkene sine. Jentene på den ene siden av veggen

og guttene på den andre. "Vi satt og kikka på jentene, og så trekte vi strå om dem...". Elling Kristian ler lurt. Men jeg skjønnte godt at bakom lå alvoret.

Dette halve året hos presten ble en kamp mellom ham, leksebøkene og øksa... Han hadde sett at vedkassa heime var tom. Han måtte rekke å hugge ved for mor si før han sprang den lange vegen oppover lia igjen til de andre tømmergerne i koia.

Gjertrud og Gudbrand fortalte at når de skulle skrive seg for presten i Vikar sogn, hadde de ikke noe fast møtested. Prestegården var ikke innkjøpt enda, så det ble i Vikar kirke de møtte til å begynne med. Gudbrand var heldig; han bodde like i nærheten av kirken.

Gjertrud var det verre med, hun bodde på andre sia (østsia) av fjorden langt oppe i lia. Det kom så fryktelig mye snø denne våren, og isen på Sperillen lå til langt utpå våren. Gjertrud fortalte om strevsomme turer når broren hennes dro henne på kjelke over isen i snøkavet. "Je va lita å itte så sterk je, skjønner du", sa Gjertrud. "Men jammen vart det strevsamt for gamlepresten au da, han budde på Finnsand, å dit va det langt...".

Begge to prater litt sammen og minnes denne tida langt tilbake.

Jeg hører navnet på presten blir nevnt, Gunner Gunnarsen var navnet. Siden ble det til at ungene skulle møte i Beritstua på Finnsand. Det ble en ekstra lang marsj for dem som bodde helt oppe ved grensen mot Nes, og likedan for dem som bodde oppe i liene på vestsia av fjorden.

Gjertrud og Gudbrand var enige om at persten var både snill og grei, men fryktelig sint. "Han slo i bordet så bøkene hoppa og trampa i gølv et så stua skalv". Gudbrand ler og legger til "Ja, vi skalv vi au...".

Gjertrud hadde mer å fortelle fra denne tida. Konfirmasjonsdagen

Et brev fra: Hawaii 1881

Brevskriveren, Johannes Johansen, ble konfirmert i Vikar kirke i Ådalen året 1860 og bodde da på Skarrud. Han var konfirmert sammen med bl.a. Torgrim Elsrud, og det er til ham brevet er skrevet.

sin husker de godt begge to, det var den 17. september 1905. Mobiliseringa foregikk den 14. september, så disse dagene sitter spikret fast i de gamles hukommelse. Det var stor uro og spenning i landet, og lite å få kjøpt. Det ble store vanskeligheter med å få ferdig konfirmasjonskjolen til Gjertrud. Den unge sydama var så redd og oppskaket på grunn av at hennes mann var utkalt, så det ble lite syng. Men kvelden før konfirmasjonsdagen var det en ungjente som sprang bort til Klara sydame og hjalp til så Gjertrud fikk sin kjole.

Men Gjertrud fortalte at det følte så tungt og sorgfullt, hennes bror var også utkalt. Men han hadde fått sendt et kort til sin søster. "Det kortet har jeg enda", sier hun og forteller så naturlig og livaktig at vi føler som det er nåtid. På kortet stod det: "Vi reiser mot grensen i morgen. Dere må ha det bra alle sammen". Tårene væter de furete kinn, og sjøl sitter jeg med en vond klump i halsen. Det var tungt for den unge konfirmanten og hennes kamerater, de visste det kunne bety krig.

Om en stund forteller Gjertrud videre, konfirmasjonsdagen opprant, og Vikar kirke var stuvende full. "Vi satt stille med bøyde hoder", sa Gjertrud. Jentene med svarte kjoler og kvite skaut på hodet, og guttene i mørke dresser og stivetøy. Stillferdig gikk dagen hen uten noe slags selskapelighet, alle hadde sine tanker hos dem som var ute. "Men gudskjelov, det vart ingen krig", sier den kvithårede damen og ser ned på sine foldede hender.

Av Ingeborg Elsrud

Johannes Johansen var en av de 400 emigranter som reiste fra Drammen til Hawaii den 27. oktober 1880. De reiste med seilskipet "Beta" for å arbeide på sukkerplantasjer på en av Hawaiiøyene. Like før avreisen hadde han giftet seg med Maren Helene Martinsdatter Madsen fra Lier. De hadde en dramatisk sjøreise rundt Syd-Amerika og gjennom Magellanstredet, men etter 118 reisedager ankom de til sitt bestemmelsessted, til øya Maui.

Maui svarte nok slett ikke til det paradiset på jorden som de var blitt forespeilet på forhånd. Mange var uvandt med så tungt arbeide som de ble satt til på sukkerplantasjene, og de syntes at de ble behandlet som slaver. Dette skrev de brev om, og brevene ble gjengitt i avisen.

Torgrim ble nok bekymret for sin gamle ungdomsvenn fra Ådalen og sendte ham et brev. Noen måneder senere fikk han svaret fra Johannes, som var av en annen mening enn dem som klaget på forholdene de var kommet til.

Da vi fant dette brevet på loftet på Elsrud, mere enn 100 år etter at det var skrevet, tenkte vi på om det var mulig å finne ut om hvordan det var gått videre med Ådølingen og hans familie på Hawaii, og tilfældigheter førte til at vi kom i kontakt med en dame i Honolulu, som merkelig nok kjente en av hans barnebarn! Han var nå pensjonist, men hadde vært professor ved universitetet i Honolulu og i tillegg en meget kjent forfatter av

Hawaii våren 1989. Wilhelm Elsrud t.h. sammen med Henry Meyer, oldebarn av Joh. Johansen.

historiske romaner fra Hawaii. Vi fikk også kontakt med ham, og han kunne fortelle at hans morfar var blitt boende på Maui helt til han døde 85 år gammel i 1929.

Johannes Johansen, eller John Johnson som han kalte seg på Maui, hadde 7 barn, 17 barnebarn og mange etterkommere som fremdeles er bosatt i Hawaii. Hans kone, Mary som hun ble kalt, reiste riktignok fra ham etter ca. 15 års ekteskap og flyktet til en av de andre Hawaiiøyene med alle deres 7 barn og giftet seg der med en annen av de norske emigrantene. Hun døde i Honolulu 100 år gammel i 1958, og det var bare én av sønnene som senere kom tilbake til Maui. Han var selvlært ingeniør i mekanikk og "superintendent" ved en sukkerfabrikk der. En av hans døtre og etterkommere bor fremdeles på Maui, og et oldebarn av Johannes Johansen kunne vise oss stedet hvor "Beta" landet i 1881. Ved 100-årsjubileet ble det satt opp en minneplate på stedet.

Gode Ven!

Dit kjære Brev af 10d Juli modtog jeg den 7de Schtember horfor jeg er dig meget Taknemlig, thi det er saa rart naar man er saa langt borte at faa høre fra sine kjære Ungdumskamerater, og det er sørgeligt at høre at det er saa Daarlig med Gulbrand Hovda og jeg kan fortælle at det staaer godt til med mig og min kone og alle de Norske her paa Maui - men 4 er omkomet ved Ulykestilfold siden vi kom her, den første var Christoffer Faye, søn af Hans P. Faye i Dramen - han skule ride over en Elv og strømmen førte baade han og Hesten udover et høit Fosefolt saa han ikke igjenfantet paa flere Dage, men en gut fra Lier som sad paa same Hest kom ind under Fossen og blev sidende der indtil han fikk høre folk som skule søge efter dem og saa skreg han og de fik ham i god behold frem igjen, og en af vore resse kamerater, en Svensk gut som det falt et Jordskred over saa han Døde et par Timer efter, han var paa en Plantasjon som kal-

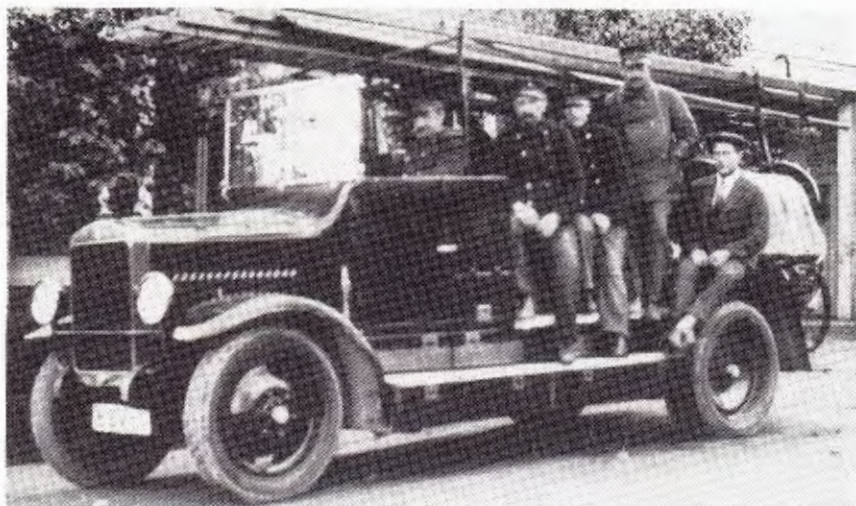
des Haiku og søn af Captein Lorange Druknede i en Brønd og en Dreng paa Hamkopoka, søn af en Drammenser Druknede ved Badning, og 5 Mand har rømt til Kalifornien, og Du siger i Dit Brev at Aviserne beretter at vi skal blive saa ilde behandlet her, men det synes jeg maa være alderes ugrundet, for hva vi blev lovet i Norge det faaer vi, og lidt til. Vi skule have 9 Dolar pr Maand og de som udfører sit Arbeide ordentlig saa faaer de lidt Extra, jeg har siden Mai faaet 11 Dolar pr Maaned og min kone 6 i steden for 4½ og de skaffer os varer som vi behøver langt billigere end hvad vi maa betale for dem hos kjøbmanden her, og Arbeidet er slet ikke saa tungt her som hjemme saa at de som vil og er vant til at Arbeide, maa befinde sig vel her men det er saa mange især Christiania-gutter her som vel aldrig har arbeidet før og De vil ikke Arbeide, men bruger en grov Mund, og saa bliver De Aresteret og i Dømt Mulkt den første gang 3 Dolar 25 Cent, og siden dobelerer den hver gang, og nægter de at vedtage Mulkt saa bliver de ført til en Bye som heder Vailuki og sat i strængt straf arbeide paa liden kost og 25 Cent pr Dag til Mulkten er oparbeidet. Nu en 3 Maanerstid har man her Arbeidet med Ploining og Plantering, men nu skal høstningen begynde igjen og da er det travleste Tiden, men jeg har havt et og same Arbeid hele Tiden og det er at Vande for her Regner kun 3 Maaneder af Aaret nemlig November, December og Januar og i den Tid samler man Vand i store ind Dæmninger og der fra leder man vandet over Sukeragreene i den Tørre Aarstid.

Du kan tro det er rart at se naar man Pløier her, da har man 24 Okser for hver Plov og saa gaaer der 2 Mand med lange Svøber og jager disse og en Mand styrer Ploven, nu faaer jeg slutte min simple skrivelse for dene gang med en venlig hilsen til dig og andre bekjente og hils Ragnild Kvenbraaden og Mari Hovda fra mig og vær Du venligst hilset fra Din langt fraværende Ungdomskamerat.

Joh. Johansen

Brann- og Feiervesenets historie

Av brannsjef Jahn Nørve

Ca. 1927. Nr. 3 fra venstre: Ingvald Gulbrandsen, ved rattet: Anders Gulbrandsen, nr. 4: L. Stubberud og nr. 5: Rudolf Karlsen.

Til 1852 var det ikke noe ordnet brannvern i Hønefoss. Hver mann måtte selv holde seg med det slukningsmateriell - haker og brannpøser - som han fant nødvendig. Det sier seg selv at det da var lite og ingenting hos de aller fleste. I branntilfelle var hele byen pliktig til å møte fram og hjelpe til med å slukke. Da var alle i samme båt, og viljen til å hjelpe var nok stor hos de fleste. Men når det var så få og så lite effektive redskaper å hjelpe seg med, ble evnen alltid mindre enn viljen.

I den tette og uregulerte bebyggelsen ved fossen hadde varmen lett spill når den slapp løs. Likevel ble ikke arbeidet med et ordnet brannvesen tatt opp før i 1855. Og den begynnelsen som da ble gjort, den var i sannhet beskjeden. Etter forslag fra A.H. Ridder ble det i februar vedtatt å sørge for å holde en brannråk åpen på nordsida av elva.

Men i juli samme året ble det tatt et drygt skritt videre. Da vedtok bystyret å låne 500 spd. til kjøp av "de fornødne Brandslukningsredskaper". Kommunen fikk lånet i Oplysningsvesenets fond, og i samråd med Ridder, som da var valgt til branninspektør, bestilte man sommeren 1856 en stor og en

mindre brannsprøyte ved Akers mekaniske verksted (disse er fortsatt i oppbevaring hos brannvesenet). Sprøytene var ferdige sent på høsten, og etter en tilfredsstillende prøve, tok Ridder mot dem på byens vegne. De skulle bli sendt oppover "naarsomhelst Føret tillade Transporten". Det skjedde nyttårsdag 1857. Samtidig kom to brannseil hvert på 120 m², "af saadant uldent Tøi som nu sædvanligt bruges til Brandseil for Christiania".

Nå hadde man de aller nødvendigs-te slukningsredskapene, men de trengte betjening og mannskap. Det synes aldri å ha vært på tale å ansette et lønnet brannmannskap.

Alle hadde fremdeles plikt til å delta i brannslukning. Bystyrets vedtak om dette lød slik: "Til - at gjøre Tjeneste ved Brandvæsenet, saasom at gjøre Tjeneste ved Pumperne, at øse Vand, at regjere Slangerne, at anbringe Brandseil, hvor det kan fornødiges, at redde de for Ilden utsatte Effekter og hvad videre der maatte fornødiges indrulleredes samtlige Byens tjenestedygtige Mandskaper, idet Magistraten og Brandinspektøren overdroges at fordele Forretningerne mellem disse efter Omstændighederne".

Men de to kompliserte brannsprøyter kunne ikke betjenes av hvem som helst. Til det trengtes innsikt og øvelse. Og brannslukningsoperasjonen måtte organiseres dersom den skulle være effektiv. Det trengtes altså et personale med bestemte oppgaver, et personale som enten skulle lede og dirigere eller som skulle utføre visse operasjoner. Dette personale ble valgt av bystyret.

I tilfelle brann var branninspektør Ridder den allmechtige. Han fikk en brannassistent ved sin side. Til denne viktige stilling ble enstemmig utpekt kjøpmann Ole Helgesen. Til hver brannsprøyte ble det valgt en brannmester. Smedmester Anders Pedersen fikk ansvaret for den store og ølbrygger Iversen for den lille. Hver av dem hadde en strålemester og en assistent til hjelp. Dessuten ble det valgt 8 handverkere til "at gjøre Tjeneste ved Brandvæsenet" og 4 rodemes-tere, 2 på hver side av elva.

Det trengtes også et stort brannmannskap. Pumpene var handdrevne, og det var et blodslit å streve med dem. Derfor måtte det ofte skiftes på der. Dessuten måtte man i de fleste tilfeller bære vann til dem; det stod en rekke vannlangere mellom sprøytene og elva. For å sikre adgangen til vann, ble det stadig holdt 4 brannråker åpne i isen på elva, ved Bigumgården, Glatvedgården, på Øya og ved Kvernbersund bru.

Flere ganger om året var det brannekseris. Den gikk oftest for seg på Søndre torg. Der ble sprøytene oppstilt, og vannlangerne stod i to rekker mellom dem og elva. Seilmannskapet dekket bryggeriveggen, og branninspektøren - somme tider til hest - så etter at alt gikk rett for seg. Det var et morsomt skuespill både for store og små.

Brannsignaler.

Varselssignal og 2 korte slag (- -)	Signalkasse	2 - Storgaten, hjørnet av Stangs gate.
Varselssignal og 3 korte slag (- - -)	„	3 - St. Olavs gate, hjørnet av Norderhovsgaten.
Varselssignal og 4 korte slag (- - - -)	„	4 - Søndre torv.
Varselssignal og 1 langt slag (—)	„	5 - Nordre torv.
Varselssignal og 1 langt slag og 1 kort (— -)	„	6 - Lagesens gate.
Varselssignal og 1 langt slag og 2 korte (— - -)	„	7 - Hønengaten, hjørnet av Nygaten.
Varselssignal og 1 langt slag og 3 korte (— - - -)	„	8 - Ullerålsгатen, hjørnet av Gullagaten.
Varselssignal og 1 langt slag og 4 korte (— - - - -)	„	9 - Sundgaten, hjørnet av Kongens gate.
Varselssignal og 2 lange slag (— —)	„	10 - Storgaten, hjørnet av Owrens gate.

Brann ble varslet med en signalkanon. I de første åra stod den på gårdsplassen ved kommunebygningen, men ble siden flyttet til en høyde bak apoteket. Kanonen er nå plassert ved den nye brannstasjonen på Eikli. Heldigvis var den ikke altfor ofte i aksjon. Hønefoss har hatt to virkelige storbranner.

Begge herjet på Nordsida, den første i 1854. Den ble ingen katastrofe for byen, det oppstod "kun en øieblikkelig Forlegenhed". Riktignok gikk det med store kornlagre som tilhørte kjøpmenn i det brannherjede strøket. De kunne erstattes. Men det kunne ikke alt som gikk tapt. De fleste ødelagte hus var beboelseshus. Mange familier, de fleste arbeidere, ble husvile og mistet det vesle de eide. For hver enkelt av dem var brannen en tragedie. Men alt dagen etter ulykken ble det satt i gang en storstilt, frivillig innsamling som ble ledet av fattigkommisjonen med Gøtzsche i spissen. Det kom inn mange og store gaver, slik at den øyeblikkelige nød ble avverget. Og gjenoppbyggingen gikk fort. Alt sommeren 1856 var de fleste av husene reist på ny og dessuten "et halvt Snes" andre.

Selv om brannen altså bare førte til en "øyeblikkelig Forlegenhed" for byen, så var den en katastrofe for den enkelte som den rammet. Og ingen kunne vite hvordan det ville gå neste gang. Brannen i 1854 var derfor sikkert en viktig årsak til at kommunen i de følgende år var så ivrig etter å skaffe seg et forsvarlig brannvern.

Storbrannen i 1878 fikk en liknende virkning. Den satte alvorlig fart i vannverksplanene som var omtrent like gamle som byen selv. Det viste seg nemlig at man ikke kunne holde stand mot en virkelig storbrann med de brannredskapene man hadde. Det gjaldt først og fremst om å lette tilgangen på vann. Det ble for lite vann i sprøytene når man skulle bære det fram.

Da bystyret i 1853 vedtok å prøve å få lånt 8000 spd. til forskjellige kommunale tiltak, var det tanken

at en del av disse pengene skulle brukes til vannverk. Men dette ble det jo ikke noe av.

I 1857 ble vannverksaken tatt opp på ny, og en tremanns-komite fikk i oppdrag å utrede både tekniske og økonomiske problemer i samband med et vannverk. I 1858 sendte denne komiteen oppfordring til huseierne om å tegne frivillige bidrag til vannverket og en innbydelse til å tegne seg for "Vannspring". En hel vannspring skulle koste 50 spd. og en halv 25 spd. For vannspringene skulle det betales en årsavgift på 2 spd., og den samlede sum av frivillige bidrag og kapitalisert avgift ble i alt 1828 spd.

Denne planen ble det ikke mer med, for den 23. desember 1864 sendte komiteen kommunen et nytt forslag om anlegg av to vannverk, ett for Sørsiden og ett for Nordsiden. Vannet skulle tas fra Molvald. Men de sakkyndige som ble spurt, mente at man måtte ta vannet fra Hofsfoss dersom man skulle få tilstrekkelig trykk til brannslukking. Og byen ville ikke få redusert brannassuransепremie dersom den tok vannet fra Molvald. Dermed måtte denne planen skrinlegges.

Den 11. desember 1866 sendte Owren et vannverksforslag til kommunestyret; det inneholdt antakelig forslag om å legge inntaket ved Hofsfoss. Men denne gang fikk han ikke formannskapet med seg. Det uttalte "at ihvorvel det Hensigtsmæssige og Ønskelige for Byen i at erholde en Vandledning maa ansees ubestrideligt, vovede man ikke at udtale sig for et saa kostbart Anlæg, idet man med Hensyn paa Stedets smaa Resourcer navnlig dvælede ved den her herskende Fortrykthed i Handelsforholdene samt ved Uvisheden om hvilken virkning Jernbaneanlægget vilde vise sig at faa paa Næringsforholdene hersteds i Almindelighed".

Owren erklærte da "at han for Tiden ikke agter at fremsætte noget Forslag om Vandledningers Anlæg her paa Stedet", og mente at det dermed måtte "ansees avgjort, at Vandledninger ikke førend i en lang Fremtid, om nogensinde, vilde blive istandbragte hersteds".

Men så kom brannen i 1878, og dermed ble vannverksaken generende aktuell. I juli 1880 ble det valgt en vannverkskomite på 5 mann, der ordfører, magistrat og branninspektør var medlemmer.

Gammelt materiell. Drakjerren var stasjonert i Riddergården.

Nedsettelsen av denne komiteen var resultatet av drøftinger på det offisielle plan, drøftinger som vi ikke kjenner. Men vi vet at Owren hadde vært i kontakt med firmaet C. Blunck & Co. i Christiania og hadde fått et tilbud derfra i flere alternativ.

Vannverkskomiteen satte seg også i forbindelse med Blunck, og alt den 3. november 1880 kunne det legges fram en detaljert vannverksplan for bystyret. Planen, som ble vedtatt enstemmig og uten forandringer, gikk ut på å ta vannet fra Hofsfoss. I en 8-toms ledning skulle det gå fra inntaksdammen til en kum ved Paddevika på Hønsens grunn. Derfra skulle det gå 6-toms ledninger til hver side av byen. Ledningen til Sørside kom over elva ved jernbanestasjonen og gikk så gjennom Stabbelsgate, over Søndre torg og langs hele Storgata. På Nordsida gikk ledningen fra Paddevika om Dokka til Hammerbrogata, langs denne og over Nordre torg og videre gjennom Torggata og Høngengata fram til Bigumgården. Fra inntaket ved Hofsfoss til Paddevika var ledningen 2187 m lang. Ledningen på Sørside var 1227 m og på Nordsida 883 m.

Rørene, som var bestilt i England, kom til Hønefoss på ettervinteren 1881, og arbeidet tok til om våren. Det viste seg da at det ble nødvendig å bygge en ny dam i Hofsfoss, men ellers gikk arbeidet etter planen. Utpå høsten var det ferdig. Ved befaring den 29. oktober 1881 fant man "det hele Anlæg forsvarligt og kontraktmessigt udført" med unntakelse av enkelte småting, bl.a. istandsettelse av gatene, som formannskapet mente kunne vente til våren. Den 5. november ble så vannverket overlevert til kommunen. Det var da alt vedtatt regler for vannavgift og for bruk av vannledning. De enkelte huseiere betalte vannavgift i samsvar med husets branntakst. For vann til industrielt bruk ble det betalt pr. kubikkmeter etter måler.

Det var forutsetningen at man skulle kunne bruke vannledningen

som "direkte Slukningsapparat" i branntilfeller. Derfor måtte det kjøpes en del nytt slukningsmaterie-ll: 1000 alen $2\frac{3}{4}$ toms slanger, koblinger, strålerør, strålespisser og brannstendere. I og med vannverket var det tekniske brannutstyret radikalt forandret til det bedre. Det var en forandring som innbyggerne sikkert la merke til og gledet seg over.

Men denne teknikken førte samtidig til noe nytt i samfunnet også. Men denne forandringen var så liten at samtida sikkert ikke enset den. Vi husker at det brannslukningsutstyret som byen fikk i 1854 gjorde det nødvendig med en liten stab brannslukningsspesialister. Disse spesialistene ble valgt til dette, og de hadde som samfunnsplikt å innøve og utføre visse operasjoner under brannslukning.

For kommunen var dette en billig ordning, og de faste, årlige kommunale utgifter til brannvesenet var derfor små. I 1858 fikk brannassistenten, smedmester Pedersen, 8 spd. året for tilsyn med sprøytene og de andre slukkingsredskapene, og denne summen gikk igjen på hvert eneste budsjett like fram til 1880. Det ble hvert år også bevilget en liknende sum til den som hadde tilsyn med brannrøkene og landgangsbruene. Dette var byens eneste faste utgifter til brannvesenet. Alt annet arbeid som stod i direkte tilknytning til brannslukning, var enten kommunalt tillitsverv eller samfunnsplikt og derfor gratis.

Vannverket hadde gjort kravet til ekspertise og øvelse ved brannslukking større enn før. Derfor vedtok bystyret at det skulle utskrives 30 mann som skulle oppøves "i Paaskruning af Stændere og Sammenkupling af Slinger m.v.". Bystyret gikk ut fra at disse utskrevne var pliktig til å skaffe seg den ønskede øvelse og delta i brannslukking uten noen form for godtgjørelse. For brannslukking var fremdeles samfunnsplikt. Men nå hadde kommunen fått mere penger mellom hendene enn den hadde i 1854. Derfor vedtok bystyret at de

utskrevne inntil videre skulle få en liten godtgjørelse "fordi det forme-entlig ville være til Gavn, idet man tør vente at ville faa en bedre, villigere og raskere Betjening". For vanlige øvelser skulle godtgjørelsen beregnes etter en daglønn på kr 2 og i branntilfelle kr 4; dagen ble satt til 10 timer.

Heretter ville det altså i Hønefoss bli en flokk betalte brannslukkingsspesialister mellom alle pliktarbeiderne. De var den første spire til et fast, avlønnet brannmannskap. Samtidig med at formannskapet vedtok å lønne slangemannskapet ved brannvesenet, vedtok det også å ansette rørlegger Christian Larsen som "Vandmester eller Opsynsbetjent ved Vandverket" for ett år med en årlig lønn på kr 600 og kr 3 i daglønn for det arbeid som han utførte utenom det som falt inn under hans plikter. Han ble siden fast tilsatt og var mer enn en oppsynsbetjent. Ganske snart ble han i realiteten og i det små en etatsjef og kommunestyrets tekniske konsulent. På eget initiativ eller etter anmodning fra kommunen, utarbeidde han planer og forslag for alle nye tiltak i samband med vannverket. Også han representerer således spiren til noe nytt i Hønefoss kommune. Både "Vandmesteren" og det utskrevne, avlønnede slangemannskapet var spesialister som Hønefoss-samfunnet hadde bruk for.

Men behovet for spesialister økte også innenfor det lokale samfunn. Og historien om vannverket og brannvesenet i Hønefoss viser oss et spesialistbehov som økte så sterkt at det til slutt ikke var til å komme utenom.

Kommunestyret i Hønefoss hadde lagt store økonomiske byrder på samfunnsmedlemmene for å få i stand et effektivt brannvern. Skattebetalerne hadde da et rimelig krav på at dette dyre brannvern ble holdt i best mulig stand og at det ikke ble overlatt til hvem som helst å stelle med det tekniske utstyret.

Ved å bygge vannverket hadde kommunen forpliktet seg til å leve

Utrykking fra Fossveien.

re samfunnsmedlemmene vann på visse vilkår. Da kunne eller burde den ikke stille seg slik at den ble ute av stand til å oppfylle denne forpliktelsen. Derfor burde heller ikke det daglige tilsyn med og ansvar for vannverket overlates til ukyndige.

Det som vi her har sett, er et godt og illustrerende eksempel fra en av de viktigste utviklingsrekkene i det moderne kommunale liv; at de folkevalgte organer overlater utførelsen av de enkelte forpliktelser til fast ansatte og lønnede spesialister og eksperter. Forpliktelser, arbeid og ansvar glir over fra folkevalgte organer til etater.

Det var flere årsaker til denne overgangen. Historien om brannvesenet og vannverket i Hønefoss viser oss en av dem; den økte teknifisering og mekanisering stilte krav om teknisk ekspertise. Men overgangen skyldtes også det enkle forhold at både kommunene og kommunenes arbeidsoppgaver vokste.

Ved brannvesenet i Hønefoss var det de enkle håndgrep og det tekniske utstyr som først ble overlatt ekspertene. Hønefoss brannvesen stod fremdeles under ledelse av en branninspektør, en "pliktarbeider" valgt av bystyret. Det var forutsetningen at han skulle stå i spissen for og lede brannslukking, og han ledet det store folkesskuespill, brannøvelsen. Branninspektøren har sikkert i folks øyne - og kan hende også i sine egne - vært en meget respektinngytende person. Det var sikkert også meningen at han skulle være det - i branntilfeller burde hans ord være lov - og det synes opplagt at Ridder av den grunn ble valgt til nettopp det tillitsverv. Ridder hadde vervet like til i 1866. Hans etterfølgere synes ikke å ha vært like respektinngytende som han, men det er likevel tydelig at branninspektørvervet var et høyt respektert verv.

Denne blanding av tillitsverv og yrke må ha vært utilfredstillende, og den 23. januar 1893 ble det lagt fram for formannskapet et forslag

om å opprette en fast brannvakt for byen. Formannskapet valgte en 5-manns komite for å utarbeide en plan for en slik fast vakt. Komiteen fikk også i oppdrag "at tage unde Overveielse det af den nuværende Brandinspektør vakte Spørgsmaal om en Forening af Brand- og Veiinspektørposten samt Posten som Opsynsbetjent ved Vandverket". I samsvar med denne komiteens forslag ble det så den 2. aug. s.å. vedtatt å ansette et fast brannmannskap og å anskaffe et moderne signalapparat, slik at man både kunne varsle brann og varsle brannmannskapene.

Samtidig ble det vedtatt at "det samlede Tilsyn med Byens Brand-, Vand-, Kloak-, Vei-, Belysnings- og Feiervæsen underlægges en fast ansatt Funktionær, der udelukkende har Befatning med disse Ting". Posten som "Vandmester" skulle inndras. Den nye stillingen ble lyst ut, og det meldte seg 31 søkere. Brannmester A.C. Dahl fra Tønsberg ble den nye byingeniør i Hønefoss.

Ovenfor har vi nevnt flere årsaker til at kommunen overlot flere og flere av sine arbeidsoppgaver til spesialister i stedet for å la tillitsmenn løse dem. Men det var en årsak til som vi da ikke nevnte og som vi har gjemt til nå.

Omkring 1880 hadde Hønefoss alt lenge hatt en faglig funksjonær, nemlig en feier. Hans arbeid var ikke så vanskelig at det ikke kunne utføres av hvem som helst etter pålegg fra kommunen. Det var altså ikke derfor hans arbeidsoppgave var overlatt til en spesialist. Men synet på feieren og hans arbeid var den gangen slik at kommunen, selv for god betaling, neppe ville ha funnet mange arbeidsvillige. Feieren hadde nemlig vært en uærlig mann i likhet med rakkeren og nattmannen, og menneskene hadde ikke helt fridd seg fra denne oppfatningen. Det viste seg også at kommunen lenge hadde store vanskeligheter med å sørge for forsvarlig feiing i byen.

Samtidig som formannskapet i 1854 vedtok å anskaffe forsvarlige slukkingsredskaper, vedtok det også å ansette en feier. Owren fant det "paatrengende nødvendig", for uten en feier var det umulig å føre kontroll med at huseierne oppfylte "de dem paaliggende Forpligtelser". Uten en feier var det også umulig å gjøre ansvar gjeldende for forsømmelser mot feiingsplikten. Owren betraktet altså ikke feiingen som en kommunal oppgave i og for seg. Men dårlig feiing førte til større brannfare, og kommunen tok derfor på seg feiingen så man kunne være sikker på at den ble forsvarlig utført.

Formannskapet var enig med Owren og fastsatte i desember 1856 følgende takster for arbeidet: 8 sk. for feiing av en én-etasje pipe, 12 sk. for en to-etasje pipe og 2 sk. for en kakkelovn uten hensyn til størrelsen. For feiing av en pipe som var høyere enn en to-etasje skulle feieren og huseieren inntil videre selv bli enige om taksten.

Etter dette var altså feieren ikke en kommunal tjenestemann i

Nr. 1: ?, nr. 2: Ingvald Gulbrandsen, nr. 3: L. Stubberud, nr. 4: ?, nr. 5: Thv. Busund og nr. 6: ?.

egentlig mening. Han var en spesialist som kommunen stilte til disposisjon for innbyggerne. Kommunen fastsatte også de arbeidsvilkår som den fant mest rimelige for de mest vanlige av spesialistens ytelser. Men det ser ut til at det har vært opp til hver enkelt å avgjøre om han ville bruke feieren eller feie selv. På disse vilkår tok Hans Olsen Holt jobben som feier.

Denne ordningen var ment å være midlertidig, og den ble heller ikke gammel. Allerede den 28. april 1857 vedtok bystyret at feierlønna skulle være 60 spd. for året og betales av kommunen, mot at feieren "uden at oppebære nogen særskilt Betaling af vedkommende Privatmand forretter paa forsvarlig Maade den i ethvert Huus inden Byen fornødne Feiing af sammes Ildsteder og mindst hver 6te Ugesdag". Dermed var feieren blitt kommunal tjenestemann.

Omtrent samtidig sa Hans Olsen Holt opp stillingen, og fra 15. mai 1857 ble Torger Andersen ansatt. Han var i stillingen nøyaktig ett år, og det må ha vært vanskelig å få noen i hans sted. Gulbrand Trulsen Øren eller Øreneie, den nye feieren, ble nemlig i tillegg til den vedtatt lønn lovet et årlig gratiale på 10 spd. dersom han utførte arbeidet "ordentlig og forsvarlig".

I august 1860 ble gratialet satt til 6 spd. Gulbrand var da pliktig til å

stå i tjeneste "saalænge hans Kræfter til at utføre den tilstrækker - altsaa uden at han er berettiget til at opsigte Tjenesten, hvorimod han fra Kommunens Side eller paa dennes vegne af Magistraten kan opsiges med sædvanligt Varsel eller, om Magistraten finder at Omstændighederne fordrer det, afskjediges uden saadant Varsel". Disse harde vilkaår skrev Gulbrand under på "med ført Pen".

Han stod i to år til han ble oppsagt fra 1. oktober 1862, og murer Peder Syvertsen fikk "Bemyndigelse" til å utføre arbeidet med samme lønn og på samme vilkår som Gulbrand. Peder kan ikke ha likt seg i jobben - eller kanskje han ikke var av de stadige. Han sa i allfall opp til nyttår, men gikk attpå og ble til utpå sommeren 1864. Da stakk han plutselig av uten "Anmeldelse eller erhvervet Tilladelse og uden at have foretaget den Feiing som han netop nu skulde have utført".

Magistraten fikk Henrik Christensen til å ta igjen det forsømte. Da det var gjort, ble han konstituert i stillingen - uten gratiale. Konstitusjonen kunne "selvfølgelig" heves når posten ble "endelig besat eller dertil ellers måtte fines Anledning". Denne skjedde den 12. august 1865. Conrad Kongelf stod så for feiinga de få dagene fram til 28. august s.å., da Gulbrand Trulsen Øreneie igjen ble ansatt for vedtatt lønn og årlig gratiale på 10 spd.

Men ansettelsesvilkårene var blitt betydelig forbedret siden sist. Nå hadde han nemlig tre måneders oppsigelse, "men af Magistraten kan han afskjediges naarsomhelst".

Gulbrand sa opp etter ett år, og fra 1. september 1866 var det Torger Andersens tur. Han fikk ikke gratiale, men 6 spd. ekstra for å feie i distriktsfengslet. Dette varte til 18. desember s.å. Da ble han oppsagt "fordi det har viist sig, at han ikke tilfredsstillende har kunnet udføre Tjenesten". Gulbrand Øreneie kom igjen for tredje gang. Nå var lønna satt opp til 84 spd. for året med 6 spd. ekstra for feiing av distriktsfengslet; men dersom ikke sykdom kom i vegen, hadde han ikke rett til å si opp før utgangen av 1868. Kommunen hadde derimot rett til å si ham opp naarsomhelst.

Gulbrand ble værende til 14. september 1871, da han sa opp. Jacob Ellingsen kom i stedet på samme lønnsvilkår som Gulbrand. Han ble oppsagt den 15. februar 1873. Feiinga hadde den siste tiden ikke vært som den burde, og det ble sagt at dette skyldtes Jacobs sykkelighet. Men branninspektøren hadde fått magistraten til å tvile på dette. Jacob ble derfor innkalt for å gjøre rede for seg, men da stakk han av til Hadeland.

Nå ble Peder Syvertsen ansatt igjen. Lønna ble nå satt til 8 spd. pr. måned, men Peder fikk bare utbetalt 5 spd. Resten ble stående inntil "det bestemmes" at de kunne utbetales, og Peder mistet retten til dem dersom han ikke gjorde arbeidet godt eller ble funnet "skyldig i misligt Forhold".

Peder oppførte seg pent til i april 1874. Men så lot han plutselig være å feie en hel uke, og etterpå vrikket han beinet sitt. Han fikk derfor avskjed, og den 22. april måtte Conrad Kongelf "antages" til å feie alle hus i byen. Han skulle begynne den 23. og ha 20 spd. for jobben. Tidlig dagen etter kom imidlertid kona til Conrad og meldte at han

ikke kunne overta feiinga likevel. Conrad hadde nok kommet i skade for å gjøre noe som hun ikke var enig i. Owren prøvde å presse henne. Han sa at dersom Conrad ikke "vilde efterkomme Contracten", var Owren "nødsaget til at besørge Feiingen udført paa hans Ansvar og mod Regres til ham forsaavidt den ham accorderende Betaling ikke tilstrakk". Men kona stod på sitt; hennes "Svar herpaa levnedede ikke Haab om Contractens Opfyldelse ved Conrad Kongelf".

Nå stod Owren fast. Han konfererte med et formannskapsmedlem og med Nils Rud, som var branninspektør. Enden på visa ble at Rud utpå ettermiddagen drog til Drammen for å finne en feier. Dagen etter var Conrad - eller kona - kommet på andre tanker og begynte å feie. Men om ettermiddagen kom Rud tilbake fra Drammen med en kar, og "efter hvad der var passeret med Conrad Kongelf", fant man det "riktigst at overdrage den videre Feiing til den af Brandinspektøren medbragte Feier". Vi vet ikke hvem den "medbragte" var, men sannsynligvis var det feiersvenn Johan Frederik Møller, som den 5. juli ble ansatt som feier i Hønefoss for en årslønn på 120 spd.

Nå begynte en ny fase i historien om feierne i Hønefoss. Det var slutt på den tid da man ikke tenkte på om feierne var fagfolk eller ikke. Det var også på den tid da feierne ble hentet fra den samfunnsgruppe som tok til takke med den slags arbeid og med de ansettelsesvilkår som feierne i Hønefoss hadde hatt.

Møller var en fagmann med den yrkesstolthet og den ansvarsfølelse som fagmennen har. Likevel ble hans første opphold i Hønefoss ikke særlig langvarig. Alt i september 1876 søkte han om at Peder Syvertsen, som da kaltes glassmester, måtte få overta feiinga på samme vilkår som Møller hadde hatt.

Vi kjenner ikke grunnen til at han søkte en slik ordning. Men Owren gikk på grunn av "Omstændighe-

derne" med på søknaden, og Peder stod for feiinga til i 1880. Da var han så sykkelig at han ikke greidde det lenger, og Møller kom igjen.

Det ser ut til at det så har vært ro og orden like til i 1893 da Møller søkte om lønnsforhøyelse. Dersom han ikke fikk det, sa han opp. Formannskapet tok ham på ordet, og posten ble lyst ledig med samme lønn som før. Den 6. juni 1893 ble så feier Adolf Martinius Nilsen ansatt. Men alt en måned senere søkte han også om lønnsforhøyelse, og denne gang syntes formannskapet at det kunne være grunn til å forhøye lønna til kr 700 pr. år. Men da saken skulle avgjøres av representantskapet, gikk formannskapet på grunn av de "i Mødet fremkomne Oplysninger" fra dette, og søknaden ble avslått.

Dagen etter ble Simen Borgersen ansatt som feier med kr 750 i årlig lønn. Men det varte ikke lenge før han også søkte om lønnsforhøyelse. Byingeniøren innstilte på kr 950, men magistrat og formannskap syntes det fikk greie seg med kr 800. Dette har øyensynlig ikke Borgersen vært fornøyd med, for allerede 1895 måtte formannskapet på ny tilsette feier. Denne gang ble Petter Kristiansen tilsatt; han hadde vært feiersvenn i Tønsberg. Lønna var kr 800, men Kristiansen oppnådde en betydelig forbedring i ansettelsesvilkåra; oppsigelsesfristen på 3 måneder var gjensidig.

Vi ser her at feierarbeidet smått om senn krabbet oppover den menneskelige vurderingsskala. Det ble et yrke som andre, og vi ser at folk grodde fast i det. De har en yrkesstolthet; det viser seg bl.a. i det forhold at de krevet høyere lønn. Den uroen som det var omkring feierstillingen i 1890-årene skyldtes ikke at feierne kom og gikk uten tanke på kontrakt og plikt. Uroen kom av at samfunnet og feieren ikke var enig om hvor høyt arbeidet skulle vurderes lønnsmessig. I denne striden var samfunnet taperen. Skritt for skritt rykket feieren fram; lønna steg og han fikk samme oppsigelsesvilkår som kommunen.

Kristian Glaserud fra Hole paa Ringerike:

Opfindelser

Jeg stod en Morgen udenfor mit Hus og skulde netop op i Sporvognen, da der kom en gammel bonde og spurgte, om dette var Drammensveien 6.

— Ja. Hvem søger De?
— Maleren Chr. Krogh.
— Det er mig.
— Jeg blev sendt til dig af Thommessen, for jeg har gjort en Opfindelse, som jeg skal ha Patent paa. Men saa vil dem ha Tegninger, og det kan jeg ikke gjøre sjæl. Du kan, sa'n.

- Den slags Tegninger kan jeg heller ikke gjøre.

- Han sa, du skulde greie med det.
- Han er meget flinkere til det selv. Der er ingen Sammenligning. Gaa De ned til ham igjen!

Jeg vinked til Sporvognen, som stansed, nikked til Bonden, sprang let op og var reddet.

Da jeg siden sad paa Grand og talte med Gustaf af Geijerstam, kommer Opvarteren hen og siger, at der er en Hr. Glaserud, som vil tale med mig.

- Bed ham komme ind?
- Han vil ikke.

Jeg reiser mig og gaar ud. Der staar Bonden.

- Goddag igjen. Hvordan kunde De vide, jeg var her?

- Han bad mig gaa til dig paa Grans Kafé. For du var sikrest at træffe der, sa'n.

- Uforskammet! Naa værsgo kom ind! Sæt Dem. Fortæl mig da først noget om denne Opfindelsen. Hvad er det for noget?

- Det er et Spisebord, et Gjæstebord.

- Det er da opfundet før.

- Jamen der er en Veiv paa detta-ne Spisebordet. Og naar En sveiver paa den Veiva, saa er det noe, som gaar rundt, og som det staar Mad paa, saan at En ikke behøver Tjener til at flyge rundt med den.

- Det är intet nytt alls, sagde Gus-

taf af Geijerstam. Slik en inrättning hade mine föräldrar.

- Det var kjedeligt for Dem, Glaserud, sagde jeg.

- Ja det var leit, sagde han og blev stille.

- Men det er jo ikke sikkert, Fremgangsmaaden er den samme. Ha De ikke nogen Model?

- Jo, jeg har'n her borte hos Hoxmark, hvor Hesten min staar.

Geijerstam, Glaserud og jeg vandred hen i den gamle Bondegaard, full af maleriske Interiører, som man ikke aner, og Fjøs og Staldlugt.

Her gik han hen til en Slæde og drog en rund Gjenstand frem af Høet. Han holdt den frem for os som en Bordskive i Miniatur, lagde en liden vaad Bite Kul, som han fandt nede i Snesjappen, op paa den lille Skive og dreide paa Mekanismen. Kulbiten cirkulerte nu og standset foran Geijerstam. Bonden bukket yderst forekommende og sagde:

- Værsgo!

- Tacker, sagde Geijerstam og tog Kulbiten.

Glaserud lagte derefter en raaden Halmstump paa, Bordskiven bevæged sig og stansed, da Halmstumpen var foran mig.

Glaserud bukket dybt:

- Værsgo! Værsgo!

Jeg tog den.

- Jag måste medgiva, att det inte als kan betecknas som varande det samma som hos mina aflidna föräldrar. Dette är utomordentlig snillrikt.

- Jeg skal se, om jeg ikke kan finde en Tegner, sagde jeg.

Vi gik tilbage til Grand.

- Jeg har ogsaa opfinni en Skydeskive, som er slig indretta, at Kugla maa træffe i Skiva. Og hvis a ikke træffer Skiva, saa er a ikke kommet noen Vei.

- Det var mærkeligt, men hvad er Fordelen?

- Jo, naa maa jo Staten betale en Masse Penger for Kuer og Sauer, som blir skuddt. Og desuden for alle dem, som skal passe paa, at dem ikke kommer indenfor Skudvidde og blir skuddt. Dem maa holde Telefoner og alt muligt af samme Grund.

- Hvordan er den Skydeskiven?

- Jeg kan gjerne vise dig det, endda jeg har ikke Modellen med. Her har du et Ølglas. Tænk naa, hvis du kryber ind i detta Ølglasset og saa skyder...

- Jeg skjønner det ikke rigtig, men jeg skal skrive om det.

- Nei, er du gælen? Da blir dem jo berja og kan gjøre det sjøl.

- Ja, det er sandt. Hvordan har De fundet paa dette?

- Jeg saa Skiva i Lufta. Hvergang jeg skal opfinne noe, foregaard det paa samme Maaten. Naar jeg har lagt mig om Kvelden, ser jeg det i Lufta. Jeg saa Skiva, og tilhøre var to hvite Steiner, og saa saa jeg lidt af Krutrøiken, som endda ikke var blaast bort.

- Har De set mere?

- Mye. Men jeg har ikke gjort Modeller til altsammen. Men jeg har

set en Port, som lokker sig op af sig sjøl, naar en nærmer sig.

- Det var en udmærket Opfindelse, især Lørdags Aften eller naar man har glemt Portnøglen.

- Det er noe med noen Kugler og en Stang og saa noen Kugler igjen og sa noe Jarn og en Bølt...

- Fortalte De alt dette til Redaktøren?

- Jeg begyndte, men han henvendte mig straks til dig. Jeg likt'en forresten mye bedre denne gongen, end da jeg var oppe hos'n sidst. Og det sa jeg til'n. Ja, Glaserud, jeg har forbedret mig mye siden, sa'n.

- Har De henvendt Dem til noen militære Autoriteter i Anledning af den Skydeskiven?

- Ja, jeg var nere i Vaabendepartementet. Men de sa, at den Skiva vilde ta Levebrø'e fra for mange, som naa passer paa, at der ikke sker Uløkker.

Jeg tegnet hans Portræt.

- Men hør, Glaserud, jeg synes jeg har set Dem og talt med Dem før?

Skulde det være paa Ringerike?
- Nei, det var da her i byen. Kjære, du har jo sat mig i "Verdens Gang" engang før. Det var da jeg hadde opfinni den Fodrasjeringa.

- Liker De mig ogsaa bedre nu end første Gang?

- Aa nei! Nei; jeg kan'te si det. Men du ser friskere ut. De var spædere dengangen. Men jeg syns, du hoster. Jeg skal greie det. Igaar helbredet jeg en Oversagfører. Hosten kommer ta det, at Urinen gaar i Lungerne.

- Huf da!

- Jo. Han vandrer rundt i hele Kroppen, han ligger slig og vandrer rundt. Og kommer han til Lungerne, saa har vi Hosten. Men naa skal jeg helbrede dig. Du skal trække Lungerne godt fulde av Vind og saa spytte. For Urinen, han har ikke noen anden Maade at komme ud paa.

- Där finner jag dock, att Herrn har orätt, sa Geijerstam.

Glaserud tog ikke Hensyn til ham, men klapped mig paa Ryggen.

- Jo, som sagt, du har hat Bryderi med mig før, og derfor saa syntes jeg det var rimeligst, du gik i Forspissen denna Gangen med. For jeg er en gammel Mand og syntes

ikke, jeg vilde dø, før jeg hadde faat fram noe ta dette.

Jeg sad en Dag inde i "Verdens Gangs" Redaktionskontor og ventet paa Bladets p.t. Redaktør Hr. Hammer.

- Redaktørens vældige Skrivebord i ægte norsk Stil af beiset ægte norsk Furu laa fuldt af den velordnede nye Post. Telefonen stod og ventet paa at bli brugt til alle Verdenshjørner.

Oppe fra en græsk Søile af ægte norsk Birketræ skued Bjørnsons legemsstore Buste majestætisk udover Rummet.

Det ringte paa Telefonen. Jeg lukket op Døren til de ydre Gemakker. Der var ingen. Saa tog jeg selv Hørerøret med en viss Følelse av Vigtighed ved at repræsentere Redaktionen.

- Jeg vilde gjerne høre, om Dere vilde hjælpe mig med en Opfindelse, jeg har gjort? Lød det i Telefonen.

Jeg holdt paa at svare, at Redaktionen endda ikke var kommet, men fandt det for omstændelig og sagde med samme dæmpede telefonvante Stemme, som jeg hadde beundret hos Thommessen ved lignende Anledninger, at det glædet os meget, at Vedkommende hadde gjort en Opfindelse, og hvis han vilde komme hen paa Kontoret, skulde vi se, hvad vi kunde gjøre for ham.

Derefter satte jeg mig som en Ting, der faldt af sig selv, i selve Chefstolen foran Skrivebordet, en magelig og dog ikke for magelig Lænestol, der hadde den Egen-skab, at den kunde svinges, hvorved man fik en umaadeligt Overtag over den, man talte med, idet man pludselig uden Møje kunde vende Ryggen mot Vinduet, mens den anden fik det fulde Lys midt i Ansigtet.

I det hele følte jeg mig som forvandlet, idetsamme jeg hadde sat mig der. En viss Nonchalance og Hensynsløshed paa en Baggrund af dypt Alvor bemægtiget sig mig. Slig følte det altsaa at dvæle paa en af Magtens Hynder.

Idet jeg vugget let og gratiøst paa Stolen, kasted jeg et trodsigt Blik op til Bjørnson, greb skjødsløst en Del af Posten og læste Udenpaaskrifterne. Foragtelig kasted jeg de lukkede Breve tilside, men fjerned Omslaget paa en Del udenlandske Aviser og gjennomløb dem let. Jeg turde vistnok ikke bagfter kaste Aviserne paa Gulvet, slig som jeg hadde set Thomessen gjøre, men jeg kasted Omslaget istedetfor. Derpaa saa jeg ud af Vinduet paa nogle af de tusen Hjem og tænkte alvorlig over den politiske Situation, mens jeg haabed at det igjen vilde ringe paa Telefonen, helst fra Rigstelefonen med et eller andet sensationelt Bud fra Stockholm, saa jeg, da der jo i slige Tilfælde maa handles hurtig, kunde faa Anledning til at give Ordre til et Ekstrablod og lade opslaa med blaa Blyant skrevne Plakater paa Vinduerne, samt bestille Champagne paa Bladets Regning.

Da aabnedes Døren, - en blid gammel Mand, aabenbart en Bonde, stod for mig.

- Her er jeg... Jeg har opfundet et Fødemiddel, sa han.

- Jasaa har De det! Værsgo ta Plads. Jeg slog nedladende ud med Haanden henimod den haarde Træstol med Kurvfletnings Sæde, jeg netop hadde forladt. Han fik det fulde Lys i Ansigtet. Et godt, aabent og intelligent Ansigt.

- Hvad er Deres Navn?

- Kristian Glasrud fra Hole paa Ringerike.

- Hvad er det for et Fødemiddel?

- Det er jo netop det, jeg inte vil si. Men det vokser af sig sjøl over hele Norges Land mellom Stub og Stein uden Dyrkning eller Saaning.

- Da ved jeg, hvad det er, sa jeg: Renmos.

- Aa nei, Renmos falder for dyrt og vokser ikke overalt. En behøver bare at høste det ind, og Krøttera liker det godt og vert saa blanke og feite som etter fineste Timotei. Kan aldrig mislykkes, er uafhængigt af Veiret, saa det kan aldrig gaa galt med Forasjeringen slik som ofte naa. Forresten er det bedst til Opblanding med andet.

Men en kan gjerne ta daarligt Høi og blande med.

- Hm! sa jeg, svinged mig hid og did paa Stolen, stansed sa pludselig og kasted et skarpt psykologisk Blik paa ham.

- De vil altsaa ikke si, hvad det bestaar af?

- Inte endda! Jeg vil ha noe for det. Ellers er jeg ræd, det kunde gaa med mig som med han Kom-bolius, som opdaged Amerika, at det vart andre, som tog Fortjenes-ta, og han sjøl fik ittno.

- Meget sandt! Men vi kan jo ikke godt kjøbe Katten i Sækken, min gode Mand.

- Nei naturligvis! Han lo. Det skjønner jeg da godt. Jeg har tænkt, det kunde gaa for sig paa den Maaten, at den som vil indlate sig paa det, forpligta sig til, *hvis* saa og saa mye.

- Det lader sig høre. Hvormeget forlanger De?

- 2000 Kroner.

- Jeg maa ha lidt Betænkningstid. Sig mig i alfald, hvordan De har fundet paa det.

- Ja! Jeg hadde for mangtallige Aar siden en Hest, som jeg hadde byttet til mig hos Doktor Lund her i Byen. Det var den, som opdaga det. Jeg la Mærke til at den søgte det og spiste det. Og sa samla jeg det ind til den og blanda det med andet, og da trivdes den bedre og bedre. Det var en klok Hest. Den var riktignok fra Sverige, men den Hesten skal Sverige ha Tak for. Ellers liker vi dom inte. Men til-sidst saa vart han sjuk for mig, og døde. Aa! jeg angra saa paa den Hesten saa!

Den hadde vorti saa mager. Saa kom'n hen til mig en Dag, liksom han vilde, jeg skulde hjælp'n. Og jeg prøvde paa Alting. — Nei; du faar gaa til Skogs, sa jeg. Jeg kan'te hjelpe dig. Og han gik og kom igjen like daarlig.

- Det var da vel aldrig Fødemidlet, som han døde af?

- Aa nei, var det likt sig. Den hadde jo trivdes i ti Aar med det. Nei, jeg saa tilsidst, hvad det var. Den hadde vorti bidt af en Hugorm. Jeg

saa Biddet i Mulen. To dype Hug! Og det var for seint at gjøre noe ved det. Saa vilde jeg inte la'n pin-es længer. Det var bedst at gjøre Ende paa'n. Jeg leide den ud af Stalden - ud paa Tunet. Der la han sig ner. Og jeg la en Sæk under Ryggen paa'n og en under Hue og satte mig ved Siden af paa Marka med Øksa bag mig. Saan sad vi længe. Men saa begyndte'n at vri paa Hue, til den fik det op i Fanget paa mig. Saa sad vi slik en lang Stund. Og jeg klappa'n aven og tel. Men saa strakte'n Halsen læn-ger oover og løfta Hue og strøk mig liksom med Mulen over Ansigtet slik (her for han et Par Gange med sin barkedede Arbeidsnæve over Ansigtet). Naa vil du vist be' Far-vel med mig, sa jeg, og saa reiste jeg mig op og slo'n ihjel.

Han var under de sidste Ord sprunget op fra Stolen, hadde løf-tet Armene høit i Veiret over sit Hode, Hænderne knyttet som om et Økseskaft og hug i Luften. Saa satte han sig igjen tungt paa Stolen og vendte Hodet bort.

For at faa Samtalen over paa et mindre sørgeligt Emne spurgte jeg:

- Er dere Venstrefolk deroppe paa Ringerike?

- Aa ja, vi er jo mest Vinstre.

- Hvad er det for en Stortings-mand dere har?

- Naa har vi ingen sjøl, vi har en fra Hallingdal. Vi hadde en fra Ringerike, som hed Hurum. Vi satte'n ind blant Vinstreflokken, men saa gik'n over tel Høire. Vinstre har nok vøri lidt underligt paa det sidste, men jeg holder mig naa tel dem lel. For jeg takker Vinstre for Friheten. Før var det saa indes-tængt her i Landet, saa! Og når en talte med en Embedsmand, saa maatte en staa med Hatten i Han-da. Naa er det kommet lidt mere Luft. Jeg har nok faat føle det, jeg.

Jeg skal si Dere, jeg kurerer ogsaa for Gigt og Karialgi og Tandværk. Og da har dom lagt mig mange Hindringer i Veien i gamle Daer. Dokterane deroppe paa Ringerike likte mig ikke. Dom vilde melde mig og vilde ha mig straffa. Saa gik jeg til en Sagfører, og han læste op

for mig en Tekst. Og saa sa'n: Du skal inte aventere sjøl, sa'n, men la dom aventere, som du har faat bra igjen. Jeg hadde jo fuldt op af At-tester og Breve baade fra Nordland og Tønsberg og Bergen og Ameri-ka. Og forresten sa'n: Gaa til Fu-ten sjøl du, sa'n, og snak med'n.

Det gjorde jeg. Hvad er det for et Fag, du driver? sa Futen. Gigt! sa jeg. Gigt? sa han. Aa, Herregud, om du kunde kurere mig, saa skul-de du faa Lov at være i Fred! Det gjorde jeg.

Saa var der en stor og mægtig, rig Mand oppe paa Modum. Han sor-terte Arbeiderne sine efter Vinstre og Høire. Vinstrekrabatene vilde'n inte vite af. Kona hass var saa daarlig af Gigt. Jeg vart henta. Jamen jeg er saa ræd, det er no Sig-neri, du fær med, sa hu. Jeg tør inte. Kan inte det være det samre, sa Søstra, bare det hjælper. Saa tok hu det, jeg ga henner. Da jeg kom ud, stod Manden sjøl paa Gaar-den. Han kjendte mig. Jeg hadde tjent hos'n mangtallige Aar. Naa, du har nok vøri oppe hos Kvind-folka, kan jeg tænke, sa'n. Men naa skal jeg si dig, hvad jeg mener.

Jeg tror, det hjælper, det du gir Folk. Jeg er overbevist om, det hjælper. Men mit Hjerter slaar slik til Høire, saa jeg liker det inte lel.

Dom faar henvende sig til Dokte-rane og anskaffe det, dom skriver op. Og hjælper inte det, saa faar det være det samre.

- Hør, sa jeg, hvor gammel er De, Glaserud?

- En og søtti Aar.

- Da er De jo et godt Avertisse-ment selv, for De gjør jo Indtryk af at være meget yngre. Hvad er det i de Medicinerne? Er det ogsaa en Hemmelighed?

- Nei! Men det er saa mange Ting. Det er Blandinger, Sammenblan-dinger, som jeg har spekulert ud. Alting maa blandes her i Verden, ser De. Der findes ingenting, Men-neskene kan greie sig med alene i ublandet Tilstand. Melk? Nei. Det blir Forstoppels. Den maa ialfald koges. Det er vel indrettet slik,

Forts. fra s. 17.

tænker jeg, for at vi skal spikkele-re. Menneskene skal aldrig faa Fred, forat de kan udvikles.

Se her! Han rakte mig noen smaa trykte Sedler. Paa den ene stod: *Middel mod Gigt eller udvortes Sygdomme. Midlet paadyntes de lidende Steder med en Fjærkost eller dynkede Klude. Midlet opvarmes mot Ilden eller hensættes paa Komfuren paa et Glas, det, som skal forbruges.*

Og paa den anden:

Middel mot Karialgi opdrøkes et halv Skjenkeglas Morgen før dem spiser.

*Christian Glasrud
Hole, Ringerike*

Tandpinesedlen har jeg ikke med, men den er saan. Han reciterte langsomt og høytidelig: *Midlet lægges paa den lidende Tand...*

Døren gik op, og ind traadte Hr. Hammer. Han saa lidt forbauset ud over den Plads, jeg indtog og vendte sig spørgende til Glaserud.

Men Glaserud tog ikke spor af Notis af ham, men reciterte videre henvendt til mig: ... *eller strykes paa Kinden.*

Jeg forklarte Hr. Hammer, hvem Glaserud var, og om hvilken stor Betydning Fødemidlet kunde faa.

Han lod til at interessere sig meget for det, men begynte paa samme Tid at rive op Breve og Telegrammer og at kaste Aviserne paa Gulvet à la Thommessen. Jeg maatte rømme Stolen. Glaserud saa fra den ene til den anden med store Øine.

Jeg bad ham komme med ud i Forværelset, saa jeg kunde faa høre lidt mer om hans Opdagelse. Men han hadde aabenbart tabt Tilliden til mig. Han vilde helst bli herinde og spurte, idet han pegte paa Hammer, som nu sad tilbagelænet i Stolen:

- Er det kanskje han, som -?

"Fattigmannsalmenningen" Haugsbygd med sitt sagasus

Fra Villvoll Skrivestuggu

Det gikk flere år før jeg endelig utførte mitt forsett å ta en granskningstur til Haugsbygda. Lyse sommormorgener stod jeg titt på trammen her på Skrivestuggu og så på solrenningen over Ringkollen. Når sola gikk ned, kastet den stråler mot vinduene i de øverste gårder der oppe - Opperud t.d. Refleksen var så kraftig at en kunne tro at varmen var laus. "Høgt oppi Hau er Sola rau." Jeg sa det så titt at ungene hermet etter.

Så kom jeg da til Haug, en gang, to og flere ganger, så jeg nå kan si at jeg var der mangfoldige ganger. Folk kjente meg fra lokalavisene, og alle mødte meg med velvilje og hadde ikke noe imot at jeg kunne få gå på mørkeloftene og lese i gamle krøniker som jeg visste fantes.

Jeg kan angre på at jeg ikke skreiv ned mere fra Haugsbygd, for mange av de papirer, bøker og dokumenter som jeg leste der oppe, gikk med i krigsbrannen. To ganger etter krigen har det hendt at folk fra Haug har kommet hit ut og spurt om jeg har avskrift av det og det papiret som jeg en gang skreiv om i avisen.

Den ene som forespurte om dette, var en av fanejunker Næs' sønner. Der på hans Klækkengård gikk alt med i krigsbrannen.

Under besøket hos Næs for vel så 20 år siden, katalogiserte jeg en del papirer, og nå vil jeg bare nevne et eneste, og det er et over 100 år gammelt kjærlighetsbrev. Den gangen kunne folk skrive, og de ordla seg så pent og forsiktig, mens ungdommen i vår oppjagede tid ikke skriver brev til sine kjæreste, men nytter telefonen. "Du kan vel ta ruta i kveld, og vi møtes på

Kroa"... Gid så hyggelig. Men hør her, unge mann, hvordan et 110 år gammelt kjærlighetsbrev var stilet:

"Jeg sender deg disse linjer for å åpendage for deg mine tanker og følelser. Du står for mine øyne alltid, du svever for meg hvor jeg går. Det ville være meg en og ubeskrivelig glede om disse linjer vil komme deg til så stor fornøyelse som det er for meg å sende dem. Jeg tilsværger deg, at intet i verden, hverken lykke eller ulykke, noensinne skal forlede meg ti å bli deg og min kjærlighet utro - aldri skal jeg vakle i min beslutning."

Haugsbygd og Røyse hadde det til felles at de lå noe utenfor den store ferdselsåren, og derfor ble gammel skikk og sedvane bevart lenger enn i andre strøk på Ringerike. Sagn og tradisjon gikk fra slekt til slekt.

Sagasus siver ennå i dag nedover bakkene i Haug, nedover fra gamle høvdingehaller. På Gjermundbo grov de fram vikinghøvdingens våpen og redskaper. Gamle annaler forteller om bautasteiner som en gang stod der, og selv var jeg så heldig en gang å få bære en runestein fra Haug inn til professorene.

Folket fortalte meg sagn, synd er det at ikke alt kunne gjengis:

"Oppe ved Røysetjern er et offerkast, og like ved ligger en runestein over ende. Det var fiender i landet, og folk måtte rømme til skogs, og en prinsesse, Haugsbygdkongens datter, rømte til Ringkollen, hvorfra hun ville utspeide fienden, men fienden fikk tak i henne, og hun ble drept. Siden i alle århundreder kastet de som gikk stedet forbi en offerstein på prinsessens grav."

Så vel på Røyse som i Haug, så visste folk alltid å svare på mangt et dumt spørsmål. Navn på jorder? Har det noen interesse? Men mange navn på jorder, hauger og åser ble da notert. Slik var det en dag jeg satt og snakket med en mann om stedsnavn, og han nevnte "Fattigroa". Han så at jeg lignet et spørsmål tegn, og fortalte uten videre at Fattigroa er et utmarksstykke med skog oppe i åsen hvor de fattige fra uminnelige tider hadde rett til å hente ved og byggefang. Interessant! Jeg spurte andre, og jeg fikk samme fortelling.

Etterpå skrev jeg en notis om denne "Fattigroa i Haug. En tid etter at notisen stod i bladet, kom en staut haugsbygding inn på Skrivestuggu og sa dette: "Det du skrev om Fattigroa er helt riktig, og det er med urette at Skogstadgårdens eier bruker Fattigroa. Jeg har måttet gå fra gården, men skal ta den att på odel. Derfor ber jeg deg skrive mere om Fattigroa, for så kan odelstaksten bli billigere når dette ligg fore." Mannen som sa dette, var Helge Rognerud. Helge døde uten at noe odelskrav ble reist. Og årene gikk.

Krigen kom, og det på et hardt vis til Haugsbygd. Fra Røyse så vi Haugsbygda i lys lågå. "Nå det hender, nå det brenner, varme tunger slikker himlens lunger, lys er tuna oppi Haug."

Det ble skrevet og samlet videre, og det mest gledelige gjentok seg ofte. Folk i Haug skrev til meg. "Takk for artikkelen din om Gjermundbo". En annen skrev "Jeg leser alltid Deres artikler i Ringerikes Blad", og nå vil jeg fortelle Dem om ei sæter i Haugsbygd som kalles "Ugla". Jeg tror dette navnet er av finsk opprinnelse og kommer av det finske ordet "ukko-ukki" som betyr "en eldre mann" - kanskje også "farfar".

Mange sendte opplysninger om den nevnte "Fattigmanssalmenningen" eller "Fattigroa". Fattigalmenningen finnes avmerket på det kartet som kaptein Gløersen opptok ved Krokskogens deling i

Fra en stilebok fra Buskeruds Amtsskole på Fossesholm ved Vestfossen 1876-1877:

Edvard E. Elsrud (f. 1854)

Vestfossen, den 18/1-77

Gode Ven!

Dit brev af 15de dennes har jeg modtaget for et Par Dage siden, og takker meget derfor.

Jeg ser deraf, at Du har haft det meget morsomt i Julehelgen; men Du kan ogsaa tro at jeg heller ikke har ligget paa Ladsiden med Hensyn til at more mig, for naar man er frisk og rask, falder det altid saaledes, at det bliver Moro for Ungdommen. Vistnok var det ogsaa heroppe meget koldt og snedde ofte, saa det var ikke godt at komme ud, om man blev buden til Selskabs; men Du kjender vel det gamle Ordsprog, at for Friere og Gjestebudsfolk er der aldrig Uføre.

Første Juledag var jeg i Kirken; men anden og tredie Dag holdt jeg mig rolig hjemme. Tredie Juledag kom et Par af mine Skolekammerater opover, og den ene af Dem havde frosset Blæmme paa Næsen sin paa Veien, saa Du kan skjønne, at det var en meget stræng Kunde.

Vi gik ogsaa Julebuk en Gang, medens de var heroppe, og da havde vi det me-

get morsomt. Som Du ved, har jeg et Rensdyr, men det havde faaet i Sinde at gjøre et Julebesøg paa Hadeland, saa det ikke var hjemme den Gang, mens Skolekammerater vare heroppe. Vi fik da en Gut til at gaa efter den; men den var ikke god at faa med, og som ikke var at undres paa, da man vilde berøve den Julefreden. Da den kom herop, skulde jeg kjøre en Tur, men da kan Du tro, at jeg fik Skyds, for jeg tror næsten den sprang $\frac{1}{2}$ Mil med mig, før jeg fik den standset (Det gaar nemlig ikke an at faa standset den Hest, naar man vil; men man maa lade den springe, til den selv finder forgodt at standse). Siden kjørte jeg ofte med den; men det gik da aldrig saa fort siden, som det havde gaaet første Gang.

Dagen mellem Nytaarshelgen og Trettenhelgen var jeg ikke hjemme en eneste Dag. Jeg turede et Par Baller og havde det da meget morsomt. Nu er jeg igjen kommen paa Skolen, og alting gaar nu her sin gamle Gang.

Nu har jeg ikke mere at skrive om for denne Gang og vil derfor slutte min Skrivelse med at ønske Dig et godt nyt Aar og en ny Kjæreste paa det nye Aaret. Lev vel og vær hilset fra din Ven

Edv. E. Elsrud

1820-årene, så denne Åsbygdas grendealmenning var til før de skulle dele selve skogen. Så vel Frostatingsloven som Gulatingsloven har bestemmelsen om at almenningene så skal være som de har vært fra gammel tid, og det samme står i Magnus Lagabøters landslov. I Chr. den V's lov er ordlyden denne: "Så skal almenningen være såsom den haver været fra gammel tid både øverste og den yderste."

Almenningsretten ble respektert gjennom hele dansketiden, men etter at vi fikk friheten, så høkret de bort mange almenninger, kanskje ble mange solgt til skyldskap av

dem som bestemte salget. Chr. Gi-erlöffs bok "Skogen og Folket" gir oss mange gode tips. Hygen som skriver om Krokskogdelingen i "Norderhov 1914", bruker heller ikke silkehansker.

Haugsbygd og Røyse er også lik i så måte at det på begge steder eksisterte fattigmanssalmenninger.

Hundstad almenning på Røyse og "Fattigroa" i Åsbygda. På Røyse var en husmann usams med husbonden, og han flyttet stua si inn i almenningen. Da husbonden kom dit opp og ville gi reslemang, møtte husmannen ham med øks og sa: "Her rår jeg likeså godt som deg."

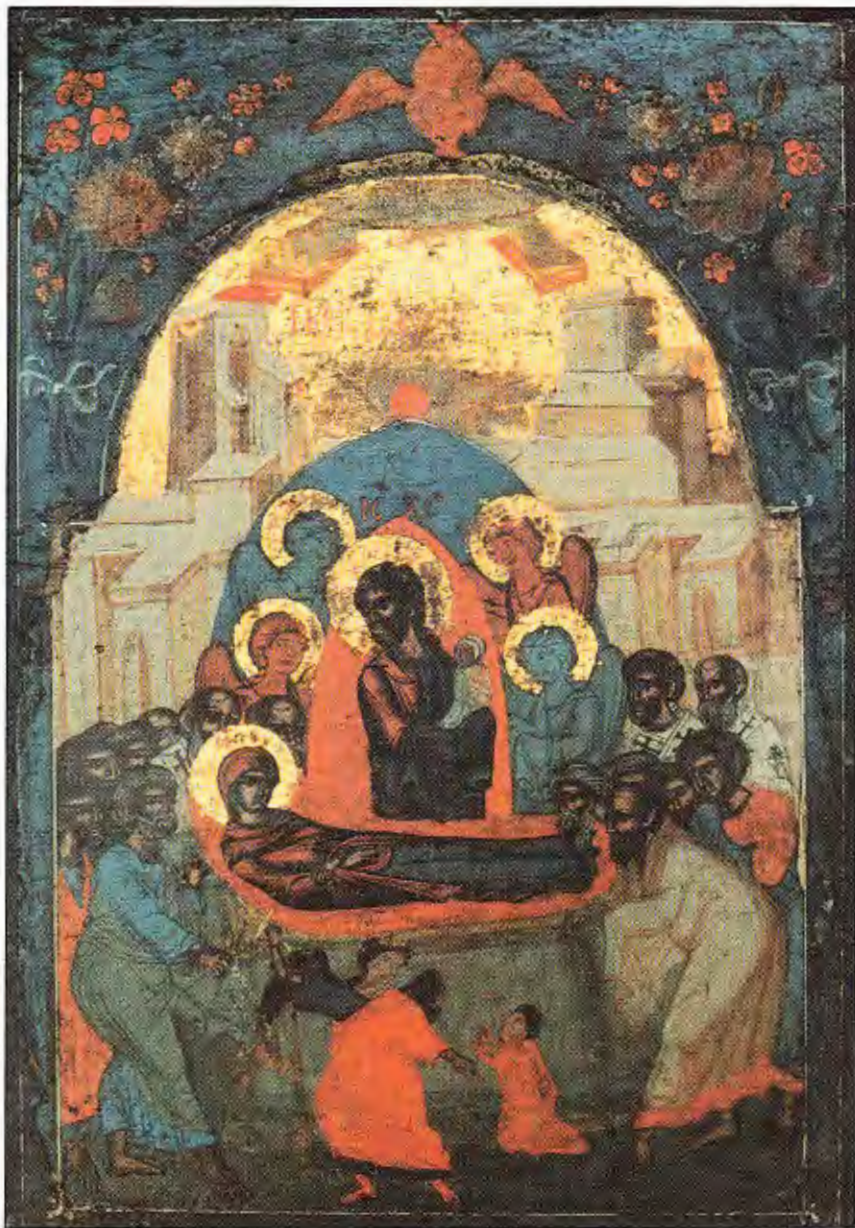
Om de hellige ikoner

Av Jostein Børtnes

Når nordmenn kommer inn i en ortodoks eller en romersk-katolsk kirke, er bildene noe av det første som slår dem. Våre egne kirkerom blir plutselig så intenst hvitkalkede i sammenligning. Men det var ikke alltid slik. Det var etter 1536, da reformasjonen ble innført, at våre kirker ble billedløse og ordet ble eneste medium for kristen forkyn-nelse.

Med reformasjonen forsvant ikke bare helgenbildene ut av den norske kirke. Også helgenene ble borte, idet helgenkulten ble avskaffet. Dermed var bildene egentlig blitt meningsløse innenfor en liturgisk sammenheng. Når kirken ikke lenger var innstilt på å hedre de hellige menn og kvinner bildene fremstilte, var bildene blitt overflødige og kunne i høyden tjene til pynt og dekorasjon. Og pynt var det reformatorene aller minst hadde bruk for i sine strenge kirkerom.

Ikon betyr "bilde" og er et gresk ord som russerne overtok sammen med kristendommen i dens gresk-ortodokse form (*ikona er ordet, både på gresk og russisk*). For oss er det et ord vi særlig forbinder med helgenbilder. En ikon brukes nettopp i denne betydningen. Når ordet i dag er blitt så vanlig, skyldes det utvilsomt gjenoppdagelsen av helgenbildene som kunstverk. Denne prosessen begynte i Russland i annen halvdel av forrige århundre, og etter hvert fikk også folk utenfor den ortodokse verden sans for ikonenes skjønnhet. Da Russland etter bolsjevikenes makt-overtakelse opplevde et ikonhat som overgikk både det England hadde gjennomgått under Cromwell og den franske revolusjons ødeleggelser av kirkekunsten, ble mange ikoner reddet av utlendingene i Moskva. Storparten av ikonene i Nasjonalgalleriets samling kom til Norge på denne måten. Det fremgår helt tydelig av ikonka-

pitlet i galleriets *Katalog over utenlandsk malerkunst*. De fleste er kjøpt eller mottatt som gave fra handelsråd R. Zeiner-Henriksen, fra kansellist Einar Kranes dødsbo, og fra familien Urbye, som alle var knyttet til den norske legasjonen i Moskva.

Ikonsamlingen ved Ringerike museum er av en annen karakter enn Nasjonalgalleriets. Ved første møte virker den mere beskjeden. Alle ikonene er forholdsvis små, ikke laget for de store kirkerom, men for å henge hjemme hos folk. Mange av dem har unektelig et noe provinsielt preg, med innslag av lo-

kal folkekunst. Et eksempel på dette er den ikonen vi kaller Guds Moders Hensovnen (gresk *Kimisis*, russisk *Uspenie*). Den fremstiller Marias døde legeme omgitt av sørgende apostler og Kristus med sin mors sjel i armene omgitt av jublende engler. Det hele er innrammet av en blå portal med blomsterdekorasjoner vi synes å gjenkjenne fra vår egen rosemaling. Men ikonens blomsterdekorasjoner avsluttes med en seksvinget serafim som tydelig viser at rammen inngår i en sakral kontekst.

Når vi blir fortrolige med bildene, vil vi oppdage mange slike detal-

jer. Den som bygget opp denne samlingen, har helt tydelig gledet seg over dem, kanskje til og med anskaffet seg disse ikonene for detaljrikdommens skyld. Det forbauser oss derfor ikke, når vi får vite at samleren selv var en utøvende kunstner med røtter i ekte norsk bondemiljø, portrettmaleren Hans Ødegaard fra Lunder.

Når vi i dag ser ikoner rundt omkring i muséene, både i Øst- og Vest-Europa, blir det lett til at vi betrakter dem som kunstverk på linje med de andre bildene vi går og ser på. Vi glemmer lett at de ble frembrakt av fromme munkar for å inngå i de ortodokse kristnes gudstjeneste, om den ble utøvet hjemme i andakt foran ikonene, eller i kirken under prestenes ledelse og sammen med hele menigheten. Skal vi forstå ikonene i deres *kultestetiske* betydning, og ikke bare betrakte deres estetiske funksjon isolert, må vi imidlertid oppleve dem i deres liturgiske kontekst.

I den ortodokse kirke representerer bildene alle de som er usynlig nærværende under gudstjenesten, de som våre sanser ikke kan fornemme direkte, men kun ved vår tankes hjelp.

Den teologiske forutsetningen for ikonene er evangelienes beretning om Jesu fødsel. For med denne begivenheten, da Guds Ord "ble kjødt", som vi er vant til å si, hadde den oversanselige, immatrielle guddom åpenbart seg i et menneskes sansbare legeme. Slik ble det mulig å avbilde Gud, fordi han i Sønnens skikkelse var blitt lik oss.

Det at Gud ble menneske, det teologene kaller inkarnasjonens mysterium, er også grunnlaget for helgenikonene. For kirkens hellige menn og kvinner har omformet sitt liv etter modell av Kristi jordiske levnet og på denne måten blitt delaktige i hans herliggjorte legeme. Avbildningene av helgenes jordiske skikkelser er derfor også avbildninger av deres guddommelige forbilde, av Kristus selv. Alle ikoner er derfor i siste instans Kristus-ikoner.

Den ortodokse kirke taler imidlertid ikke bare om ikonenes likhet, men også om deres ulikhet. For mellom bildene og de helliges herliggjorte skikkelser er der en fundamental forskjell, likesom det også er en fundamental forskjell mellom en Kristus-ikon og Kristus selv. Forbilde og avbildning blir aldri så like at ikke ulikheten alltid er enda større. Dette ulikhetsforholdet garanterer mot avgudsdyrkelse. For den kan først sette inn når bildet oppleves som identisk med den det fremstiller. Når dette skjer, går billedkulten over fra tro til overtro. Denne faren har heller ikke den ortodokse kirke alltid klart å unngå, og dens ikonmotstandere har bestandig basert sin opposisjon mot ikonkulten nettopp på Det gamle testamentets fordømmelse av all avgudsdyrkelse, og på en feilaktig identifisering av bilde og forbilde. For i en slik oppfatning, som glemmer ulikhetsmomentet, vil alle ikoner bli identiske med Gud. De vil med andre ord bli avguder.

På 700- og første halvdel av 800-tallet, da kampen mot ikonene raste som verst i Bysants, ble disse argumentene brukt av dem som ville avskaffe billedkulten. Ikonenes forsvarere møtte motstandernes argumenter med sine tolkninger av inkarnasjonens mysterium, og disse tolkningene er grunnlaget for denne skissen.

Ved de to ulykkelige lensmænds bortgang

Av K.N. Aalborgen

*O, Norderhov, med gamle minder
der dukker nye op igjen.
Ja, værre end det gamle, thi
tvende lensmænd segnet paa sin post.*

*Disse tvende lensmænd vandret haand i
haand på pliktens vei
for skapsprængere at fængsle
men faldt som bytte for dems fot.*

*At disse to oplyste mænd
ja, ubevæbnet som de gik
de mødte død og fare,
men mordere staar tilrest.*

*Disse djerne lensmænd
gik kampen ubekjendt,
paa pliktens vei de faldt
og ubevæbnet som de gik.*

Billedteologiens Kristusforståelse har bevart sin aktualitet også i dag. For vår tids teologer, og særlig de protestantiske, er Jesus først og fremst et menneske. Altfor lett opplever vi at Jesus i sin etiske fullkommenhet identifiseres med sin menneskelige natur og fremstår som den moderne humanismes avgud, eller også redusert til et pop-idol. I denne situasjon blir ortodoksiens forsvar for de hellige bilder også et forsvar for troens Kristus. For billedteologien lærer oss at mennesket Jesus samtidig er Guds Sønn og Faderens naturlige bilde.

Ikonene blir på denne måten ikke bare en billedteologi, men like meget en antropologi i bilder. Ved å betrakte dem, innvies de troende i sin egen guddommelige natur, som Kristus kom for å gjenopprette, og som det er alle kristnes oppgave å fremkalle i seg selv ved hans hjelp. "Gud ble menneske for at menneskene skulle guddommeliggjøres", heter det hos en av de greske kirkefedre. Med det mener han at Kristus med sin offerdød muliggjorde gjenoprettelsen av menneskenes opprinnelige likhet med Gud, slik han skapte det "i sitt bilde og lignelse". I de hellige ikoner er denne gjenopprettede likhet med Gud avbildet, og ved å betrakte dem kan de troende fremdeles oppleve avglansen av den guddommelige virkelighet som er historiens mål for alle kristne.

*O lensmand Solumsmoen,
den unge, kjække mand
med lyst og kraft og evne
du faldt for morderhaand.*

*Idet jeg skriver her
jeg dvæle vil ved Solumsmoen,
blot 33 aar i tiden
bestillingsmand du var.*

*Paa slektens vegne vil jeg sige
tak for din djerne daad,
du samles nok med dine
hist ved en evig høst.*

*O, lensmand Aalde,
fredens mand paa jord.
Fra ektefælle, barn
en tak og et gjensyn.*

Ekstrautskrift af:

Buskerud Amts Udskiftningsprotokoll

vedkommende gardene:

- Østre Hønen
- Ringvold
- Gusgaarden
- Norderhovs Præstegaard
- Norderhovs Klokkergaard

Paabegyndt 24. April 1867.

Sluttet 25. April 1874.

Aar 1867 den 24de April blev Udskiftningsret sat i Gulbrand Olsen Blybergs Hus paa Gaarden østre Hønen i Norderhous Hovedsogns Tinglag til Behandling af en af bemeldte P. Blyberg rekvireret Udskiftningsforretning over østre Hønen Indmark. Retten administreredes af Udskiftningsformand Vibe ifølge Amtets Beskikkelse af 19de Marts 1862 i forbindelse med det Kongelige Indredepartements Stadfæstelse herpaa av 25de September s. A. efter Amtets Meddelelse af 27de næst efter, og betjent af de af Fogden opnævnte Udskiftningsmænd Gaardbrugerne Ole Reich paa Veholdt og Johan Tandberg paa Follum begge boende i Norderhous Hovedsogn, der erklærede tilforn at have aflagt den befalede Lagrette-
sed.

Hvorda ! Rekvirenten G. Blyberg mødte og fremlagde:

1. Rekvisition 18de s. A. forsynet med Berammelses Tilkjendegivelses- og Opnævnelses-Paategninger.

2. Skjøte datert 17de Januer 1853 tinglæst s. M. og Aar, hvorefter Komparanden sies at være Eier af de i Rekvisitionen opførte Eiendomme, nyt Mtr No 39, Løbe No 85 a og 86 c, af Skyld 8 Daler 1 ort 2 Skilling. Det bemerkes, at det i Rekvisitionen fremkomne Løbe No. 85 a, grunder seg på en af Rekvirenten senere gjort Jordafstaaelse.

I Henhold til de fremlagte Dokumenter begjærede Rekvirenten Forretningen fremmet, idet han forbeholdt sig i Tilfælde af fremkomme med yderligere Oplysninger, samt under Aastedsbejaringen at paavise de formentlige Grændser for nærværende Udskiftningsgjenstand.

Rekvisitionen, der blev oplæst tillige med de samme Løvende Paategninger akteres, herimod Skjødet tilbageleveredes efter Afbenyttelse.

Til Udskiftningsformand i Buskerud Amt,
Hr. Vibe,

Haugsumd

I Henhold til Lov af 12te Oktober 1857 tillader jeg mig at forlange Udskiftning af min eiende Gaard østre Hønen i Norderhous Præstegjelde Matr No 39, Løbe No 85 a og 86 c af Skyld 8 Daler 1 ort 2 Skilling med min Nabo Gulbrand Lohre, der eier Nabogaarden af samme Navn Matr No 39 Løbe No 86 a af Skyld 3 Daler 3 ort og 15 Skilling idet Indmark og Husebygninger forlanges udskiftede mellem os i Medhold af bemeldte Lov.

Hr. Formanden bedes saaledes om snarest mulig at beramme afholdt den her forlangte Udskiftningsforretning, og Berammelse mig tilstillet til videre forføining.

Naboerne ere:

1. Kappelangaarden Hønen, Pastor Brok,
2. Gusgaarden, Johannes Johnsen,
3. Norderhous Præstegaard, Prost Thurman,
4. Klokkergaarden Berger, Klokker Helgesen,
5. Gihle Inkassator Sukkestad,
6. Veisten, Edvard Valbækken,
7. Veisten, Gunder Larsen,
8. Veisten, Erik Paulsen,
9. Veistein, A. Fougner,
10. Hesselberg, Landhandler Varloe,
11. Hesselberg, Enkefru Echhoff,
12. Chefsgaarden Tandberg, Oberstløjtnant Echhoff,
13. Braak, Vagtmester Falk.

Hønen den 18de Marts 1867.

Ærbødigst
G. Blyberg

Berammes til Foretagelse i Rekvirenten Locale og videre paa Aastedet Gaarden østre Hønen i Norderhous Thinglags-Hovedsogn Onsdagen den 24de April førstkomende kl. 9 Formiddag, til hvilken Tid og Sted samtlige Vedkommende varsles til at møde.

Haugsumd Eker den 18de Marts 1867
N. Vibe

For Berammelsen 60-seksti skilling debitert
G. Blyberg.

N. Vibe

År 1867 den 20de Marts er denne Berammelse av Udskiftningsforretning paa Gaarden Hønen tilkjendegivet Gulbrand Lohre, men i hans Fravær i Paahør af hans kone, det bliver hermed bevidnet i Kraft af forhen aflagt Ed som Stevnevidne i Hole.

Herfor betalt

Chr. Kahrs.

Johan Pettersen

Aar 1867 den 21 Marts er foranstaaende Udskiftnings-Berammelse tilkjendegivet følgende Personer paa deres respektive Bopæle:

Pastor Brok eget Paahør, Johannes Johnsen Gudsgaarden ligesaa, Prost Thurman i hans Frues Paahør, Klokker Helgesen eget Paahør, Inkassator Sukkestad i hans Betjents Andreas Hansens Paahør, Edvard Valbækken eget Paahør, Gunder Larsen Veisten ligesaa, Erik Paulsen Veisten ligesaa, A. Fougner ligesaa, Landhandler Varloe ligesaa, Enkefru Echhoff ligesaa, Oberstløjtnant Echhoff ligesaa, Vagtmester Falk ligesaa.

Bekreftes hermed af undertegnede Stevnevidne paa Lensmandens Vegna.

Gebyr 2 to spd 72 to og syvti Skilling.

K. Stub

H. Kristiansen

Til at forrette som Udskiftningsmænd opnævnes herved:

1. Ole Reich paa Veholdt vedtaget O. Reich.

2. Johan Tandberg paa Follum vedtaget J.O. Tandberg.

- samt om nogen af disse skulle faa Forfald - som Suppleanter:

Gulbrand Thorsen Vexhal vedtaget af G. Vexhal og

Peder Karlsrud vedtaget af Peder Karlsrud.

For Udnævnelse betalt 32 - to og treti - Skilling.

Ringerike Fogedkontor, 8de August 1867.

O.A. Ovren

Fremlagt under Udskiftningsforretningen paa Gaarden Hønen 7de April 1867.

N. Vibe

Idet den opnævnte Udskiftningsmand Johan Tandberg har opgivet at den omhandlede Udskiftning ifølge under samme opgivet Kjendelse ogsaa skal omfatte Gudsgaarden, hvis Eier Gulbrand Gudsgaarden er beslægtet med Hr. Tandberg, idet denne saaledes bliver inhabil, opnævnes i hans Sted som Udskiftningsmand Dyrklæge Thron Larsen Vager.

Uden Betaling
Ringerikes Fogedkontor 11. August 1873.
F. Pryds

Af de Indvarslede mødte efter Paaraab:

a. Som Lodeier Gulbrand Olsen Lohre, der fremlagde

1. Udskrift af Ringeriges Sorenskriveries Skjøde og Pantebog No 19, forsaavidt betræffer Kommissions-Forlig af 2de November 1824 thinglæst 6te Mai 1825, mellem Truls Hønen og Ole Olsen Lohre.

2. Udskrift af Ringeriges Skjøde og Pantebog no 21, Skjøde datert 10de April 1834 Thinglæst 11te April s. A. fra Ole Olsen til Gulbrand Olsen Lohre, solgt 11¼ Lps Tunge af Skp 2½ Lps Skyld i Gaarden Hønen i Norderhous Præstegjæld nyt Matr. no 39 gl Do. 24, af ny Skyld 3 Daler, 3 ort og 15 Skilling.

b. Som angrænsende Naboer Johannes Johnsen ved Sønnen Johan Johannesen, Prost Thurmann ved Anders Jensen Sandsæter, Klokke Helgesen, Edvard Valbækken, Gunder Larsen Veisten, Erik Paulsen Veisten. Derimot udeblev Pastor Brok, Inkassator Sukkestad, A. Fougner, Landhandler Varloe, Enkefru Echhoff, Oberstløjtnant Echhoff og Vagtmester Falk.

De mødende havde intet at erindre mod den forlangte Udskiftningsforretning.

De af Gulbrand Lohre fremlagte dokumenter tilbageleveredes.

Udskiftningsretten i Forbindelse med Gulbrand Blyberg, Gulbrand Olsen Lohre, Anders Jensen Sandsæter ifølge Fuldmagt af D. D. fra Prost Thurmann og Johan Johansen Gudsgaarden ifølge Fuldmagt fra dennes Fader, begave sig derefter paa Aastedet og blev Gaarden Østre Hønen Grændser mod Naboeiendommen opgaede, vedtagne og betegne som følger:

Gaarden østre Hønen indesluttet eller begrændses af en Bygdevei kalde Pilegaden, der fra Hovedveien til Hadeland gaar fra Vest mod Øst, derefter af Veien til Gaarden Fagerheim, forbi en Del af Gaarden Hesselberg og en Plads kaldet Ringaasen, tilhørende Norderhous Kappelangaard, hvis søndre Gjærde Grændsen fremdeles følger, derefter fortsætter Grændsen langs Gaarden Hesselberg vestre Havnehagegjærde og videre langs Gaarden Veistens vestre Havnehagegjærde, fremdeles langs nordre og vestre Gjærder for en trehjørnet Indhengning, kaldet Løkken tilhørende Pladsen Ringaasen under Kappelangaarden.

Under Grændseopgangen kom Edvard Valbækken og Erik Paulsen Veisten tilstede. De fremlagte fuldmagter indtages her:

Min husbond Karl Anders Jensen Sandsæter bemyndiges herved til paa mine Vegne at afgive Møde i Anledning af den Udskiftningsforretning paa østre Hønen, hvortil jeg idag er indkaldt.

Norderhous Præstegaard 24de April 1867.
Thurman

Irettelagt under Udskiftningen paa Gaarden Østre Hønen den 24de april 1867.

N. Vibe

Min Søn Johan bemyndiges herved til paa mine Vegne at afgive Møde i Anledning af den Udskiftningsforretning paa østre Hønen hvortil jeg idag er indkaldt.

Gudsgaard den 24de April 1867.
J. Gudsgaarden

Irettelagt under Udskiftningen paa Gaarden østre Hønen den 24de April 1867.

N. Vibe

Da dagen med det Passerede var forløben, blev Forretningens videre Behandling udsat til imorgen kl. 8 til videre Befaring.

Efterat det Tilførte var oplæst og de Tilstedeævrende samt Udskiftningsmændene havde erklært at de Intet havde at erindre mod Forhandlingerne eller Protokolltilførlerne, blev Retten hævet.

N. Vibe O. Reich J.O. Tandberg

Aar 1867 den 25de April kontinuerede Udskiftningen af Gaarden Østre Hønen, idet Retten ogsaa idag blev sat i Gulbrand Blybergs Hus og betjent ved det samme Personale som igaar.

Hvorda ! De Mødende vare Gulbrand Olsen Blyberg resid. Kappelann Brok samt tilgrændsende Naboer A. Fougner for Gaarden Veisten, der i forening med Udskiftningsretten begav sig paa Aastedet til Fortsettelse af den fra igaar udsatte Grændsebefaring.

Under Opgangen opstod Tvist mellem Parterne om Eiendomsberettigelse i den uopdyrkede Del af den saakaldte Ringaas, beliggende paa venstre Side af den almindelig befarede Vintervei, der ligger imellem og fører til og fra Gaardene Hesselberg og Braag.

Da det ikke lykkedes at bilægge Tvisten, og Parterne ikke vilde tage den strækning, der omtvistes, som om den var uomtvistet, eller paa anden Maade farenes, om forholdet med det Omtvistede, ble

Eraktet

Nærværende Forretnings videre Behandling udstaar paa ubestemt tid til Gjenforetagelse her paa Gaarden østre Hønen efter ny Be-

rammelse ifølge § 8 i Lov af 4de Juni 1866 og til Opslag paa Thingstedet Hesselberg.

Karl Arnt Fogner Begjærede tilført, at han ikke strengt paastod, at Veistens Berettigelse i Ringaasen strækker sig til det af Comparenten opførte Gjærde, men at han gjerne gaar ind paa at trække sig længere mod Øst, dersom noget saadant Bevis af Comparentens Modparter kan fremføres, uden dog herved at ville renonsere paa sin formentelige Berettigelse i omhandlede Strækning. Comparenten kjender ikke til noget Bevis for hvorlangt Veistens Rettigheder strækker sig her.

Efterat det tilførte var oplæst, hvorimod de tilstedeævrende saavel som Udskiftningsmændene erklærede Intet at have at erindre, eller mere at tilføie, blev Retten hævet.

O. Reich N. Vibe J.O. Tandberg

Aar 1873 den 11te August var undertegnede Udskiftningsret nemlig Formand M. Holst og de af Fogden tidligere opnævnte Udskiftningsmænd O. Reich og J. Tandberg forsamlet i G. Blybergs Hus paa østre Hønen i Norderhou for i Henhold til lovligt Varsel av 13de s. M. at continuere den under 25de april 1867 udsatte Udskiftningsforretning af Gaarden østre Hønen Indmark og Husebygninger. Berammelsen akteres her saalydende:

Bekjendtgjørelse

Det kunnjøres herved, at den under 25de April 1867 udsatte Udskiftningsforretning af Gaarden østre Hønen i Norderhous Præstegjæld vil blive foretagen til fortsat Behandling Mandagen den 11te August førstkommande Kl. 9 Formiddag i G. Blybergs Hus paa bemeldte Gaard, hvortil herigjennem alle Vedkommende: Lodeiere, Brugsberettigede og Naboer varsles om at afgive Møde.

p.t. Stafn i Flaa den 13de Juli 1873.

M. Holst

Derhos tilføies, at G. Blyberg har under 10de Februar sidstleden fremsendt fornyet Udskiftningsforlangende ved hvis Fremme haaber opnaet hensigtsmæssigere Grændser, saavel for Gaarden østre Hønen som for de nærmeste beliggende Eiendomme:

Norderhous Præstegjælds Gudsgaarden, Ringvold, samt Klokkergaarden, hvilken sidste Rekvisition er af samme Dato vedtaget af Proost Hirsch paa Præstegaardens Vegne samt af Kaptein-Løjtnant Burchardt for Ringvold og G. Gudsgaarden for Gudsgaarden. Dog bemærkes, at den Sidstnævntes Vedtagelse er tilbagekaldt under 12te Februar sidstleden.

Østre Hønen i Norderhous Præstegjæld
10de Februar 1873.

Til Udskiftningsformanden på Ringerige.

Som Hovedeier af Gaarden østre Hønen tillader jeg mig at andrage om at der snarest mulig maa blive afholdt Udskiftning imellem mig og min Medeier Gulbrand Lohre, da Brugen af vore Andele af Eiendommen i flere Aar har medført Ulemper af den Beskaffenhed, at de bør søges rettede ved Udskiftning, hvorved også de nærmest beliggende Eiendomme i Ringvold, før vestre Hønen, Norderhøvs Præstegaard, Guds-gaarden og Klokkergaarden ville faa hensigtsmessigere Grændser end de nuværende.

Det bemerkes at Gulbrand Lohre i flere Aar har været sindssvag, af hvilken Grund det bliver nødvendigt, at en anden Mand beskikkes i hans Sted, og tillader jeg mig at anføre, at Hr. Proprietær Ole Moe maaske hertil vil være villig.

Som Lodeiere nævnes:

For 3/4 af Gaarden østre Hønen - Gulbrand Blyberg.

For 1/4 af Gaarden østre Hønen - Gulbrand Lohre.

For Ringvold før vestre Hønen - Marine kaptein Burchardt.

For Gudsgaarden - Gulbrand Gudsgaarden.

For Norderhøvs Præstegaard - Provst Hirsch.

For Klokkergaarden Berger - Kirkesanger Kristiansen.

Tilgrændsende Naboer:

Tandbergengen - Ingebret Syvertsen.

Chefsgaarden Tandberg - Oberstløjtnant Rye.

Øvre Tandberg - Erik og Ole Tandbergs Sønner.

Hesselberg - Erik Næs.

Gaarden Fagerheim - Enkefru Echhoff.

Gaarden Veisten - Chr. A. Fougner.

Gaarden Veisten - Gunder Larsen.

Gaarden Veisten - Erik Veisten.

Gaarden Veisten - Organist Edvard Vahlbækken.

Gaarden Braak - Thorvald Buttingsrud.

Gaarden Ghile - Incassator Sukkestad.

Gaarden Ghile - Peder Pedersen.

Gaarden Raa - Madame og Frøken Møller.

Gaarden Frog - Enkefru Seip.

Gaarden Frog - Gulbrand Madsen.

Gaarden Frog - Ingebret Gulbrandsen.

Gaarden Fredenshavn - Frøken Robsham.

Gaarden Rolighed - Lars Halvorsen.

Gaarden Hverven - Ordfører Proprietær Olaus Færden.

Ærbødigst
G. Blyberg

Som Besidder af Norderhøvs Præstegaard for Tiden finder jeg Udskiftning ønskelig, jo nødvendig.

Hirsch.

Som Eier af Ringvold ligeledes enig.

Burchardt.

For Gudsgaardens vedkommende enig.

G. Gudsgaarden.

Berammelse

I Henhold til ovenstaaende Udskiftningsforlangende berammes herved Møde afholdt i Proprietær G. Blybergs Hus paa Gaarden østre Hønen i Norderhøvs Præstegjæld Mandagen den 22ds September førstkommande kl. 9 Formiddag, hvortil nedenaanførte Naboer med Brugsberettigede indkaldes at møde med Betydning til enhver Vedkommende, at Udeblivelse fra Forretningen vil blive betragtet som stiltiende Samtykke til de Beslutninger der af de Mødende med Udskiftningsrettens Bifald maatte blive truffene.

p.t. Hønen 18. Aug. 1873.

M. Holst

For Berammelse betales 60 - segsti Skilling.

Holst.

Hverven: Hr. Ordfører Færden.

Rolighed: Lars Halvorsen.

Frog: Enkefru Seip.

Frog: Ingebret Gulbrandsen.

Frog: Gulbrand Madsen.

Raa: Madame Ellefsen og Frøken Møller.

Rødsholmen: Jonas Andersen.

Rødsholmen: Ole Glaserud.

Rødsholmen: Anders Grøtnæs.

Aferøen: Brødrene Hagelund.

Hønekilen: Nils Peter Taje.

Hønekilen: Anders Iversen.

Hønekilen: Halvor Klemmestad.

Hønekilen: Johannes Hansen.

Hønekilen: Peder Odden.

Aar 1873 den 19de August lovlig forkyndt Nils Peter Taje paa Bopæl, i Fravær i Paahør af hans Kone, Anders Iversen under hans Fravær, i Paahør af Nils Peter Tajes Kone fra Bopæl, Halvor Klemmestad paa Bopæl eget Paahør, Johanes Hansen paa Bopæl, under hans Fravær i Paahør af hans Moder.

Peder Odden paa Bopæl, under hans Fravær i Paahør af hans datte Karine, Lars Halvorsen Rolighed, under hans Fravær i Paahør af hans Moder Helle, og paa Bopæl,

Ingebret Gulbrandsen Frog paa Bopæl, eget Paahør,

Gulbrand Madsen Frog ligesaa,

Frøken Møller paa Bopæl, eget Paahør.

Enkefru Ellefsen paa Bopæl, i Paahør dennes Datter Frøken Mine Ellefsen, Enkefru Seip paa Bopæl, eget Paahør,

Ordfører Færden paa Bopæl, eget Paahør, og efter særskildt forlangende af Gulbrand Blyberg for Gulbrand Bottilerud og Peder Amundsen Kulebunden.

Ved Betræffelse paa Hesselberg hvor de vedtage lovlig tilsigelse som paa Bopæl. Bekræftes av undertegnede edfæstede Stevnevidne i Kraft af forhen aflagt Ed.

K. Stub

H. Bua

Gebyer 5 - fem Spd 3 ort.

K. Stub

Aar 1873 den 22de August er denne Udskiftnings-Berammelse forkyndt saaledes:

1. For Jonas Andersen Røsholmen paa Bopæl og i eget Paahør.

2. For Ole Glaserud ligeledes.

3. For Anders Grøtnæs ved at antreffe ham paa Røsholmen, hvor han vedtog tilsigelsen som om den var foregaaet på hans Bopæl.

4. Anders og Erik Hagelund paa deres Bopæl, og i deres eget Paahør.

Det bliver herved bevidnet i Kraft af forhen aflagt Ed som Stevnevidner i Hole.

Martin Selte

Ole Kleven

For tilsigelse for 5 Personer. 1 Spd betalt.

Chr. Kahrt

Drammen, 12/2-73

Hr. Udskiftningsformand Holst.

Ved nærmere at overveie den af mig givne Erklæring i den af D. Hr. Kaptein Burchardt og Gaardbruger Blyberg forlangte Udskiftning imellem Gaardene Ringvold, Hønen, Præstegaarden og Klokkergaarden og Gudsgaarden, finder jeg at nogen Udskiftning for Gaarden Gudsgaards Vedkommende ikke er nødvendig og beder Dem derfor beriktige min Erklæring med dette.

Erbødigst

G. Gudsgaarden

Nærværende hertil indleverede Ekspedition oversendes Hr. Udskiftningsformand Holst i Forbindelse med min Skrivelse af G. D.

Buskerud Amtmandsembede den 12te februar 1873.

Breder

G. Gudsgaarden bad i den Anledning tilført Protokollen, at han fremdeles protesterede imod nogen Udskiftningsforretnings Fremme for hans Eiendoms Vedkommende.

De Mødende vare iøvrigt:

Provst Hirsch, G. Gudsgaarden, Ole Lohre for sin Fader G Lohre og Rekvirenten, G. Blyberg. Man begav sig derpaa i Marken for at foretage en fornyet Grundsebefaring af østre Hønen og udsatte videre Protokolation til sammes Tilendbringelse. Det Ovenprotokollerede blev oplæst.

M Holst O. Reich J.O. Tandberg

Efterat Retten i Forening med de ovennævnte Lodeiere havde foretaget den fornødne Befaring av Grændsestrengen mellem østre Hønen og Veisten, blev den under 25de April 1867 opstaaende Grændsetvist mellem disse Gaarde ordnet paa den Maade, at Veistens Paastand med Hensyn til denne Grændse bliver ved, nærværende Forretning at tage til Følge.

I Henhold til ovennævnte Vedtagelse paa G. Blyberg Rekviziton af 10de Februar d. A. med Hensyn til Norderhous Præstegaards og Ringsvolds, da blev af Retten foretaget den fornødne Aastedsebefaring, hvorefter fattedes Bestemmelse om at disse to Gaarde tillige med Norderhous Nabogaarden Gudsgaarden og Klokkergaarden vilde

om fornødent medtages i Udskiftningen af østre Hønen, for at saavidt muligt Loven af 12te oktober 1857 kan øke sin Fyldest, hvorfor herved afgives saadan

Kjendelse

Ved den af G. Blyberg forlangte Udskiftning af østre Hønen ville Nabogaarden Norderhous Præstegaard, Gudsgaarden, Ringvold og Klokkergaarden blive at medtage.

Da Rettens medlem J. Tandberg, som paa Grund af nær Slægtskab med Eieren af Gudsgaarden, fordrede sig entlediget som Udskiftningsmand i nærværende Forretning, bliver efter Lodeiernes Ønske i hans Sted at søge opnævnt Dyr læge Vager.

Da intet videre for det første var at forhandle i denne Udskiftnings sag, blev den udsat indtil ovennævnte Opnævnelse havde fundet sted.

M. Holst O. Reich J.O. Tandberg

Aar 1873 den 12te August var atter Udskiftningsretten nemlig Formanden Holst og Udskiftningsmændene Reich samt Dyr læge Vager, den sidste ifølge fogdens Opnævnelse af Gaards Dato, - forsamlet i G. Blybergs Hus paa Gaarden østre Hønen i Norderhou, efterat den fornødne Grændseopgang af de til Udskiftningen bestemte Eiendomme havde fundet Sted.

Disse Eiendommers Eiere ere:

a. G. Blyberg, Eier af Matr No. 39, Løbe No 85 a 86 e d østre Hønen af Skyld 7 Daler 2 Ort 18 Skilling.

b. G. Lohre, Eier af Matr No. 39, Løbe No 86 a østre Hønen af Skyld 2 Daler 3 Ort 10 Skilling.

c. Burchardt, Eier af Matr No 38, Løbe No 84 b Ringvold af Skyld 7 Daler 2 Ort og 13 Skilling.

d. G. Gudsgaarden, Eier af Matr No 40, Løbe No 87 Gudsgaarden af Skyld 9 Daler 16 Skilling.

e. Provst Hirsch, Bruger af Matr No 36, Løbe No 88 a Norderhous Præstegaard af Skyld 26 Daler 3 Ort og 8 Skilling.

f. Kirkesanger Kristiansen, Bruger af Matr No 5, Løbe No 7 Berger af Skyld 1 Dager 2 Ort og 10 Skilling.

Under Grændseopgangen vare tilstede:

G. Blyberg, O. Lohre for sin Fader G. Lohre, G. Gudsgaarden, samt Provst Hirsch, hvorimod ingen Brugsberettiget eller Naboer afgave Møde.

Da intet videre for Tiden var at foretage, forinden den fornødne Opmåling af det til Udskiftning bestemte Feldt havde fundet Sted ble Forretningen udsat paa ubestemt Tid.

Det bemærkes, at under Grændseopgangen

opstod der ingensomhelst Tvist mellem Parterne.

Det Ovenprotokollerede blev oplæst uden at de tilstedeværende havde noget at tilføje Protokollen.

M. Holst O. Reich L. Vager

Aar 1873 den 22de September var undertegnede Udskiftningsret, nemlig Formanden M. Holst samt Udskiftningsmændene O. Reich og G. Vexhal - den sidste i Dyr læge Vagers fravær - forsamlet i G. Blybergs Hus paa Gaarden Hønen i Norderhou for i Henhold til Berammelse av 18de August sidstleden med de deraf følgende tilsigelser, samt i Henhold til almindelig lovlig Varsel ved Bekjendtgjørelse opslaaet paa rekvirenten G. Blybergs Hus samt paa Thingstedet Hesselberg at foretage en fornyet Grændseopgang mod Naobgaardene Veisten, Braag, Frog, Røsholmen Averøen, Tajet og Killen. Det ovennævnte Dokument akteres Saalydende:

Bekjendtgjørelse

Det kunnngjøres herved at ianledning den stedfindende Udskiftning af Gaardene Hønen, Ringvold, Gudsgaarden, Norderhou Præstegaard samt Klokkergaarden vil Møde blive afholdt i Proprietær G. Blybergs Hus paa førstnævnte Gaard Mandagen den 22de September førstkommende Kl. 9, Formiddag, til hvilket Møde herigjennem alle Vedkommende varsles.

p.t. Hønen 5te September 1873.

M. Holst

De Mødende vare:

G. Blyberg, Captain Burchardt, Inger Mathea Lohre, Lodeier Gulbrand Lohres Hustru, Kirkesanger Kristiansen, samt de Brugsberettigede Gulbrand Olsen Botilsrud, Halvar Erlandsen Oreløkken, Martin Nilsen Ringaasen og Peder Amundsen Kulbunden.

Af Naboer afgave Møde:

Thorvald Buttingsrud paa Braag, og Arnt Fogner paa Veisten. Endvidere fremmødte Lodeiere G. Gudsgaarden, der ogsaa afgav Møde for Frøken Møller paa Raa, samt Naboerne: Jonas Røsholmen, Nils Petter Kihlen, Johannes Hansen Tajet, Anders Iversen Tajet, Halvor Nilsen Klemmestad og Anders Hagelund samt Brugsberettiget Peder Gabrielsen.

Efterat den fornødne Grændseopgang havde fundet Sted og uden at der under samme opstod ingensomhelst Slags Tvist om Grændserne, blev der dog med Hensyn til Grændsen mod Veisten undergaaet den Forandring at den under 11te August skeede Vedtagelse fra G. Blybergs Side, blev ifølge indgaaet Forlig af Dags Dato med Eieren af Veisten Arnt Fogner, der fastsætter, at det omkvesterede Skovstykke i Ringaasen bliver at tillægge Gaarden østre Hønen paa Vilkaar af, at den øvre Ringaasvei, der fører til Veisten og Braag, skal blive at utvide i vestlig retning til en Bredde af 9 Alen mellem Gjæderne, og at denne

Udvidelse tager sin Begyndelse ved den Grind, der nu er plaseret og gaar til Ringaasen, fra dette Punkt Syd til hvor Gaarden Braags Eiendom tilstøder, samt paa Betingelse af, at Gaarden Veisten overtager det halve Gjærdehold i denne Grændse mellem denne Gaard og østre Hønen.

Det forbeholdes herved Rekvirenten G. Blyberg Renter for det forskudsvis gjorte Udlæg ved nærværende Forretning. Forretningen bliver at udsætte paa ubestemt Tid.

Paa Forespørsel af Formanden havde ingen af de Tilstedeværende noget at anføre til Protokollen, og blev derpaa dette Møde bekræftet med Utskiftningsrettens Underskrift.

M. Holst O. Reich G. Vexhal

Aar 1873 den 13de Oktober var atter undertegnede Udskiftningsret bestaaende af Formanden M. Holst samt Udskiftningsmændene O. Reich og T. Vager, forsamlet i G. Blybergs Hus paa Gaarden Hønen i Norderhous Præstegjæld, for nu at paabegynde Boniteringen af denne Gaads Indmark samt enkelte Dele af Nabogaardene Ringvold, Gudsgaarden, Norderhous Præstegaard samt Klokkergaarden, og vil denne Bonitering foregaa paa den almindelige brugelige Maade ved Gravninger i Jorden, ifølge hvilken den bedste og mest produktive Jord ansættes til Gradsiffer I i Boniteringsværdi, medens den øvrige af ringere Beskaffenhed værende Jord erholder saa mange flere Grader, som den skjønnes at være af ringere Bonitet.

Denne Forretning vil fra idag af blive at fortsætte til dens Tilendebringelse.

Hermed er Boniteringen af Gaardene Hønen, Ringvold, Gusgaarden, Norderhous Præstegaard samt Klokkergaarden tilendebragt idag den 23de Oktober 1873 og blev samme oplæst for følgende Lodeiere, nemlig G. Blyberg, Captain Burchardt, G. Gusgaarden, Kirkesanger Kristiansen, samt for G. Lohre mødte hans hustru og Sønnen Ole. G. Lohres Hustru bad tilført Protokollen, at der ved nærværende udskiftning maatte blive taget Hensyn til, at en passende Andel af Ringaasen i Fremtiden blev tillagt hendes Mands Brug, samt at der i Tilfælde at Udflytning maatte blive anvist gode Byggetomter. Da ingen af de Tilstedeværende havde yderligere at tilføje, blev Forretningen udsat paa ubestemt Tid.

M. Holst O. Reich T. Vager

Aar 1874 den 7de April var atter undertegnede Udskiftningsret forsamlet i Proprietær G. Blybergs Hus paa Gaarden Hønen i Norderhous Præstegjæld for at tage under fortsat Behandling den under 24de April 1867 paabegyndte Udskiftning av Gaardene Hønen, Ringvold, Gusgaarden, Norderhous Præstegaard samt Klokkergaarden og for om muligt indværende Foraar at tilendebringe denne Forretning. →

Hvorda paant den i afvigte Høst lagte De-
lingsplan blev tagen under Overveielse i
hvilken Anledning Retten fandt det fornø-
dent at undersøge en hidtil under Forret-
ningen uberørt Del av Norderhous Præste-
gaard, Gihle Ødegaard Kaldet, en Under-
søgelse, der ledede til, at Retten fandt det
nødvendigt at forlægge Lodeier B, G. Loh-
re, (der iøvrigt ved Udskiftningen bliver
paalagt at fravige sine gamle Husetomter),
den til nævnte Ødegaard, i hvilken Anled-
ning at af F. Pulin i 1863 over Norderhous
Præstegaard optagne Kart blev benyttet, og
som uagtet udført i en liten Maalestok
(1/5000) dog, hvad saavel Areal som Udreg-
ning angaar, fandtes anvendbart for Øieme-
det.

Bogstav paa Kartet.

Lodeiernes Navn

A. G. Blyberg
B. G. Lohre
C. Captain Burchardt
D. G. Gusgaarden
E. Norderhous Præstegaard
F. Norderhous Klokkergaard

Aar 1874 den 20de April blev Ret sat paa
Norderhous Præstegaards Andel i Gihle og
betjentes Retten som forhen af Underteg-
nede. Hvordan ifølge Indvarsling godvilligen
afgave Møde:

For Nabogaarden Braak Thorvald Buttings-
rud, for øvre Gihle Oscar Krohn og for ned-
re Gihle Peder Pedersen og Martin Peder-
sen samt for Nabogaarden Raa Martin
Frøshaug paa Marie Ellefsen og A.M. Møl-
lers Vegne. Endvidere fremmødte Beboe-
ren av Pladsen Gihle Edvard Trulsen. Ved
den derpaa foretagende Grændsebefaring
opstod ingensomhelst Slags Tvist om
Grændser eller Rettigheder.

Vedtagelse for Varsling af dette Møde akte-
res her saalydende:

Førstkommende Mandag den 20de April kl.
10 Formiddag vil, ianledning den stedfind-
ende Udskiftning af Gaardene Hønen,
Ringvold, Gusgaarden, Norderhous Præste-
gaard med Klokkergaarden, en Grændsebe-
faring af Norderhous Præstegaards Andel i
Gihle blive foretagen, og anmodes derfor
herved Nedenanførte om velvilligen at af-
give Møde paa Gihle Ødegaard den nævnte
Tid.

Vedtagelse af denne Varsel bedes anført af
hver især ved deres respektive Navne.

p.t. Hønen 17de April 1874

M. Holst

Hr. Thorvald Buttingsrud, paa Braak. Fo-
revist men er saa vidt vides ikke tilgrænse-
de Nabo.

Thv. Buttingsrud

Hr. Krohn paa Gihle. Forevist Krohn ved
Kone.

Hr. Edvard Trulsen paa Gihle Plads. Fore-
vist Edvard Trulsen.

Hr. Peder Gihle. Vedtages Peder Gihle.

Hr. Martin Gihle. Martin Gihle ved Konen.

Hr. Martin Raa. M. Ellefsen. A.M. Møller.

Da Forretningsmændene havde udsat Byt-
testene i alle nye Grændser mellem Lodei-
erne og opmaalt Avstanden mellem Stene-
ne samt disse af Formanden indtegnede paa
Kartet, blev derefter indført følgende under
Arbeidet i Marken forfattede

Grændsebeskrivelse

Grændse mellem C og E udgaar fra Tand-
berg Bytte i sydlig Retning følgende det
gamle Gjørde 87 Alen, hvor Norderhous
Præstegaards Fægade tilstøder, derframed
Vinkel i S.O. langs denne Gade optil 1te
Byttesten ogsaa 87 Alen, videre med om-
trent s.C. til 2den Sten 71½ Alen, til 3de
Sten 99 Alen, hvor Gjerdet mellem Tajet
og den dyrkede Mark forefindes, nu i østlig
Retning til 4de Sten 104 Alen og til 5te Sten
ved Hoveveien, hvor altsaa Linien ender,
67 Alen. C, Captein Burchard ligger paa
den nordlige og E, Norderhous Præstegaard
paa den sydlige Side af denne Grændse-
streng.

No. 2

Grændsen mellem A og E, udgaar fra 1te
Byttesten, nedsat ved Hovedveiens østlige
Side, over Kirkejordet i østlig Retning forbi
Skolehushaven til 2dre Sten i Maijordet 137
Alen, videre med omtrent s. C ved dette
Jorde til 3de Sten 262 Alen, 4 Alen vest for
Bækken, derfra med Vinkel i Syd til 4de
Sten 167 Alen og videre samme Retning til
5te Sten ved Byttedigets østlige Side 162
Alen, saa langs dette Dige 64 Alen til 6te
Sten ogsaa ved Digets Østside, hvorfra Li-
nien gaar med Vinkel i Øst til 7de Sten i
Botilsrud 67 Alen, til 8de Sten 73 Alen, nu
følgende det gamle Gjørde til 9de Sten 129
Alen, derfra med Vinkel i sydlig Retning
fremdeles efter det gamle Gjørde til 10de
Sten 78 Alen, nedsat i Nærheden af den fæl-
les Vandolle for Pladsene Botilsrud og Oh-
reløkken. Videre med samme Cours til 11te
Sten 98 Alen, derfra op til 12te Sten ved
den nedre Ringaasvei, hvor Nabogaarden
Braak tilstøder, og hvor altsaa denne Linie
ender, 130 Alen.

A.G. Blyberg, ligger paa den nordlige og
østlige og Lodden E paa den sydlige og
vestlige Side af denne Grændsestreng.

No. 3

Grændse mellem A og C i Ringaasen ud-
gaar fra 1te Byttesten nedsat ved den øvre
Ringaasvei, og gaar i vestlig Retning til 2dre
Sten 110 Alen, derfra med s.C. ned Lien til
3de Sten, nedsat ved nedre Ringaasveiens
vestlige Side, og hvor Linien ender 104
Alen. Grændsen videre mellem disse Lød-
der i Ringaasen følger i nordlig Retning
sidst bemeldte Vei, til hvor Hesselberg
Mark tilstøder.

A ligger paa den sydlige og vestlige og C på
den nordlige og østlige Side af denne
Grændsestreng.

No. 4

Grændse mellem D og E i Kirkejordet ud-
gaar fra det gamle Gjørde for Hestevangen
følgende Kirkegaardsmuren i østlig Retning
og videre over Kirkejordet til 1te Byttesten

217 Alen, med s.C. til 2dre Sten 105 Alen,
derfra med Vinkel i syd til 3de Sten 161
Alen, videre i samme Retning til 4de Sten
nedsat ved den nordre Kant af Hovedveien,
og hvor altsaa denne Linie ender, 197 Alen.

D. Gulbrand Gusgaarden, ligger paa den
sydlige og vestlige og E paa den nordlige og
østlige Side af denne Grændsestreng.

No. 5

Grændse mellem C og F i nedre Botilsrud
udgaar fra 1te Byttesten, nedsat ved den
sydlige Side af Hovedveien, i sydlig Retning
til 2dre Sten 91 Alen, med s.C. til 3de Sten
nede i Dalen ved Bækken, hvor Nabogaar-
den Frog tilstøder, og hvor altsaa denne Li-
nie ender 81 Alen.

C ligger paa den østlige og F Norderhous
Klokkergaard paa den vestlige Side af den-
ne Grændsestreng.

No. 6

Grændse mellem A og B i Kilen udgaar fra
1te byttesten, nedsat ved Averøveien, i
vestlig Retning til 2dre Sten 118 Alen, føl-
gende videre med s.C. det gamle Gjørde til
3de Sten 176 Alen og til 4de Sten 195 Alen,
hvorfra Linien bøier i Nord til 5te Sten 40
Alen og til Røsholmbytte hvor Linien ender
25 Alen.

A ligger paa den sydlige og vestlige og B,
G. Lohre, paa den nordlige og østlige Side
af denne Grændsestreng.

No. 7

Grændse mellem C og Nabogaarden Tand-
berg udgaar fra det sydøstligste Punkt af det
tidligere Bytte mellem disse Gaarde, i vest-
lig retning følgende det gamle Gjørde mel-
lem Norderhous Præstegaard og Tandberg
41 Alen, hvor Præstegaarden tilstøder, og
hvor denne Linie ender.

C ligger paa den sydlige og Tangberg paa
den nordlige Side af denne Grændsestreng.

No. 8

Grændse mellem C og Nabogaarden Hes-
selberg henholdes til den ældre Byttestreng
for disse Gaarde, efter en Længde 360
Alen.

No. 9

Grændse mellem C og Nabogaarden Veis-
ten følgende det gamle Bytte, den øvre Rin-
gaasvei, i sydlig Retning til hvor Lodden A
tilstøder 440 Alen.

No. 10

Grændse mellem A og Nabogaarden Veis-
ten udgaar fra sidstbeskrevne Grændses En-
depunkt i sydlig Retning følgende den øvre
Ringaasvei til 1te Byttesten 86 Alen og vi-
dere langs samme Vei til 2dre Sten 154
Alen, samt efter de nu opsatte Pæle for Vei-
ens Udvidelse ifølge Vedtagelse af 22de
September 1873 til Braak bytte ialt 360
Alen.

No. 11

Grændse mellem A og Nabogaarden Braak
følgende det gamle Byttegjørde i vestlig

Retning ned til Endepunktet i Grændsen No 2 - 86 Alen.

No. 12

Grændse mellem E og Naobgaarden Braak udgaar fra sidstbeskrevne Grændses Endepunkt følgende i sydlig Retning det gamle Bytte til hvor Gihle Mark tilstøder ialt 495 Alen.

No. 13

Grændse mellem E og Nabogaarden Gihle udgaar fra sidstbeskrevne Linies endepunkt i vestlig Retning til Hovedveien 62 Alen.

No. 14

Grændse mellem B og Nabogaarden Braak udgaar fra 1te Byttesten nedsat ved øvre Gihles Bytte følgende det gamle Grændsegjærde ned i østlig Retning til 2dre Byttesten, hvor Peder Gihle tilstøder, og hvor alt-saa Linien ender C 270 Alen.

No. 15

Grændse mellem B og Peder Gihle udgaar fra sidstbeskrevne Linies Endepunkt til hvor 1te Byttesten forefantet i sydlig Retning til 2dre Sten 132 Alen, til 3de Sten i et Bakkeheld 175 Alen og til 4de Sten ved Kongildveien, hvor denne Linie ender 100 Alen.

No. 16

Grændse mellem B og Oscar Krohn paa øvre Gihle udgaar fra 1te Byttesten i Grændsen No 14 i sydlig Retning til 2dre Sten 50 Alen til 3de Sten 100 Alen, og videre med s.C. til Pladsens Vaaningshus 140 Alen, hvorfra Linien først bøier mod Vest og derefter atter mod Syd følgende Pladsens Ha-

ve-Gjærde, til hvor Kongildveien tilstøder, og hvor denne Linie ender, 64 Alen.

No. 17

Grændse mellem B og Peder Gihle udgaar fra Endepunktet i Grændsen No 15 følgende Kongildveien i østlig Retning, til hvor Oscar Krohns Eiendom i øvre Gihle tilstøder.

No. 18

Grændse mellem B og Oscar Krohns Gihle Utgaard fra sidstbeskrevne Linies Endepunkt først i østlig og siden i sydlig Retning til hvor Martin Gihle tilstøder.

No. 19

Grændse mellem B og Martin Gihle udgaar fra sidstbeskrevne Linies Endepunkt i østlig og nordlig Retning til hvor Peder Gihles Have tilstøder.

No. 20

Grændse mellem B og Peder Gihle Udgaard fra sidstbeskrevne Linies Endepunkt i nordlig Retning til hvor Martin Gihles MSark paanyt tilstøder.

No. 21

Grændse mellem B og Martin Gihle udgaar fra sidstbeskrevne Linies endepunkt i nordlig og vestlig Retning til Kongildveien, følgende denne til den gamle Smidje, hvor Nord for samme udsattes en Byttesten, og hvor Grændsen ender ved øvre Gihles Mark. Det bemerkes her, at Grændserne mod Norderhous Præstegaards tidligere Andel i Gihle Grændsestreng, hvilken nu er til-lagt Lodden B, alle ere efter tidligere ved-tagne ældre Bytter.

No. 22

Grændse mellem C og Nabogaardene Raa og Frog udgaar fra Hovedveien følgende det gamle Byttegjærde først i sydlig derpaa i vestlig, saa atter i sydlig Retning til Endepunktet i Grændsen No. 5, 557 Alen.

No. 23

Grændse mellem F og Nabogaarden Frogh udgaar fra sidstbeskrevne Linies Endepunkt følgende det gamle Byttegjærde i sydvestlig retning frem til Hovedveien, 125 Alen.

No. 24

Grændse mellem D og Hestevangen efter ældre Bytter.

No. 25

Grændse i Kilen mellem A og B paa den ene Side og Nabogaarden paa den anden Side gaar ganske efter ældre vedtagne Byttestreng.

Støttet paa foranstående Grændsebeskrivelse foretages følgende

Gjærdefordeling

A.G. Blyberg har at gjærde:

I Grændsen No 2 fra Udgangspunktet til 3de Byttesten 399 Alen
 I Grændsen mod Nabogaarden Veisten fra det gamle Dele mellem A^S og B^S Fællestykke og Lodden C i Ringaasen følgende den øvre Ringaasvei vestlige Side i sydlig Retning til Braak Grændsestreng, redusert til 340 Alen
 I Grændsen mod Nabogaarden Braak fra sidstbeskrevne Grændses Endepunkt i vest-

lig Retning ned til Præstegaards Mark ved den nedre Ringaasvei 86 Alen

Tilsammen 825 Alen

A. Gjørder endvidere i Hønekilen den hele streng mod B samt mod Tyrifjorden og det Halve mod sine egne Naboer med Undtagelse af mod Røsholmen, hvor Lodden B og Røsholmen alene have at gjerde.

B. G. Lohre har at gjerde:

I Grændsen mod Røsholmen fra søndern i vestlig Retning til Midten 660 Alen
I Grændsen mod Tajet 220½ Alen
I Grændsen mod Naboerne i Gihle, da gjørder Martin Gihle fra Peder Gihles Have i Syd og Øst efter det gamle Gjerde 414 Alen, fra hvilket Punkt Lodden B holder Gjerde, til hvor øvre Gihle tilstøder, saa derpaa i nord til Midten i Grændsen mellem disse Gaarde medens øvre Gihle derfra gjørder til Kongildveien med gjørder B langs denne til Endepunktet i Grændsen No. 15. Af denne Grændse gjørder B fra Endepunktet i Nord 150 Alen og i Grændsen No. 14 mod Braak fra Endepunktet i Vest til Midten. I Grændsen No. 16 mod øvre Gihle gjørder B fra Endepunktet til Midten 177 Alen, ligesom B holder Gjerde for Pladsens Tun og videre tilhvor Peder Gihles Have tilstøder, samt det Halve Gjerde for denne Have.

C. Capt. Burchard har at gjerde:

I Grændsen mod A i Ringaasen det Hele 214 Alen
I Grændsen mod F No. 5 fra Hovedveien til Midten 86 Alen
I Grændsen mod Hesselberg i Ringaasen fra den nedre Ringaasvei op i østlig Retning det Halve 180 Alen
I Grændsen mod Raa fra Hovedveien i Syd det Halve 28 Alen
I Grændsen mod Frog fra Raabyttestreng i Vest 248 Alen
I Grændsen mod Tandberg i Grændsen No. 7 fra Udgangspunktet til Midten 20 Alen
Tilsammen 776 Alen

D. G. Gusgaarden har at gjerde:

I Grændsen No. 4 mod E fra Kirkegaardsmurens sydøstlige Hjørne til Hovedveien 568 Alen

E. Norderhous Præstegaard har at gjerde:

I Grændsen No. 1 mod C - det Hele 515 Alen
I Grændsen No. 2 mod A fra 3de Byttesten til Endepunktet ved den nedre Ringaasvei 792 Alen
I Grændsen mod Braak det Hele redusert 670 Alen
Tilsammen 1977 Alen

F. Norderhous Klokkergaard har at gjerde:

I Grændsen No. 5 mod C det Halve fra Midten til Endepunktet 86 Alen
I Grændsen mod Frog fra Holeveien i Øst 62 Alen

Tilsammen 148 Alen

Iøvrigt freder enhver af Lodeierne for den dem tildelte Jord langs Hovedveien, Veistengsgaden paa Ringaasen, mod øvre Gihles Mark ved Botilsrud samt langs nedre Ringaasveien. Og hvor fornødiges holdes Grind eller Led over Veien, hvor saadant lade sig lovligen anvende.

Alle Gjørder skulle lovforsvarligen være opførte inden 1te Mai 1876, og er den som forsømmer sin Gjerdeplikt underkastet Bestemmelsen i §18 i Fredningsloven af 16de Mai 1860.

Ved Bedømmelse af Dyrkningsvederlag mellem de udskiftede Lodder, da fandt Retten, at aldenstund E afgiver til D paa Askjordet nyligt gjenlagt Agerland i veldyrket Tilstand bør D, G. Gusgaarden yde i Dyrkningsvederlag til E, Norderhous Præstegaard en Sum af 10 er ti Spd.

Af selvsamme Grunde har Lodeier A, G. Blyberg at betale til C, Capt. Burchardt en Sum af 6 er sex Spd.

Disse summer tilsammen 16 er sexten Spd. bliver at erlægge inden 14de Oktober 1874.

Da det i Henhold til foranstaaende Udskiftningslodning er bleven bestemt at Lodeierne B^S og D^S Huse skulde udflyttes fra sine gamle Husetomter bleve de med disse Udflytninger forbundne Omkostninger beregnede, som følger:

For at flytte B^S Ladebygning fra Hønen til Gihle 80 Spd.

For Udflytning af Gusgaarden
1 Vognskur 10.00
1 Vedskur 12.00
1 Bryggerhus 65.00
1 Smidje 8.00
1 Fjøs 60.00
1 Udhus med Sjyku osv. 210.00
1 Stolpehus 35.00
1 Vaaningshus 260.00
1 do. 410.00
1 Badstue 25.00
1 Havegjerde 15.00
Transport av Stenheller 1.00
Vandledning 8.00
2de Huse paa Kulbunden 26.00
.....
1145

Flytning af Præstegaardens Lade paa Gihle 5

Tilsammen 1230 Spd.

Hvilken Sum bliver at fordele i Henhold til §19 Lit. B i Lov av 12te Oktober 1857 paa følgende Maade:

A. G. Blyberg har at betale 228 Spd.
B. G. Lohre har at betale 64 Spd.
C. Capt. Burchardt har at betale 90 Spd.
D. G. Gusgaarden har at betale 228 Spd.
E. Norderhous Præstegaard har at betale 620 Spd.

Tilsammen 1230 Spd.

Disse Summer erlægges, hva Gusgaardens Udskiftning angaar, af de Forpligtede i 2dre Terminer med det Halve hver Gang, saaledes første Termin 1te Mai 1876 og 2dre Termn 1 Juli 1877. Hvorimod Lodeier A, G. Blyberg, betaler til B, G. Lohre, den 1te Mai 1875 dennes Erstatning for hans Udflytning af sine Lade fra Hønen til Gihle, alt under Exekutions Tvang.

Med Hensyn til Lodeierne A^S og B^S Fællesskab i Huse paa Hønen, da blev dette af Retten løst paa følgende Maade:

B, G. Lohre ¼ del i Vaaningshuset anslaaet til en Verdi af 200 Spd.
¼ i Stolpehuset 12 Spd.
¼ Frugttrær i Haven 2 Spd.

Tilsammen 214 Spd.

Fra denne Sum trækkes den Loddeier A, G. Blyberg, tilhørende ½ del i den Ladebygning, hvori G. Lohre eier den anden Halvdel værdsat til 120 Spd.

Igjen 94 Spd.

Hvilken Sum A, G. Blyberg, har at betale til B, G. Lohre, inden 1te Mai 1875, ogsaa under Exekutions Tvang.

Iøvrigt tilføies, at de ved Ladebygningen af Bord opførte Vedskur og Vandhus ei er fulgt med i Værdsættelser, men som før forbliver G. Blybergs Eiendom alene.

Med Hensyn til disse Udflytninger, da bestemmes endvidere, at G. Lohre skal være udflyttet af Vaaningshuset og Stolpehuset senest inden 1te August 1874 samt have sin Ladebygning bortflyttet inden 1te Mai 1875.

Til sidstnævnte Tid skal ogsaa Norderhous Præstegaard have sin Ladebygning paa Gihle bortflyttet, ligesom ogsaa G. Blybergs Stabur paa Capt. Burchardts Grund.

G. Gusgaarden derimod tilpliktes dog ei til at have sine Huse udflyttede forinden 1te Oktober 1877, med Undtagelse av Kulbundens Hus der i Lighed med foranførte skulle være bortførte inden 1te Mai 1875.

Til de samme bestemte Tider skulde de gamle Tomter ogsaa være ryddiggjorte af de paa hvem Udflytningen hviler.

Med Hensyn til den paa det udskiftede Felt værende Skov, da følger denne med den udskiftede Jord dog undtages herfra de Furutrær, tilhørende Lodeier B, G. Lohre, som findes paa hans forhen ham tilhørende Skovremse mellem Tyrifjorden og det vestligste Gjerde i Hønekilen, og hvilke Trær, efter hans Valg, bliver at fremdrive inden 2 er to Aar fra Dags Dato.

M. Holst O. Reich T. Vager

Aar 1874 den 25de April var atter Udskiftningsret sat i Proprietær G. Blybergs Hus paa Hønen i Norderhous Præstegjæld for i Henhold til Tilsigelse af Gaards Dato at afholde Møde med Lodeierne og Naboerne i Anledning den 24 April 1867 paabegyndte Udskiftning af Gaardene Hønen, Ringvold, Gusgaarden, Norderhous Præstegaard og Norderhous Klokkegaard.

De Mødende vare:

Lodeier G. Blyberg, Madame Lohre med Værge Anders Bjærke for den umyndiggjorte G. Lohre af Hole, Capt. Burchardt, G. Gusgaarden, Proost Hirsch paa Norderhous Præstegaards Vegne samt M. Kristiansen for Norderhous Klokkegaard.

Af Naboer fremmødte:

Engebret Tandberg, Erik Næs for Hesselberg, Arent Fougner, Gunder Larsen, Erik Veisten, og E. Vahlbækken for Gaardene Veisten, Thorvald Buttingsrud for Braag, Oscar Krohn for øvre Gihle.

Hvorda Formanden oplæste for de Tilstedeværende foranstaaende Udskiftning med videre. Derefter fattedes følgende specielle Bestemmelser:

1. Hvad det paa Gusgaarden hvilende Livøre angaar, da har Udskiftningsretten i en særlig Grad taget Hensyn til samme, navnlig ved fattet Bestemmelse om et langt Tidsrum for Gusgaardens Huses Flytning ligesom Gusgaarden Have bliver at benytte af sin nuværende Eier til 1te - første April 1877 og har Lodeier G. Gusgaarden Ret til at medtage fra Haven 15 - femten Stykker mindre Frugttrær samt de Ribs og Stikkelsbærbusker, som måtte ønskes flyttede.

De øvrige i Haven værende Trær bliver at indløse af den nye Eier, Norderhous Præstegaard for en Sum af 15 - femten Spesidaler hvilke erlægges ved Havens Overtagelse nævnte 1te April 1877.

2. Vandret forbeholdes Præstegaarden og Gusgaarden til den i Tæjet (bonitering No 148) beliggende Brønd paa C^S Mark, ligesom Gusgaarden i saa Tilfælde ei fornemmes Adgang over Præstegaardens Grund.

3. Vandollen ved øvre Botilsrud er fremdeles til fælles Afbenyttelse, saavel for dennes Plads Beboere som for Pladsen Ohreløkken.

4. Ret til Afhentelse av Vand for Gihles samtliges Beboere i den vestre Brønd paa øvre Gihles Mark, ligeved Kongildveien, som for Peder og Martin Gihle i de tvende Brønde paa Lodden B^S nu ha tilskiftede Jord i Gihle, forbeholdes dem.

5. Med Hensyn til den fremtidige fælles Vandledning for Præstegaarden og Gusgaarden, da holdes denne i Fællesskab til Præstegaardens Have, mod at Gusgaarden i Vedligeholdelsen deltager med 1/6 en sjete Part i Omkostningerne og Præstegaarden med resterende 5/6 femsjete Dele. Det bemærkes, at Ledningen fra Gusgaarden egen Vandolle i Tandbergjordet lægges ind i den bestemte fælles Vandledning for Gaardene. Den øvrige Del av Vandledningen fra Præstegaardens Have over sammes Mark til Gusgaardens nye Tomter bliver, efterat den fornødne fælles Delekran er anskaffet, at anlægge og vedligeholde af G. Gusgaarden alene, dog uden Afgift til Præstegaarden. Vandet deles iøvrigt saaledes, at ingen af Parterne blive forurettede, ligesom ingen Afgift bliver at erlægge til C. Capt Burchardt for Vandledningens Føren gjennem den saakaldte Kalvehave og Leerfladen.

6. Den mellem Norderhous Præstegaard og Indkassator Sukkestad opstaaede Tvist om Eiendomsret til en Smidjetomt paa Gihle forbliver nærværende Forretning uvedkommende, idet denne Tomt i Lighed med megen anden Jord i de nu udskiftede Gaarde, forbliver denne Forretning uvedkommende.

7. Præstegaardens Ret til Fiskeri i Juveren tilfalder for fremtiden Gusgaarden, hvori mod dennes Rettighed til Fiskeri i Storelven fremtidigt bliver at overføre paa Præstegaarden.

8. Rettighed til fremkomst over Gihles Mark forbeholdes efter Kongildveien, som tidligere.

9. Rettighed til Gangstig for Kalvøens Beboere over Lodeier D^S Mark ned til Juveren forbeholdes dem herved, dog bliver Stigen at regulere af G. Gusgaarden.

10. Den Gangstig, der fører fra Veistensgaden paa Ringaasen vestover det nu udskiftede Felt frem til Norderhous Kirke, forbeholdes med samme Ret, som hidtil.

11. Rettighed for Veistens Beboere til Fremkomst fra den øvre Ringaasvei over Lodeier C^S Mark ned til den nedre Ringaasvei og videre frem til Hovedveien forbeholdes disse. Veien skal iøvrigt have en Bredde af 7 - syv Alen. Udvidelsen sker alene i sydlig Retning af Veistens Beboere.

12. Med Hensyn til Bebyggelse af den G. Gusgaarden tillagte Lod i Kirkejordet og Askjordet, da er samme underkastet §4 i Anordning af 14de Juni 1687 og §7 i Forordning av 13de August 1734, hvilke bestemmer at nærmere end 100 alen fra Kirken, maa ikke Bygninger opføres.

13. Paa den G. Blybergs tildelte Lod i Kirkejordet maa for Fremtiden ei opføres noen Bygning.

14. Endvidere maa der ei lang Grændselinie No 1 af Lodden C. bebygges Huse nærmere end 30 - treti - Alen.

15. De gamle Gjærder have Eierne at borttage inden 1 - første - Mai 1875.

16. Husmændene Edvard Trulsen Gihleplads og Peder Amundsen Kulebunden har at fravige disse Pladse inden 14de fjortende April 1875, alt iøvrigt i Henhold til Kontracter.

17. Veistens Beboere forbeholdes Adgang til nedre Ringaasvei med samme Ret, som tidligere.

18. Gjødsel maa ei bortbringes af Lohre fra den Del af Tomten for Ladebygningen, der tidligere har tilhørt G. Blyberg.

19. Det bemærkes her, at ved Udsættelsen av byttestene i Grændserne No 1 og 2, blev der foretaget en Regulering efter Kartets Udvisende.

20. G. Gusgaarden har ved Ryddiggjørelse af Tomterne ikke Ret til at bortføre Madjord, men kun Gjødsel.

21. Adgang for Gusgaarden til hans nu eiende Badstue og Smidje til fornødent Brug forbeholdes ham indtil Husenes Bortflytning.

Med Hensyn til Fordelingen af Udskiftningskostningerne da bemærkes her, at disse ere fordelte efter Gaardenes nye Skyld indbefattet Skoven, hvilket navnlig bemærkes for Præstegaardens Vedkommende, hvis Skov er særskildt Skyldsats.

Udskiftningsforretningen blev derpaa kundgjort for de tilstedeværende Lodeiere, som endeligen afsluttet idag den 25de April 1874, og vedtaget ogsaa fra idag af til Brug og Benyttelse de dem tildelte nye Lodder.

Husmand Edvard Trulsen Gihles Rettigheder og Forpligtelser, som Husmand overføres fra Norderhous Præstegaard til Gihles nye Eier, G. Lohre.

Da intet videre var at forhandle i denne Udskiftningsssag blev det Protokollerede oplæst, uden at nogen paa Forespørsel af Formanden havde noget at anføre til Protokollen, hvorfor Forretningen derpaa blev bekræftet og stadfæstet ved Udskiftningsretens Underskrift.

M. Holst O. Reich T. Vager

Dette er utsnitt av et kart over Prestegårdens "domene" før utskiftningen. Originalkartet går fra Snyta i vest til Gihle i øst, med integrerte skogstykker og seter på Krokskogen.

Gården hadde den tid 16 husmannsplasser: Korsdalen, Dahl, Busund, Sandseter, Tve-ter Ødegård i Åsbygda med flere.

A R Q
O V E R

Prestegården

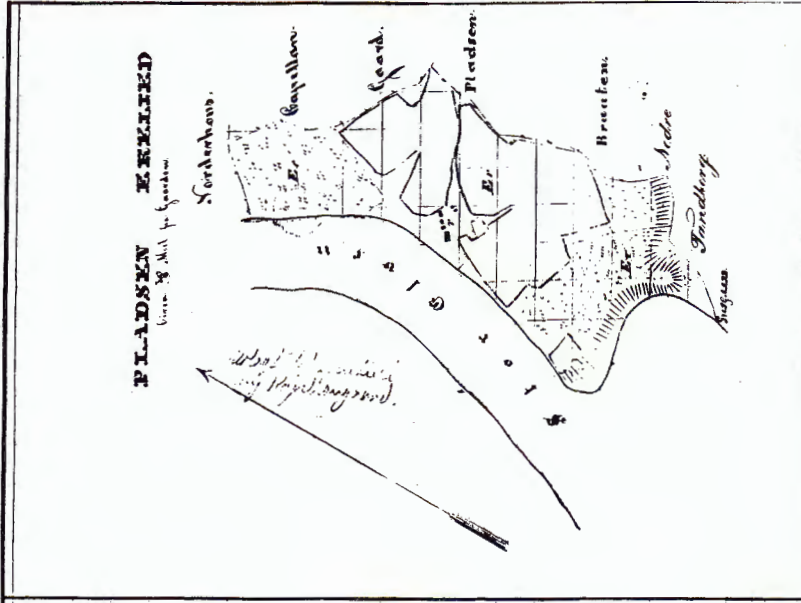
NORDBERGHOV

Prestegjeldet

Buakerudg Amt

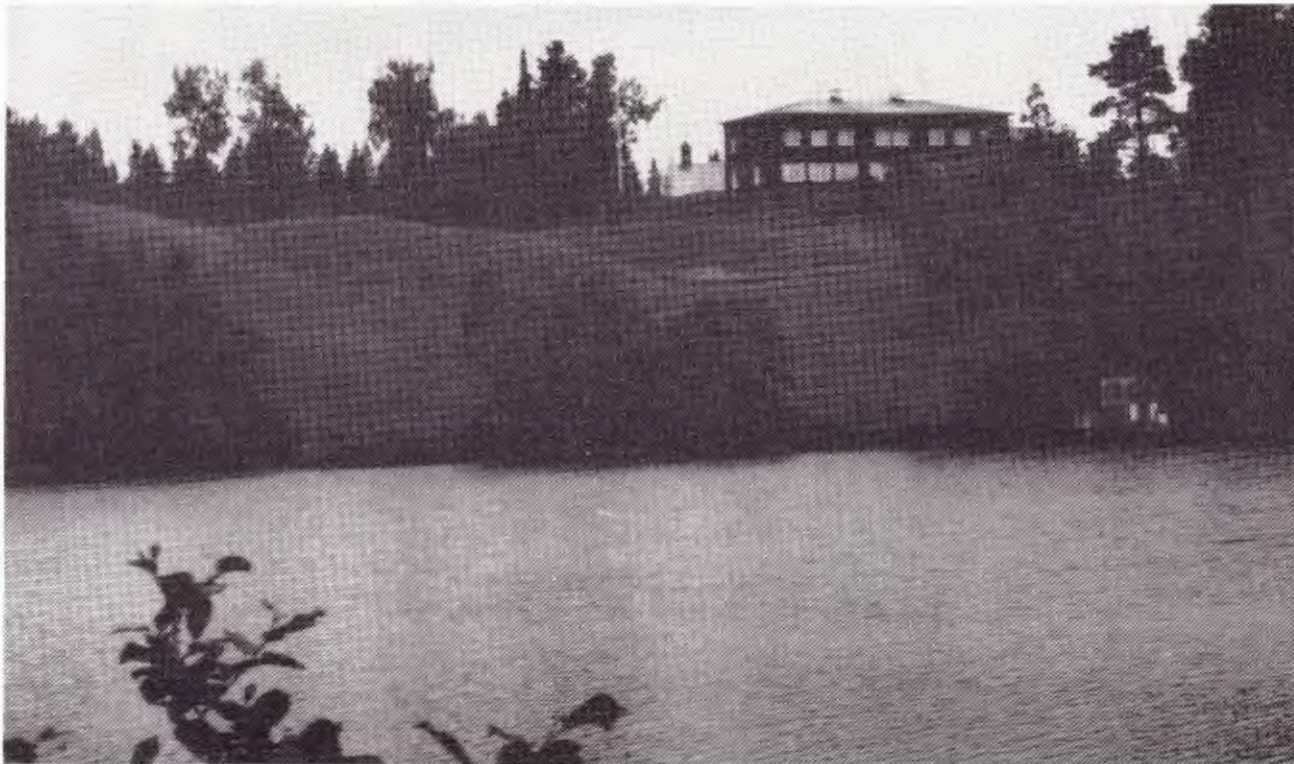
Utgitt den 1865 efter Samfundets for den Kongelige Norske
Krigs- og Departement for Kirke og Andevæsenings. Næstet.

F. J. Jørgensen
Kopist.

Toresplassen

Av I. Hylemark

De fleste eventyr begynner med "Det var engang". Toresplassen er også et eventyr, men det er et sant eventyr.

Det var på 1700-tallet en innvandret finne ved navn Tore som først ryddet denne plassen. Derav navnet "Toresplassen".

Det er et vakkert sted inne på Krokskogen denne plassen ligger, så da hoffjegermester Ths. Fearnley kom på harejakt over her, stanset han på en høyde, ble betatt av stedet og sa "Her vil jeg bo".

Hoffjegermester Ths. Fearnley var født i Amsterdam 9. april 1841. Han var sønn av Cecilie, født Andresen, (datter av bankier N.A. Andresen) og landskapsmaleren Ths. Fearnley. Barneåra tilbrakte han for det meste i Valdres, og han har selv skrevet i sine memoarer at disse hørte med til hans kjæreste erindringer.

I 1870-åra kjøpte han Toresplassen. Og i åra fremover investerte han og hans hustru Elisabeth, født Young, i flere omliggende eiendommer og skogstykker.

Så ble den første bygning reist, en tro kopi av en østerdalsstue som kort tid etter ble bygget dobbelt så stor. Det ble også bygget en jaktstue nede ved vannet, og noe senere et større sveitserhus, den nåværende gjestefløy.

Hoffjegermester Fearnley var en ivrig harejeger, og Krokskogen var på den tid et eldorado for den slags med sine mange kølabonner og for det meste uthugde skog. Men så plutselig forsvant haren ved sykdom, eller om en skal kalle det pest. Skogen tok også til å vokse igjen, og storfugl og større vilt overtok terrenget.

Mye omtanke og mye arbeid ble det i årenes løp nedlagt på Toresplassen. Det ble ryddet skog, dyrket jord og vei ble bygget. Dette ga arbeid for beboerne på Sollihøgda, som var kjærkomment på den tiden.

I 1923 kunne Toresplassen fø 6 kyr og 2 nester med litt tillegg av kraftfor. Skogarealet var ca. 20 000 dekar fordelt i herredene Bærum,

Hole og Lier. Det var også mange gårder som hørte inn under Toresplassen. Her var det ansatt forstmester, gårdsbestyrer, gartner og skogsarbeidere. Gården har også hatt eget meieri.

Det var lang vei til skolen for barna som bodde i området rundt Toresplassen, for skolen lå på Homledal. Fearnley ga tomt og tømmer til ny skole som ble reist på Sollihøgda som kunne tas i bruk i 1908. Elevtallet var da 31. Kapellet på Sollihøgda har vi også han, og i tillegg Hariet Wedel Jarlsberg fra Bærumsværk, å takke for. Det ble innviet i 1911.

Hoffjegermester Ths. Fearnley var en allsidig mann. Han var den ansatte skippermann, og firmaet Fearnley & Eger's grunnlegger i 1869. Han hadde mange kulturelle interesser. Han var naturelsker, fremragende amatørbotaniker, jeger, sportsfisker, skiløper og turner. Kunstinteressert som få, og han tilhørte vår første store generasjon samlere. Sin første antikvit kjøpte han i 20-års alderen.

Toresplassen var han meget kjær, og hans ønske var at etterslekten kunne bevare og besitte eiendommen. Det gikk som han ønsket. Sønnen, skipsreder Ths. Fearnley, født 16.01.1880, gift med Benedicte, født Rustad, overtok stedet i 1928. De holdt stedet i akt og ære og la nye arealer til. Hovedbygningen ble tegnet og ombygd i 1936 ved arkitekt Magnus Paulsson.

For å beskrive bygningen litt nærmere, kommer man inn gjennom en rommelig hoveddør som fører til gang og videre inn i en stor hall. Man ser med en gang tvers gjennom huset og gjennom store glassdører ut til terrassen. Hallen har gedigne tømmervegger hvor rødt klede titter frem i sammenføyningene, slik det var skikk og bruk i gammel tid. Peis på langveggen og bjelker i taket. Antikke møbler og pyntegjenstander. Billedtepper på veggene fra 1600-tallet, samt barokke messingskjold. Bemerkesverdige er en kiste som den første Fearnley hadde med til Norge i 1753. I lokket står bokstavene E.F. 1664.

Stuen og spisestuen som ligger på hver sin side av hallen, er store og luftige. Stuen har mange malerier av kjente kunstnere, og selvfølgelig er slektens store malere, Ths. Fearnley og Nicolai Astrup, godt representert.

Spisestuen har barokkmøbler, og på veggene henger gammel keramikk og porselen. Her finnes alt fra hjemmelig Herrebø til ostindiske ting og glass fra Nøstetangetiden og fremover. Nydelig gammelt sølv, ja - hvor man vender seg, er det antikviteter av høyeste klasse.

Skipsreder Ths. Fearnley var en betydningsfull mann innen norsk skipsfart, industri og idrettsliv. Allerede i 1908 gikk han inn sammen med sin far som leder av det store skipsrederfirmaet Fearnley & Eger. Han var en mann med initiativ, pågangsmot og skaperglede.

Sin interesse for Hole viste han i ung alder. Han valgte også Hole

Norrøne gude- og heltesagn: Fridtjov

Av P.A. Munch

§ 83. Kong Bele i Sogn hadde tre barn, sønnene Helge og Halvdan og datteren Ingebjørg. Rett imot

som bostedskommune, og det ble en stor støtte for kommunen og bygda forøvrig.

I 1940 ble Fearnley's villa i Oslo okkupert av tyskerne, og familien flyttet da til Toresplassen som ble deres hjem under hele krigen.

Som sagt, han var en god støtte for Hole kommune. En kan nevne kjøpet av Kroksund til aldershjem, byggingen av Hole kirke etter brannen og herredshusets utsmykning. Han var en gavmild mann, og han ville velferd for sine medmennesker og samfunnets gagn. Det skal også nevnes at hans hustru Benedicte var en god støtte.

Da skipsreder Ths. Fearnley døde i 1961, arvet nevøen, Nils Astrup, Toresplassen. Han var som sine forgjengere opptatt av kulturelle

Beles kongsgård, Sy(r)strand lå gården Framnes hvor kongens gode venn, hersen Torstein Vikingsson, bodde. Torsteins sønn var Fridtjov. På grunn av sin dyktighet i alskens idretter, fikk han tilnavnet den frøkne (d.e. tapre).

Beles dronning døde tidlig, og Ingebjørg ble fostret opp hos en mektig bonde i Sogn, Hilding. Hos ham ble også Fridtjov fostret opp, og de to fostersøsken begynte snart å elske hverandre høyt. Da Bele var gammel, var Torstein og Fridtjov hans beste støtter, og da kongen merket at døden nærmet seg, la han sine uerfarne sønner på hjerte at de skulle slutte seg til disse prøvede venner. Noe etter døde Torstein etter at han hadde bedt sin sønn lempe seg etter kongssønnens sinn, da de var hans overmenn. Han ble etter sitt ønske hauglagt like overfor sin gamle venn Beles gravhaug.

Forts. neste side.

spørsmål, og hans hustru Heddy var levende opptatt av humanitært arbeid.

Eier av Toresplassen i dag heter også Nils Astrup. Han er en av de yngste greinene på slektstreet. Det drysser fortsatt gaver og velvillighet derfra.

Til Sollihøgda kapells 75-årsjubileum skinte en ny lysekrona over oss. Det var gave fra familien Astrup.

Hole kunstforening var så heldig for en tid tilbake å få treffe Marianne og Nils Jørgen Astrup inne på Toresplassen. Det ble en minnerik ettermiddag.

Med sine store hus og sin idylliske beliggenhet er Toresplassen en av våre vakreste skoggårder.

Fridtjov vant seg snart ry for sin tapperhet og vennesælhet. De unge konger derimot var lite avholdt, og de fattet derfor nag til ham. Enda verre ble det da de merket at Ingebjørg syntes godt om ham, og da Fridtjov til slutt bad om hennes hånd, sa de tvert nei. Fridtjov svarte da at de aldri måtte regne på hans hjelp, og det fikk de også snart føle.

Ryktet om den voksende uenighet mellom kongene og deres fornemste mann nådde til den mektige kong Ring på Ringerike. Han sendte sendemenn til Sogn og forlangte at brødrene skulle underkaste seg ham og betale ham skatt. De gav riktignok et trossig svar og rustet seg til å møte ham på Jæren, men da de nå måtte savne Fridtjovs hjelp, ble de betenkelige like overfor Rings overmakt og forlikte seg med ham før det kom til slag. De måtte gå inn på Rings fordringer og love ham Ingebjørg til ekte.

Nær ved Sy(r)strand på Baldersbage var det et stort hov hvor mange guder, men især Balder, ble dyrket. Dette hov var en stor helligdom, og kongene hadde før de drog hjemmefra, latt Ingebjørg føre dit forat de kunne vite henne sikker for Fridtjov. Men Fridtjov aktet Ingebjørgs kjærlighet for mer verd enn gudenes vrede og rodde over fjorden for å besøke henne. Fridtjov gav Ingebjørg en herlig ring som han hadde arvet etter sin far, og fikk en annen igjen av henne.

Da kongene kom hjem igjen fra Jæren, ble de høylyt forbitret ved å høre hva som var skjedd, men de vågde ikke å angripe ham da han hadde samlet sine menn om seg. De søkte da å bli kvitt ham ved list. Hilding ble sendt til ham med det forslag at han skulle fare til Orknøyene for å kreve den skatten som jarlen Anganty hadde forholdt dem siden Beles død, så skulle han få tilgivelse. Fridtjov gikk også inn på det mot løfte om at hans gård og eiendommer skulle få være i fred mens han var borte. Men ikke før var han reist, før kongene brente hans gård og rante hans gods, og

derpå kjøpte de to seidkvinner til å seide en slik storm over ham at han skulle omkomme.

Fridtjov og hans menn var imidlertid seilt ut gjennom Sognefjorden på hans prektige skip Ellide som hadde den natur at det kunne forstå manns tale. Ved Sulenøyene kom det over dem en forferdelig storm så selv Fridtjov oppgav håpet om å slippe fra det. Da fikk han øye på en hval som hadde lagt seg i ring om skipet, og på ryggen av den satt to trollkvinner. Han bød nå sitt skip seile like på hvalen, og Ellide lød hans bud og knuste ryggen på den ene mens han selv drepte den annen. Da var trolldommen brutt, stormen la seg, og de kom til land i Evjesund på Orknøyene.

Jarlen Anganty, en gammel venn av Torstein Vikingsson, tok vel imot Fridtjov, og sa at han ville gi ham en sum penger, så kunne han gjerne kalle det for skatt om han ville. De ble hos ham om vinteren. Imidlertid var kong Ring etter avtale kommet til Sogn hvor han holdt bryllup med Ingebjørg. Han så da Fridtjovs ring og forbød henne å bære den. Hun gav den til Helges kone og bad henne gi Fridtjov den igjen. Ring reiste så hjem med sin hustru, og han elsket henne meget.

Neste vår kom Fridtjov tilbake og fant sin gård brent. Han fikk høre at kongene holdt diseblot i Baldershage og besluttet seg straks til hevvn. Han lot sine menn hugge hull i alle skipene som lå ved stranden, og selv gikk han alene inn i hovet hvor kongene satt i drikkelag og bare hadde få folk om seg. Der satt kvinner og smurte gudebildene og tørket dem av med duker, mens andre varmet dem ved ilden. Fridtjov gikk fram foran kong Helge og sa: "Nå vil du vel ha skatten?" I det samme slo han pengepungen så hardt i ansiktet på ham at to tenner falt ut, og Helge tumlet sanseløs ned fra høysetet så Halvdan måtte gripe ham forat han ikke skulle falle i ilden.

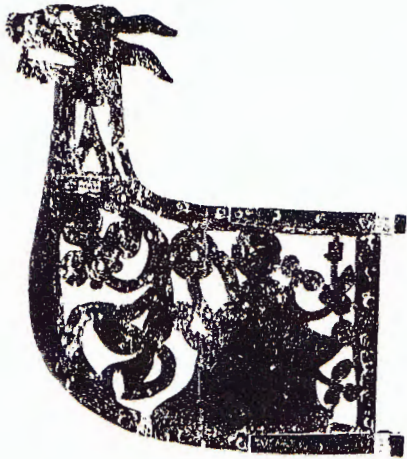
Da Fridtjov ville gå ut, så han sin ring på Helges hustrus hånd da hun

satt og varmet Balderbildet ved ilden, og drog henne ut mot døren for å ta ringen fra henne. Halvdans kone tok fatt i henne for å holde igjen, men derved falt også hennes gudebilde i ilden. Begge de smurte bilder stod straks i lys lue, og hele huset fattet ild. Men Fridtjov fikk sin ring igjen og seilte bort, og da kongene ville forfølge ham, kunne de ikke bruke skipene. De gjorde nå Fridtjov fredløs. Halvdan lot bygge opp igjen Framnes og tok bolig der, mens Helge ble boende på Sy(r)strand.

Fridtjov fór nå i tre år ute som viking og samlet seg mye gods. Da forlot han sine menn i Viken og drog til Opplandene til kong Ring for å se igjen Ingebjørg. Han forkledd seg som en gammel mann, lot en hette henge ned over ansiktet og kom således inn i kongens gård hvor han satte seg ytterst i hallen. Ring lot spørre hvem den store mannen var. "Tjov heter jeg, hos Ulv var jeg i natt, og i Anger ble jeg oppfostret", svarte den fremmede. Ring ble forundret over det dunkle svaret, bød ham komme hen til seg og spurte hvor han hadde hjemme. "Min lyst drev meg hit, og mitt hjem er ingensteds", svarte den underlige gjest, og sa at han var saltkoker. "Du har nok vært i skogen i natt", sa Ring, "for der finnes ingen bonde i nærheten som heter Ulv, og når du sier at du intet hjem har, så kan det vel være at din lyst til å dra hit gjør at du ingen pris setter på det."

Dronningen viste ham til sete i gjesteskålen, men kongen bød ham kaste kappen og sette seg ved hans side. Den fremmede gjorde så, og stod da prektig kledd med sverd ved side og sin store ring på hånden. Dronningen så den og ble blodrød, men sa ikke et ord. Kongen var meget munter og sa: "Du må nok ha kokt salt lenge for å få en slik ring." Tjov ble der om vinteren og var vel likt av alle. Dronningen talte sjelden med ham, men kongen var alltid vennlig mot ham.

Engang skulle Ring og hans dronning dra i gjestebud, og Fridtjov fulgte med dem. De kjørte over

En yngre middelaldersk skipsfløy: Norderhovfløyen

Norge har bevart fem slike vindfløyer av metall. De er i slekt med verdighetsmerkene som sto i mastene eller stevnene på vikingskipene og leidangsflåtens fartøyer. Senere fikk de ofte plass på kirkespirene.

Norderhovfløyen er datert til ca. år 1300. Motivet viser bladranker og en mann på en trone med utsvingte armlener. I den ene hånda holder han et knippe piler og i den andre en møllestein. Dyrehodet er en løve.

Legenden forteller at den unge storbondesønnen Hallvard fra Husaby i Lier forsøkte å beskytte en flyktende, fattig kvinne som var beskyldt for tyveri.

Han rodde henne ut over Drammensfjorden, og forfølgerne beskjøt dem med piler fra en annen båt.

De bandt en kvernstein rundt halsen på Hallvard og senket ham i fjorden. Senere ble liket funnet drivende - med steinen bundet til halsen.

Fløyen kan i dag ses på Ringerikes Museums avdeling Norderhov Gamle Prestegård. Det står også en kopi på taket av Munkestua på

prestegården. Den er ca. 53 cm høy og 51 cm bred.

En av sagaene forteller at Oslobispens handelsskip noe før midten av 1200-årene het St. Hallvard. Det antas at fløyen kan ha stått på et handelsskip før den flyttet til kirka på Norderhov der den ble tatt ned ved en ombygging.

utrygg is trass i Fridtjovs advarsel. Da brast det endelig under dem, men Fridtjov rykket hest og slede opp med kongen og dronningen i. "Det var et godt tak, Tjov!" sa Ring. "Selv Fridtjov den frøkne ville ikke ha tatt kraftigere i om han hadde vært her." I gjestebudet hendte det forresten ikke noe merkelig.

En dag om våren bød kongen sin hird fare med ut i skogen da han ville glede seg i naturens skjønnhet. Det falt seg da så at Ring og Fridtjov ble alene sammen. Kongen sa at han var blitt søvnnig og ville legge seg ned og sove litt. "Far da hjem, konge!" sa Fridtjov, "det sømmer seg bedre." Men kongen sa nei og la seg til å hvile, og det syntes snart som om han sov fast. Tjov satt i nærheten. Han drog sitt sverd ut av skjeden og kastet det langt bort. Litt etter reiste kongen seg og sa: "Var det ikke så, Fridtjov, at mange tanker nå falt deg inn, og at du vant seier over dem? Nå skal du bli her og hedres høyt.

Jeg kjente deg straks den første kveld du kom inn i min hall." "Jeg må nå snart bort," svarte Fridtjov den frøkne som hadde vært der om vinteren.

Tidlig en morgen banket det på døren der hvor kongen og dronningen sov. Kongen spurte hvem det var, og fikk til svar at det var Fridtjov som ville ta avskjed.

Han kom inn og takket dem begge for den gode mottagelse de hadde gitt ham. Til sist rakte han Ingebjørg sin ring og bad henne bære den. Kongen smilte da og sa: "Så fikk hun bedre takk enn jeg, skjønt hun ikke har vist deg mer vennskap enn jeg." De drakk sammen, og kongen sa: "Jeg skulle ønske du ville bli her, Fridtjov, for mine sønner er små, og jeg er en gammel mann som er lite skikket til å ta på meg rikets forsvar om det skulle trengs." Fridtjov av slo det sørgmodig. Da tilbød Ring ham alt han eide, og dronningen med, for, sa han, han følte døden nærme seg.

Nå mottok Fridtjov tilbudet. Han fikk jarlsnavn og skulle styre riket til Rings sønner var voksne.

Kong Ring levde bare en kort tid, og hans død vakte stor sorg i hans rike. Hans arveøl ble drukket under stor stas, og samtidig stod Fridtjovs og Ingebjørgs bryllup. Men kong Helge og kong Halvdan ble forbitret over at hersens sønn hadde ektet deres søster. De samlet en stor hær mot sin svoger, men han slo dem og felte Helge. Halvdan tilbød han fred hvis kongen ville underkaste seg ham, og Halvdan hadde ingen annen utvei. Fridtjov ble således konge over Sogn, hvor han hersket etter at Rings sønner selv hadde tatt styrelsen over Ringerike. Siden la han også Hordaland under seg.

Blant Fridtjovs og Ingebjørgs barn nevnes sønnene Gunntjov og Huntjov. Huntjov hadde sønnene Hertjov, Geirtjov og Fridtjov, men ætten nevnes ikke ofte i de gamle kilder.

Litt av hvert fra en gammel Ringeriksgard: Hverven i de eldste tider

Av Olav Lindstad

Hverven er en av de gamle store gardene på Ringerike. Den ligger like ved Norderhov kirke med storslått utsikt mot den frodige Røysebygda, den lyse Tyrifjorden og de mektige skogområdene Krok-skogen, Modumsåsen og Holleia.

Min far, Petter Lindstad fra Stange på Hedmarken, kjøpte Hverven i 1937, og vi flyttet hit året etter. Vi kom til et gardssamfunn som dengang omfattet hovedbruket oppe ved riksvegen og seks tidligere husmannsplasser nede ved Storelva. Garden hadde seter ved Løvlia på Krok-skogen.

Hverven har en interessant og fargerik historie, og mange på garden og i nabolaget har hatt mye å fortelle om personer og hendelser knyttet til dette samfunnet. Jeg har opp gjennom årene mer eller mindre tilfeldig skrevet ned en del av det jeg har hørt, og det er først og fremst disse muntlige overleveringene jeg her skal forsøke å sette inn i en naturlig sammenheng.

Selvsagt er Hverven og folkene der omtalt i lokalhistoriske dokumenter og skrifter. Her nevnes spesielt A. Lagesens "Ringerikske Slegter", bind III (1935), og den gamle Norderhovsboka (1914). Jeg har tatt med noe av det jeg har lest i disse og andre skrifter, særlig gjelder det stoff som ellers er lite kjent.

Det hele er kun et amatørarbeide, og jeg er takknemlig for å få både korreksjoner og tilleggsopplysninger.

Oldfunn og gravhauger

Hverven ligger på gammel bosetningsgrunn. Ikke minst oldfunnene bekrefter det. De eldste funnene er fra den eldre jernalder, dvs.

400-600 år e. Kr., og de omfatter en spydspiss, en del av et sverd, et sigdblade og en nøkkel - alt i jern. Det er også funnet en bronsespenne og en beltestein til å slå ild med.

Da det ble bygget en ny potetkjeller i 1943, kom det fram flere gamle saker, disse sannsynligvis fra folkevandringstida. Det var et tveegget sverd, en kniv og deler av en hodeskalle. Vi ungene var sikre på at det var en høvding vi hadde funnet restene av. En spesialist på området har ikke avvist muligheten for det. Dette at mannen var gravlagt med sine våpen i jern, skulle tyde på at han måtte ha vært rik på gods og kostbart metall, ble det sagt, og følgelig kunne det være en storbonde eller en høvding.

Den gamle Norderhovsboka beretter om gravhauger også på Hverven. De ligger nede i skogen, på et høydedrag ovenfor elva. Den største haugen er ca. 1,5 meter høy

og ca. 15 meter i diameter. Oldsaksamlingen har nylig undersøkt haugene på nytt og mener at det er minst 24 hauger i alt. Det er rotet og gravd i de fleste av dem. Skuffende nok har Oldsaksamlingen uttrykt tvil om dette er gravplasser i det hele tatt, men heller naturlige hauger som elva en gang har dannet.

Gardsnavnet Hverven

Også gardsnavnet forteller at Hverven er gammel. Navnet uttales på Ringerike som "Værven" med likt trykk på begge stavelser. Hverven i Stange uttales imidlertid som "Værva".

Hverven-navnet består opprinnelig av to ord. Siste del, "ven", eller den eldre form "vin", betyr eng eller grasslette - og har ingenting med vindyrking å gjøre.

Det finnes omkring tusen gardar med vin-navn i en eller annen form i Norge. Ofte hører de med til de største gardene og ligger midt i bygda. De fleste vin-gardene ble ryddet i den store nydyrkingsperioden i det 3. - 5. århundret. Ut fra dette er det god grunn til å tro at Hverven er 1400-1500 år gammel.

Første delen av navnet - "Hver" - kommer av det gammelnorske "hverfa" som betyr å vende eller krumme. Vår vismann på gardsnavn i Norge, O. Rygh, forklarer dette med at "Gaarden ligger nær ved en Krumning af Storelven".

Det er riktig at Storelva gjør en skarp sving nedenfor Hvervenskogen, men det er nå et godt stykke fra elva og opp til husene på garden. Kanskje det likevel kan være noe i de gamle Hvervenfolkas forklaring på første del av navnet. De mente nemlig at det hadde oppstått ved at når farende folk kom fram til Hverven, fikk de det inntrykk at "landskapet snudde seg" slik at de kunne skue vidt ut over både mot syd og mot vest. I den gamle Norderhovsboka gis det en liknende forklaring ut fra "omdreining i landskapet".

En forsvunnet gard på Hverven-grund?

De er fortalt at nede på Storjordet, mellom Hverven-husene og Storelva, på en fortsatt synlig forhøyning, skal det en gang ha ligget en gammel gard med navn Ulfen. O.H. Waagard, eier av Hverven fra 1913 til 1937, skriver: "Jeg lod hugge ned den store staurbjørken som stod der, fjernet all skog og brøt så opp haugen. Under denne opbrytning fandt vi nok laftesteine, som hadde vært under husene på gaarden Ulven, som langt tilbake i tiden vistnok har vært den forsvundne gaard Ulfen."

Blant forsvundne navn i Norderhov omtales Ylghin som såvidt er nevnt i gamle dokumenter i 1337 og 1338. Ulvestuåkeren og Ulvestubakken ligger like i nærheten. Kan det være slik at disse navnene har samme opprinnelse som Ulfen, og at det er dyrenavnet ulv som går igjen? Institutt for namnegransking tror imidlertid ikke at det er en slik sammenheng. Men om nå denne gamle garden har hett Ylghin eller Ulfen, eller dette er samme navnet, hvordan kunne en gard forsvinne?

O. Rygh nevner flere mulige forklaringer, og denne kunne kanskje være den riktige i dette tilfellet: "Et av de hyppigste Tilfælde er, at Navnet forsvinder, fordi Gaarde ved at blive forenet med en annen Gaard og slaact sammen med denne ophører at være selvstendig Bruk, den anden Gaards navn kommer da snart til at gjælde for begge."

Funnet av laftesteinene nede på Storjordet beviser vel at det har ligget hus der nede, og det er nærliggende å tro på det gamle utsagnet om den forsvundne Ulfen. For egen regning stiller jeg spørsmålet om kanskje Ulfen ble liggende øde etter Svartedauden fra 1349, og at jordene senere ble lagt under Hverven.

Hverven fram til 1694

Ut fra gardsnavnet kan en altså gjette at Hverven ble ryddet i det

3.-5. århundret e. Kr., men gardens historie i den eldste tida er ikke kjent. Hverven - i likhet med flere nabogarder - er for første gang nevnt i dokumenter fra 1528. Det gjelder et skattemanntall for "Nordruff" (Norderhov), og herunder "Huarren" (Hverven). I 1542 er "Huerffuen" nevnt i "Jordebog for Maria-kirkens Provstie og Communebord i Oslo". Hverven var altså blitt kirkegods, og dens bruker var leilending eller bygselmann, ikke selveier. Maria-kirken hadde dengang mange gardar, også på Ringerike.

I 1677 er brukeren igjen blitt eier av garden. Lagesen skriver: "Anders Jensen var selveier, han sees at ha betalt skatt, ikke alene av skyldgods i Hverven, men også av gaarder utenfor bygden. I yngre aar var han lensmand i Norderhov." Hverven kom imidlertid snart i et eier/bygselmann-forhold igjen.

I Ramus-familiens eie

I 1690 kom det en ny sogneprest til Norderhov. Det var den "Ærværdige og Høilærde Mand, Hr. Jonas Ramus (1649-1718). Han flyttet inn i prestegården med sin 25-årige kone, den senere så kjente Anna Colbjørnsdatter, og deres fem barn i alderen 3-7 år.

Ramus overtok ansvaret for en del eiendommer tilhørende Nordrehaugs Prestebord, bl.a. Gagnum, og han kjøpte til flere gardar etter hvert - som Gusgarden, Frok og Hverven. Det var for å sikre seg selv og kirken gode inntekter at prestene dengang kjøpte opp jord, og ikke fordi de var særlig interessert i jordbruk. "Potetprestene" kom mange år senere.

Den 26. juli 1694 fikk Ramus skjøte på Hverven, og garden ble i familiens eie i 92 år. Ramus bodde aldri på Hverven, og det gjorde knapt hans etterkommere heller. Dessverre har det ikke lyktes å finne hverken skjøtet fra 1694 eller navnet på selgeren.

Ramus bygde ny hovedbygning på Hverven. Ellers merket nok ikke

Nøkkel fra eldre jernalder.

Hvervenfolka stort til sin nye eier. Forfatterskapet - som gjorde ham kjent over hele Norden - og prestegjerningen ga sikkert ikke Ramus tid til å ta seg av sine mange eiendommer og folkene der.

Svenskeslaget i 1716

Den store nordiske krigen pågikk fra begynnelsen av 1700-tallet, og jevnt over hver femte mann ble utskrevet som soldat. Det er trolig at også en eller flere fra Hverven deltok i denne blodige krigen, men det har jeg ikke funnet noe om.

Det berømte Svenskeslaget ved Norderhov kirke 29. mars 1716 berørte også gårder utenom Prestegården. Hverven ga, ifølge en gammel påstand, også sitt bidrag. En svensk dragon skal nemlig ha blitt hengt i den senere kjente Hvervenfuru. I rapporter fra slaget berettes det om henrettelser av flyktende dragoner også etter selve slaget, så kanskje er det noe i dette sagnet også.

En uhyggelig prosess

Alle barna til Anna og Jonas Ramus nådde voksen alder, men ingen av dem ble gamle. Datteren Johanne ble 31 år gammel gift med fogden på Ringerike (og Hallingdal), Lars Michelsen (d. 1730). De var trolig bosatt på Hverven en kort stund. Johanne fikk i 1717 datteren Anna Larsdatter, for øvrig det eneste barnebarnet til

Anna Colbjørnsdatter og Jonas Ramus. Johanne døde imidlertid bare en måned etter datterens fødsel.

Lars Michelsen mente at han hadde fått Hverven i medgift av sin svigerfar, men Jonas Ramus benektet dette. Michelsen satte så i gang en "yderst uhyggelig prosess" mot Ramusfamilien. Underretten ga Michelsen medhold, men lagmannen og overretten gjorde om dommen og bestemte at garden skulle tilhøre boet til Jonas Ramus som døde i 1718. Også Lars Michelsen hadde bygget ny hovedbygning på Hverven, og dette og en del påkostninger på andre hus, ville han ha godtgjørelse for. Etter lange forhandlinger ble det inngått forlik om det.

Det var et meget dårlig forhold mellom Anna og svigersønnen. Underlig virker det derfor å lese at da Lars Michelsen fikk en datter med sin andre kone, ble denne gitt navnet Johanne, og at Anna og hennes yngste datter var faddere til barnet.

Etter forliket med Lars Michelsen ble Anna Colbjørnsdatter bygselsrådlig over Hverven og flere andre gårder. Eiendommene var egentlig kirkegods, men i praksis betydde dette at presten eller hans arvinger i uskiftet bo, i dette tilfellet Anna, hadde full disposisjonsrett over

eiendommene og det meste av eierinntektene.

Hverven overtas av enearvingen Anna Larsdatter

Da Anna Colbjørnsdatter døde i 1736, 71 år gammel, hadde hun overlevet sin mann og alle sine fem barn. Fire dager før sin død undertegnet Anna sitt testamente. Bortsett fra 300 riksdaler til "Hospitalet udi Christiania" overlot hun hele sin store formue til den 19-årige datterdatteren, Anna Larsdatter (1717-91). Formuen omfattet ikke bare flere gårder i Norderhov, men også fire kirker.

Som tidligere nevnt mistet Anna Larsdatter sin mor da hun bare var en måned gammel. Faren, Lars Michelsen, tok seg av henne til han ble syk i 1729, hvorefter Anna tilbrakte et par år hos sin grandonkel (Anna Colbjørnsdatters halvbror), Peder Colbjørnsen, i Fredrikstad. Anna flyttet så til sin mormor i Gusgarden i Norderhov og "gledet henne i sin Alderdom".

Året etter mormorens død giftet Anna Larsdatter seg med daværende kaptein og senere oberstløytnant og stiftsamtmann Christian Petersen (1701-75). De fikk hele 12 barn. Den yngste av dem var Johan Daniel Fredrik Petersen som var medlem av riksforsamlingen på Eidsvoll i 1814.

En ulykkelig generalinde

I flere år ble én av hovedbygningene på Hverven leid ut til embedsfamilier. Vi skal sette søkelyset på de meget omtalte generalmajor Henrich Georg von Schlanbusch (1719-85) og hustru Catarina (1743-83). Om årstallene stemmer, var Schlanbusch 37 og Catarina 13 år da de giftet seg i 1756. De fikk ingen barn.

Generalen skulle etter sigende ha tatt seg selv meget høytidelig, og han hadde et vanskelig gemytt. I en artikkel i heftet "Ringerike" 1958/59 om Hønen-karene, beskriver A.B. Bang en hendelse ved Norderhov kirke som bekrefter det.

Forts. s. 40

1788.

Jeg Anna Ramus
Enke Fru efter Skift Amtmand
Petersen.

Indkommet af 3 Rindskibe
i Kjøbenhavn 1788. 1789.
1790. 1791. 1792. 1793. 1794. 1795.

Sælger og skieder fra mig og den mig til Beløbet af
Ole Petersen Niimand og søn Olsen Nadsvedt i Danneb.
Tammale med Contracten af 7de Maji 1787 med Gaard Hvid
vej af Blev 2de Blok med Skjæl og Hørlig, i Nørre,
Køge Bogn på Rindskibe, bestaaende af sin Bygning med Køk-
kel, Værelse og Brænde-Øst, samt Brænde-Øst og Bygning
og Hørlig, som alle de de til bygning af Skjæl, Opgang, Løst, med
sin Hørlig og Køkken på Krogholmen med Bænk og Hørlig, som
Summa 5500re, som er Tre Tusinde og Tre Hundrede
Rigsdaler.

1788. 1789. 1790. 1791. 1792. 1793. 1794. 1795.

Indkommet af 3 Rindskibe
i Kjøbenhavn 1788. 1789.
1790. 1791. 1792. 1793. 1794. 1795.

Indkommet af 3 Rindskibe
i Kjøbenhavn 1788. 1789.
1790. 1791. 1792. 1793. 1794. 1795.

Petersen
for Anna Ramus

for Løse og
Sælgning

Anna
Larsdatter
og Stiftamtmand
Chr. Petersen.

Den unge generalinde Catarina hadde det vondt, og lokalsamfunnet led med henne. Til slutt orket hun ikke mer, og de gamle Hvervenfolkene var ikke i tvil om at hun tok sitt eget liv.

Slektsbøkene sier som ventet inngenting om denne tragiske hendelsen, men Lagesen skriver: "Saaledes bodde her (på Hverven) en tid generalmajor Schlanbusch og frue, hvilken siste døde på Hverven og ble bisatt i Ramusfamiliens gravsted i Norderhov kirke hvor hun hvilte i flere aar, før hun ble flyttet og nedsatt paa kirkegaarden."

Mange år senere ble det påstått at det skjedde en forveksling da det ble laget et lite gravkammer under golvet i Norderhov kirke. Ifølge utsagn skulle nemlig generalinden, og ikke Anna Colbjørnsdatter, ha blitt plassert der nede sammen med Jonas Ramus. Hefte "Ringrike" 1938/39 og 1955/56 har artikler om denne merkelige saken.

Bebyggelsen på Hverven på 1700-tallet

Tilbake til det gamle Hverven. Det ble på 1700-tallet foretatt flere protokollførte "Besigtigelses Forretninger" (inspeksjoner) av husene på garden. Dette ble gjort i forbindelse med at bygselmennene og

leieboerne hadde forpliktet seg til å vedlikeholde husene som en del av leien.

Av opptegnelsene fra disse inspeksjonene fremgår det for det første at det på slutten av 1700-tallet var mange hus på garden: To hovedbygninger, bryggerhus, stabbur, to låver, "Fæhus", "Hæstestand", vognskjul, badstue og smie. Tidligere var det også nevnt svinehus og hønehus. Som navnene angir, var det dengang stort sett ett uthus for hvert husdyrslag og hovedformål. Små "Høilader" fantes det også i mange år framover på mer fjerntliggende jorder og enger. Det særnorske store uthuset med forskjellige husdyrrom i eller nær bakkehøyde - med gjødselkjeller under, forrom over og ei svær låvebru, kom mange år senere.

Videre får en fra opptegnelsene et tydelig inntrykk av at så vel beboelseshusene som uthusene ikke bare var elendig vedlikeholdt, men også måtte være dårlig bygget. Jonas Ramus satte opp "Det Store Stuehus" trolig rundt 1700. Fra en inspeksjon bare 30 år senere berettes bl.a. dette om bygningen: "Vægerne ud til Gaarden og Hafven er ganske ud siede (seget ut), saa at samme Væger baade gaar ud og ind, saa er der og 2de ud av Stokkerne ud til Hafven ganske forraadnet og Gulvet i Storstuen er ganske ud av ælde bedærvet."

I senere opptegnelser påpekes det "Brøstfeldigheder" over alt på garden, og antallet "Brustne Vindus Ruder" må hele tiden ha vært stort. Det skjer imidlertid forbedringer i byggemetoder og vedlikehold ut over 1700-tallet.

Mot en ny tid

Anna Larsdatter eide Hverven fram til 1786, men det ser ikke ut til at familien noensinne bodde der. I sitt testamente hadde Anna Colbjørnsdatter gitt denne formaning: "Mitt Jord og Faste Gods, som jeg efterlader mig, vil jeg icke, at må bortsælges."

Men slik gikk det ikke. De fire kirkene ble snart solgt til "Almuen", og etter hvert gikk også de enkelte gardene ut av Ramusfamilien.

Mange av embedsfamiliene solgte eiendommene sine på grunn av økonomiske vanskeligheter, og det ble vanlig at gardens bruker også var eier.

Det var det som hendte på Hverven i 1786 da Anna Larsdatter, nå titulert som stiftsamtmandinde Petersen, solgte garden til to gårdbruker-sønner fra Kimmerud på Modum. Dermed går vi over i en ny tid i Hvervens historie, og dette kommer vi tilbake til i et senere hefte.

Kulturetaten i Hole kommune

Av Rita Næssan

Kultur er et låneord fra det latinske cultura, som omdannet til colere er å dyrke. Og når vi snakker om å dyrke ånden, finner vi uttrykket igjen hos Cicero: Cultura animi.

Kultur er et samlebegrep som det er umulig å definere kortfattet.

Selvfølgelig er det kultur å dyrke jord og vin, men det er også å foredle, videreutvikle og kultivere evner og anlegg - det er å pleie og bevare kropp, sjel og sinn, og begrepet er så vidt at det spenner over både fortid, nåtid og fremtid.

Kulturarven i Hole er gammel som Methusalem. Kulturetaten er ung, bare barnet, født inn i denne verden 1. januar i det Herrens år 1977, bare 12 år gammel i år. Da "skilsmissen" fra Ringerike kommune var et faktum i 1977, ble det i Hole opprettet 1/3 stilling som kultursekretær som skulle ta seg av kultursaker og kontakten med de frivillige organisasjonene. Arild Hungerholdt hadde stillingen samtidig som han var 2/3 bibliotekar, og kulturkontoret var da en beskjeden pult i en krok av kommunekassen.

Når en sitter og ser tilbake, ser en at kulturkontoret har hatt en rivede utvikling. Fra å ha hjemmel for 1/3 stilling i 1977, er det et langt hopp frem til 1/4 stilling som kulturkonsulent i dag med tillegg av 1/4 fullmektig. I noe over 3 år, fra 1985 til 1989, var kulturkontoret egen etat med kultursjef som leder. Det er uvisst å si hvorfor det på 12 år har vært hele 5 som har bekledd stillingen som leder av kontoret/etaten: Arild Hungerholdt, Hilde Bentz, Gerd Koldstad, Egil Eide og undertegnede.

Enkelte stillinger har mer "gjennomtrekk" enn andre, og grunnene kan være så mange.

Ser en på kontorforholdene, er det også et langt hopp fra den beskjedne kroken innenfor kommunekassens vegger til to hyggelige kontorer i dag. Men det er ikke mere plass enn det som trengs. Elisabeth Hval er fullmektig ved kontoret, og hun deler rom med musikkskolerektor Stein Stiksrud, som kommer to dager i uken, og lokalhistorisk arkivar Ingebjørg Liljedahl, som kommer én dag i uken. Det andre rommet er forbeholdt kulturkonsulenten. Der er det livlig møtevirksomhet, og der, som for kulturkontoret som helhet, gjelder det at det stadig er folk ut og inn og til tider hektisk med telefoner. Men slik skal det være ved et kulturkontor som driver utadvendt og har stor kontaktflate.

1989 har blitt et viktig år for kulturkontoret i Hole. Fra 6. februar 1989 opphørte kulturetaten som egen etat - et enstemmig kommunestyre gikk inn for å slå sammen skole og kultur i et prøveår. Jan-Tore Bosåen har stillingen som etatsjef for skole og kultur. Som avdelingsleder for skole sitter Kjell Gjerdalen, og som avdelingsleder for kulturdelen sitter undertegnede.

Det er ikke få som i dag arbeider innenfor "kulturen" i Hole. Vi har 2/3 bibliotekar, Johannes Fabini, som overtok etter Hungerholdt. Hovedbiblioteket ligger koselig plassert midt i Herredshuset, men er ellers for lite i forhold til folketallet. På Røyse skole ligger en filial, og inntil januar i år hadde Sollihøgda skole også en filial. Denne er imidlertid nedlagt til fordel for bokbusstilbud.

Som nevnt har vi 2/5 rektor for Hole kommunale musikkskole. Skolen ble opprettet 1. januar 1984, og allerede første halvår var 10 ukers musikkskole i gang. I inneværende skoleår har skolen ca. 130 elever

og 6 timelærere. Hole Barnekor er sammensatt av elever fra musikkskolen, og både koret og de andre elevene ved skolen holder konserter i løpet av skoleåret.

I tillegg har vi ved sentralbordet to "halve" damer, Inger Hansen og Oddveig Bentsen som deler jobben og gjør en del forefallende kontorarbeide for kulturkontoret. Her kommer alle beskjeder inn, og betjentene må ha greie på det meste, for det blir spurt om det mest utrolige. Det mangler aldri på velvillighet og hjelp fra sentralbordet, enten det er de på "huset" som spør, eller det er andre utenfra som ringer inn eller oppsøker Herredshuset.

I 1989 fikk kommunen en bevilgning på kr 50 000,- fra Norsk Kulturråd slik at lokalhistorisk arkiv kunne igangsettes. Ingebjørg Liljedahl arbeider 1 dag i uken ved kulturkontoret. Hun skal følge opp SEFRAK-registreringen (reg. av faste kulturminner), og hun tegner og registrerer gjenstander, bøker og arkivalia som kommunen har fått i gave. Hun kan også ta imot materiale fra bygdefolket til registrering og tilbakelevere dette etter bruk. Dette arbeidet er bare i sin spede begynnelse, og det planlegges en utstrakt registrering av f. eks. gårdsbruk, foreningsliv, klær, redskap, skolearkiv, kommunalarkiv, fotoarkiv osv.

Om noen år er nåtiden blitt historie. Vi skal ikke glemme alt det vi har omkring oss i dag som blir interessant og berikende i morgen. I noen år har vi hatt "bruk-og-kast"-mentaliteten og "jappe-stil"-perioder som vi ikke egentlig tenker på med glede. Litt lenger fram i tid vil folk synes det er utrolig at forfedrene sløste og forbrukte mer enn de tjente. Minner også fra slike tidsepoker kan bli verdifulle som lærestoff for ettertiden og må

samles og registreres. Drømmen er å få til et bygdetun i Hole-bygda hvor et lokalhistorisk arkiv vil finne sin naturlige plass.

Til kulturkontoret hører også Club 80, Hole kommunale fritidsklubb, som har 4 fritidsledere med Tor-Ivar Breibrenna i spissen. Den holder til i leide lokaler på Røysehall to kvelder i uken. Vi ønsker oss en ungdomsklubb til sentralt plassert i bygda.

Kirken hører også til under det utvidete kulturbegrepet: Kirke, kultur og fritid. Sokneprest Finstad er statsansatt, og de øvrige innenfor kirken, kirkeverge, kirketjener, renholder og kontorhjelpe er kommunalt lønnet, men ansettes av menighetsrådet. Fra ca. september i år vil soknepresten få ½ prest til ved siden av seg. Kirkevergestillingen er slått sammen med prestestillingen, noe som er ganske nytt innenfor de kirkelige tjenester, og håpet er i skrivende stund å få kontorplass innenfor Herredshusets vegger for både prest/kirkeverge, organist og menighetsrådsformann for slik å kunne opprette et tettere samarbeide med de øvrige kommunale kontorer.

Kirkebygg er ofte vakre - så også i Hole. Bønsnes kirke er en gavekirke og eies av bøndene omkring, mens Sollihøgda kapell og Hole kirke eies av kommunen.

En kulturkonsulent har mange oppgaver - må helst vite mye og interessere seg for enda mer. Foruten å være sekretær og saksbehandler for kulturstyre og friluftsnemnd, er det viktig å ivareta kontakten med lag og foreninger. Ellers går kulturkonsulenten inn som fast medlem av kulturdagkomiteen og vennskapskommunekomiteen.

Hole kommune er en kreativ og dynamisk kommune med dyktige medarbeidere, og det opprettes stadig arbeidsgrupper som skal arbeide ut løsninger på diverse områder. Innenfor kultur er kulturkonsulenten sekretær for et utvalg som skal utrede barne- og ungdomsplanen og med i en arbeids-

gruppe for HVPU, fullmektig er med i en personalgruppe og en kontorgruppe.

Det som er noe av det aller hyggeligste med å arbeide ved kulturkontoret, er den kontakt som oppnås ved at folk kommer innom enten det nå er for å leie en soltime i solsenga, levere inn en timeliste eller drøfte et problem. Av alle kontorene i kommunen, synes vi som arbeider med kultur at vårt kontor er *hertet* i hele kommuneadministrasjonen. Skolekontoret som ivaretar barnehager og skoler, er den etat vi føler mest tilhørighet til, og etter at skole og kultur ble sammenslått i februar, håper vi på spennede samarbeidsprosjekter.

Kulturdagene er det naturlig å samarbeide om for skole/kultur og lag/foreninger. En slik stormønstring av lokale krefter kan være et løft, men det er mest moro og et ledd i ett av de kulturpolitiske mål, nemlig det å formidle opplevelser og skape fellesfølelse.

Et stort samarbeidsprosjekt mellom kommunen og Idrettslaget Holveværingen er Sentralidrettslaget i Svendsrudmoen. Inneværende år skal garderobe/klubbhus ferdigstilles etter iherdig dugnadsinnsats av ILH, og deretter kommer idrettshall/samfunnshus høyt opp på prioriteringslisten. Med den rette plasseringen kan et bygdetun bli en del av helheten.

Det kan være negative tanker omkring dette at kulturetaten ikke lenger skal være egen etat og ha egen etatsjef, men må tilpasse seg skole som er en etablert og langt større etat. Jeg velger å se det hele i litt videre sammenheng og fra en mere positiv synsvinkel. Skole og kultur er så nært beslektet at vi sannsynligvis vil kunne finne en felles plattform å arbeide ut fra, men likevel beholde vår egenart. Det er meningen ikke bare å innordne seg hverandre, men, som i enhver ektepakt ellers, også å berike hverandre og se det positive fremfor det negative. Vi står midt oppe i en spennende utvikling!

En ny bit i puslespillet: Kjeraten i Aasa

Da Åsa elektrisitetsverk ble bygget for snart 75 år siden, var det den siste og endelige utnyttelse av vannkraften fra Åsaelva, dvs. fra den dertil etablerte dam som i sin tid ga navn til Damtjern. Kverner, og siden sager, har det vel vært i Åsaelva så lenge slike har eksistert, og vannkraften her hadde vel sin glanstid under Kjeraten.

Interessant er det jo at Kjeraten har vært foranledningen til en rekke navn og uttrykk som for lengst er gått inn i bygdefolkets vokabular. Vi nevner i fleng Eneren Bro, Sekserbakka, Pungeletta, Damtjern og Tolleråsen, og uttrykkene "der gikk sjuer'n" og en "toller-gamp".

Kjeraten kan man ennå i dag lokalisere over enkelte strekninger ved

hjelpe av fundamentrester og hjulhus, men selve starten i Orbråtavi-ka har det vært en del diskusjon om. Selve Kanalen som skiller mellom Åsatangen og Orbråten, er ikke vanskelig å finne, særlig ved høy vannstand, men akkurat hvor stokkene, eller "knippene" ble heftet på den store kjettingen, har ikke vært så lett å finne ut.

Kraftverkssjef Odd Sundt som lenge har vært fascinert av Kjeratens historie, ikke minst etter Arve Frydenlund frisket opp gamle kilder og ga det ut i bokform som et tillegg til skogbruksmuseets årbok for noen år siden. Han snakket en gang med Otto Tangen, som har et slags tilsyn der ute, om saken, og de ble enig om å renske opp "ka

→

Frans av Assisi og Baldisholteppet

Av Johs. J. Duin

Det er i en gammel bibel som oppbevares på Hedmarksmuséet (Domkirkeodden, Hamar) de sisterte datoer er blitt notert. Dags- og årsangivelser i denne bibelen synes å ha større vekt enn de som gis i andre beretninger som oppgir året 1875, en beretning Helen Engelstad støtter seg til, eller også 13. mars for siste gudstjenestedagen (1).

nalene" for søppel, vindfang og annen forurensing for om mulig å se om det fantes fundament eller annet som var fra Kjeratens tid.

Og ganske riktig: Kanalen er nå rensket opp, og innerst i Kanalen, godt under lav vannstand, fantes forankringen for nederste valse eller hjul for den store kjettingen.

Det er riktignok ikke et fundament i likhet med de som går oppover Åsahamna.

Ingeniør Samuel Bagge som konstruerte Kjeraten for Peder Anker, brukte en gammel og prøvet metode for å få en sikker forankring for nederste delen av kjettingen som måtte ligge under vann. Han fikk laftet en grime, eller bunge av grovt tømmer, som så ble fylt med stein.

Fastelavnssøndag 1878 var det for siste gang gudstjeneste i den gamle trekirken på Baldishol. Kirken var anneks til sognekirken på Nes (Hedemarken). Den skulle rives, og rivningen startet allerede ti dager senere. Siden første påskedag 1878 falt på 21. april, fant den siste gudstjeneste sted søndag 3. mars, mens rivningen begynte 13. samme måned. De ti mellomliggende dager er antagelig blitt benyttet til å fjerne inventar som skulle bevares. Etter rivningen ble tømmeret solgt på auksjon. På en gård i nærheten finnes en mindre bygning som i sin tid ble oppført av kirketømmeret. Den gamle katolske alterstenen, med den nu åpne relikviegraven i midten, ligger den dag i dag der den lå da kirken ennå var i bruk. Alterstenen har vært flyttet, men er ført tilbake til dens opprinnelige sted der den nu ligger på et par store stenblokker, ca. seksti cm. over bakken.

Noen år senere var det besøk på gården Baldishol; en frue fra Christiania, Louise Kildal, f. Meinertz, som var interessert i gamle ting. Hun fikk se seg om på loftet der det ennå lå noe fra den gamle kirken. Da var det en vevning som kom frem, mørk og skitten, med en del farver. Fruen fikk kjøpt den for fem kroner, vasket den om og om igjen, inntil noen figurer ble

synlige. En av beretningene sier at "hun stoppet og forsterket vevningen etter beste evne", og til slutt hengte hun den opp i sin stue (2).

Museumsdirektør Grosch fikk se den der og fikk omsider kjøpt den til Kusntindustrimuseet i 1887, da for 300 kroner, et beløp som fru Kildal kjøpte et gammelt skap for fra "Boghandler Cammermeyer" (3). — Det forlyder at Baldisholteppet i dag er forsikret for tre millioner.

Teppetets personer

At skikkelsen til høyre på Baldisholteppet er en ridder til hest, med skjold og lanse, kledd i hjelm og brynje, er det neppe noen tvil om. Den lange skikkelsen til venstre er det kanskje vanskeligere å finne et riktig navn for. På grunn av skjegget må det i hvert fall være en mannsperson. Ansiktet stirrer rett frem mot tilskueren, motsatt ridderen som sees i profil. Sin høyre hånd har han hevet; ikke som for å slå, men som en "moderne og middelaldersk" taler. Taler han til oss, tilskuerne, eller antyder selve teppet hvem hans tale er rettet til?

Begge scener på teppet er oventil innrammet av hver sin romanske bue, men likevel plasserer de hver sin skikkelse ute i naturen; ridderen til hest som rider ut til kamp,

→

kan man vanskelig tenke seg inne i en bygning, og skikkelsen til venstre med slyngplanter og blomster og fugler omkring seg, står tydelig ute i det fri. Tilskuerne er ikke å se. Er det meningen å fremstille en mann som taler ute i naturen, ikke til mennesker omkring seg, men til de blomster og fugler han ser, da går ens tanker uten videre til Frans av Assisi (4), for han er visst den eneste historiske person vi vet om at han talte til fuglene.

Skulle figuren til venstre på Baldisholteppet virkelig forestille tiggermunken fra Assisi, da blir rytteren til høyre heller ikke en ridder hvem-som-helst. Historien beretter jo at den unge kjøpmannssønnen Francesco kjøpte både hest og rustning og at han sammen med unge adelsmenn dro ut for - på hertugen av Spoleto's side - å delta i den "nasjonale" kampen mot det germanske herredømmet fra nord for Alpene. Men i stedet for å møte krigens laurbær i Spoleto, var det feber og sykeleie som ventet ham der. Francesco overlevet og ble nok frisk igjen, men han var blitt en annen.

I dag ville man si at han hadde opplevet sin omvendelse. "Men da det blev Morgen", skrev den danske forfatter Johannes Jørgensen, "stod han stille op, sadlede sin Ganger og red i alt sit krigerske Udstyr, som nu syntes ham forføngelig, til bage til Assisi" (5).

Tid og datoer

Frans av Assisi levde fra 1182/3 til 1226. For å bestemme Baldisholteppets omtrentlige alder "har man væsentlig Vaabnene og Rustningens enkelte Dele at holde sig til", skrev konservator ved Kunstindustrimuseet H.Grosch allerede i 1889, første gang han omtalte det den gang nylig innkjøpte teppet.

Etter gjennomgåelsen av de forskjellige momenter, synes det konservatoren "berettiget at henføre Tæppets Udførelse til det 12te Aarhundrede... Hverken i formbehandlingen eller Ornamentikken er der noget som særlig henpeger paa Norden, hvad dog ikke er til

Hinder for dets mulige nordiske Oprindelse" (6).

Hans Dedekam tok Baldisholteppet som emne for sin doktoravhandling (1918) og kom hva datering angår til omtrent samme resultat som Grosch: "Ad de fleste veier føres vi til tiden mellom 1180-1190. Tidligere enn denne tid kan teppet neppe være" (7).

Helen Engelstad skriver i 1952 at "Dedekams bevisførsel er så overbevisende at det neppe kan reises tvil om at vi i Baldisholteppet må se en norsk tapisser vevning". For sin datering benytter Dedekam "en hel rekke paralleller fra norsk og vesteuropeisk, særlig fransk kunst".

Nå ligger Norge, fremdeles den dag i dag, en god del norske mil nord for den franske kulturkrets, noe som gjør at det også går en del år før tendenser og moter der nede ifra når opp til den høye nord. På grunn av middelalderens meget lengre avstander, er dette en sannhet som må tas med i beregningen i enda større grad. Når Dedekam og Engelstad derfor formulerer det slik at Baldisholteppet neppe kan være eldre enn tiden 1180-1190, synes det ikke å være noe til hinder for at teppet faktisk er blitt til så sent som for eksempel 1240.

Beretningen om Frans av Assisi kan være kommet til Norge uavhengig av fransiskanernes ankomst til landet, den klosterorden som poverelloen fra Assisi hadde stiftet. Men ifølge pavebrev fra 13. januar 1257 og et annet fra 5. februar 1258, skulle minorittene på den tid allerede være kommet til Norge.

Det første brevet er adressert til "Minoriterne i Dacia, Norvegia, Svetia og Riga", det andre til "Minoriternes Provincialminister i Dacia, Norvegia, Svecia og Riga" (8).

Et pavebrev fra et par år senere, 18. mars 1265, lar oss få vite at ordenen på den tid allerede var *etablert* i landet: Paven bemyndiget fiere geistlige å velge en ny erkebis-

kop for Nidaros, og én av dem er "guardianen for Minoritetene i Bergen" (9). Franciskanerklostret i Bergen var med andre ord allerede et faktum. Et tilsvarende kloster i Tønsberg må ha vært stiftet innen 1263 siden det heter i Håkon Håkonssøns (1217-1263) saga at kongen lot en kirke bygge i Tønsberg for barfotbrødrene (10).

At Frans av Assisi først døde i 1226 synes derfor ikke å være til hinder for at han er avbildet hele to ganger på Baldisholteppet.

Et månedstepp

På de romanske buer over Baldisholteppets to skikkelser sees det noen bokstaver, lest rundt 1890 - antagelig av Grosch - som PRILIS og HI-IS" (11).

Senere har man sett på disse bokstaver som rester av APRILIS og MAIUS, de latinske former for månedene april og mai. Vi innrømmer at denne tolkningen er mulig, men i det tilfellet er i alle fall månedsnavnene en god del forskrevet. For mai mangler M: Der bokstaven skulle stå sees et slags åttetall på tvers; toppen av A mangler (hull i teppet), Grosch leste da også H. Etter første I leses en V eller U som for såvidt passer i ordet MAIUS, tilhøyre for V/U følger enda en I som synes overkomplett; etter denne siste I følger en liten O som kunne tydes som en forsiring for å fylle den åpne plassen; til slutt et liggende åttetall som foran A/H. Resultat: °°AIUI°°.

For aprilnavnet: A synes å mangle (hull i teppet), P og R er tydelige, men rett over hodet til "munken" sees noe som neppe kan være annet enn I; fortsettelsen ILIS er tydelig. Resultat: PRILIS.

Siden det er vanskelig å tolke bokstavens betydning annerledes enn *april* og *mai*, blir denne lesning vel stående, men vi mener å måtte påpeke den markante forskjell i nøyaktighet mellom månedsnavnene og teppets skikkelser. Fantenes mulighets bokstavene ikke på den originale tegningen/utkastet?

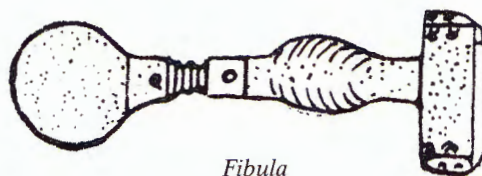
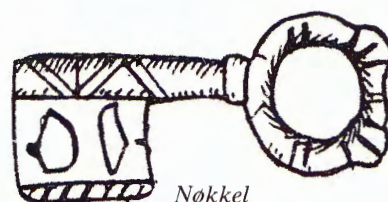
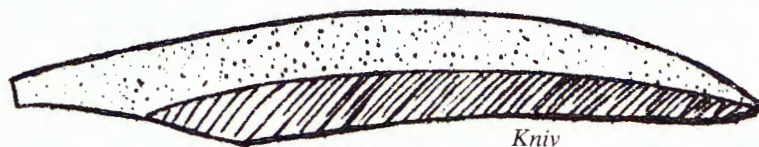
I Ringerikes museum:

En over 2000 år gammel kniv

Av Anders Viljugrein

Bronsealderfunn fra Ringerike

I 1894 blev det på en av Svartøiene i Tyrifjorden i en røis funnet en muret steinkiste overdekket med en helle. Kisten var ganske liten - omtrent én alen lang og tre kvart alen bred. Den inneholdt foruten enkelte brente bein, en liten kniv av bronse som nu eies av Ringerikes Museum.

K. Rud på Svarstad i Hole fikk i 1895 meddelelse fra professor Rygh i oldsakssamlingen at kniven skriver sig fra den senere del av bronsealderen. Gravkammerets bygningsmåte og anvendelsen av likbrenning tilsier dette.

Hvor langt tilbake bronsealderen kan settes for Norges vedkommende, er man ikke sikker på, men i almindelighet regner man den fra omkring 1800 til 500 år før Kristus. Dette fund må derfor anslåes til over 2000 år gammelt.

På Ringerike er det gjort forbausende få fund fra bronsealderen. Vi kan nevne: 1 sverd av bronse fra den eldre bronsealder funnet på Gornes i Hole, 1 bronsedolk fra Skøien i Haug. En "Pålstav" fra Skalstad i Norderhov, og 1 belte og en liten celt fra Moe i Hole.

Når det i det hele tatt finnes så få bronsealderting fra Ringerike, så er denne lille uanselige kniven i museet et kostelig klenodium og et dyrebart minne om en merkelig tid. Museet eier også en nøkkel, en nagle og en Fibula (forsikringsnål) fra bronsealderen.

24. februar 1652: Saketing på Li i Norderhov

Tilstede: Futen, hans fullmektig, lensmannen og lagretten - Kol-Bjørn Bjørke, Elling Oppgarden, Hallvorde Nøkleby, Nils Hovland, Erik Kroksrud, Krestoffer Lundesgarden, Svein Tveita, Krestoffer Rud, Amund Myre, Gudbrand Frok, Knut Bråk og Mats Klekken.

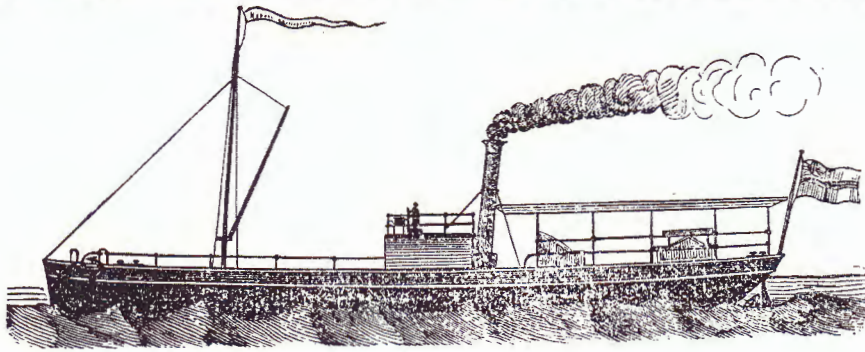
Futen stevner Elling Hval for leiermål med to kvinner: Dorte, som tjente hos Elling, og Jøran Larsdotter på Knestang. Begge de to hadde født barn. Før det hadde Elling satt barn på ei annen kvinne, som var død i barselseng.

Åse Olsdotter Knestang vitnet at hun var hos Jøran der hun laa och pintes med barnet, daa kallede hun paa Elling huall, och bad til Gud i Himmelen, med opragte hænder, at hand skulle saasant giffue hende

en goed foerløssningh. Soem Elling wahr hendes barnefader, huoroem hendes Moder hende och foermande.

Marte Pålsdotter Knestang og Anne, Jens Knestangs kone, vitnet det samme.

Elling Hval kunne ikke nekte for noen av de tre leiermåla, men påberopte seg Eivind Møndal og Jens Knestang som vitner. Saken ble derfor utsatt til neste ting.

Aktiebrev

i

Dampbaaden „Delfin“.

Direktionen for Dampbaaden Delfin gjør vitterligt, at da *Hraen Pálkúgson og Elling Lidsrud* har indbetalt 1 een Aktie med 100 et Hundrede Speciedaler, saa skal bemeldte *Hraen Pálkúgson og Elling Lidsrud* eller enhver Anden, som ved looflig Adkomst erhverver Eiendom over dette Aktiebrev i Kraft af samme være delagtig i de Fordele, som ere ham hjemlede i Selskabets Statutter, ligesom han isørigt nyder alle de Rettigheder og er underkastet alle de Forpligtelser, som ved bemeldte Statutter ere eller maatte blive fastsatte.

Nadalen den 31.te Januari 1877.

Larsen Holm *Kjellmannsen* *Gulbrand K. Sorum*

Fra Ringeriksbygdene til Bønsnes i går: Folkevandring

Buskeruds Blad — Mandag aften, 28. juli 1930

4-5000 mennesker var samlet til de store Olavsfestligheter. Et vellykket stevne, med historisk stemning og manende taler.

Fra den tidlige morgen i går var der travel rørelse i Ringeriksbygdene og i Hønefoss, og aldri har vel den smale veien fra Bye til Bønsnes sett slikt liv. Fra alle kanter kom der strømmer av biler og gående. På Hønefoss var det næsten umulig å få en bil, - alt var bestilt, til mange turer. Over fjorden gled båter tett og stille. Og langsomt, men sikkert øket flokken av dem som samlet sig ute på den vakre høiden rundt Bønsnes kirke. Været så ikke helt bra ut, men det lot ikke til at folk brydde sig om det.

Hvor vakkert det er på Rinerike! Og så fruktbart. Når en reiser forbi disse vide, frodige jordene og de prektige, velstelte gårdene, forstår en, at her likte nok også de gamle nordmenn å bo. Det var sikkert en fin gård han hadde, Sigurd Syr, og dronning Åsta har nok hatt grunn til å bære nøklene med stolt nakke.

Og på disse jordene har altså Olav Haraldsson vandret! Kanskje er det nede ved odden her han lekte med båter, og her er det han kom i praktfullt optog for å besøke sin mor. Det er her som i Trøndelag sagnmettet jord vi trår på. Men der er en forskjell: Mens man i domens by mest gripes av Hellig-Olavstemningen, er det her mellom Ringerikes jorder *mannen* det faller naturlig å tenkte på, krigemannen og storbondesønnen, slik som Snorre skildrer ham på Bønsnes, og som prof. Koht også tegnet ham i går.

Det bringer oss nærmere inn på livet av hin store Olav. Og man følte det i går.

Ved Bønsnes kirke var der laget i stand til fest. Et lysende Velkommen i grønt, vaiende flagg, provisoriske benker og border, en høitidelig talerstol, og kringkastingsfolk i travel og tråfull beskjeftigelse, - jo her stod noe på.

Og et festpublikum var det som krydde på jordene rundt omkring. Tilreisende langt borte ifra, og bønder fra bygdene omkring, i alle aldre. Ivrige lensmannsfolk ordnet trafikken, og etterhvert blev de svære jorder utenfor kirken fylt av biler i hundrevis. Samtidig blev de provisoriske benker fylt av ca. 2000 mennesker, mens resten leiret sig rundt omkring, - høittalere skulde sørge for at de fikk være med allikevel.

Sognebarn fra bønsnes og en rekke innbudne samlet sig i kirken. Denne er jo et rent ønskested for en historisk fest. De gamle ærverdige murer har stått der i over 700 år.

Om denne kirken kan man i sannhet si:

Og der har det standet fra år til år, av skiftende stormer omsuset; Skjønt ofte det fristet full låke kår, det styrtet dog ikke i gruset.

Inventaret er av yngre dato, men er gammelt nok til å skape historisk stemning. Altertavle, prekestol, det innebyggede sakristi, døpefont m.v. er i gammel naiv og overdådig stil, og rundt om henger krusifikser i tildels fin gotisk utførelse. De fire apostler står over sakristiet, navngitte, men alle med det samme stiliserte ansikt. I taket er der på det blå malt drivende skyer, utført med meget enkel fantasi. Benkene er enkle, så enkle at de er vonde å sitte på. Det hele smelter sammen i et merkelig harmonisk helhetsbillede som preges av naiv fromhet og enkel andakt.

I denne kirke blev Olavsfesten åpnet. De gamle klokkers sprøde klang tonet ut over menneskemengden, og gudstjenesten begynte.

Festgudstjenesten

blev utført efter en spesiell liturgi, med sogneprest *Lunde* som liturg. Hole sangforening og Norderhov kirkekor assisterte.

Efterat sogneprestene *Lunde* og *Tobiassen* og res.kap. *Haugerud* var kommet inn i prosesjon, spilte et strykeorkester et musikkstykke som innledning til høitideligheten. Efter en stille bønn, bruste så "Vår Gud han er så fast en borg" gjennom det gamle gudshus som har hørt den fra flere hundre år tilbake. Prest og kor utførte så vekselang og den vekslende liturgi videre blev utført.

Helt inn under kristendommen

Som beskjent skulde biskop *Lunde* holdt dagens preken, men han var blitt forhindret ved sykdom, og sogneprest *Tobiassen* fra Ådal prekte i hans sted, inspirert og manende over dagens tekst (lignelsen om sennepskornet) i tilknytning til de historiske minner. Først uttalte han:

Kjære Ringerikes menigheter! La mig først få bringe Ringerikes Olavsfest en hilsen fra Oslo biskop. Sykdom har hindret ham i å være hos oss, og vi savner med sorg hans djerpe vidnesbyrd. Vi vil fra dette hus sende ham våre ønsker om Guds kraft.

Sognepresten ønsket så forsamlingen velkommen i det gamle Bønsnes kirkehus, hvor vi igjen møter det Guds ord som legger sitt lys over vår gamle historie. Der står over Ringerike sus av gammel historie. Her fant Halvdan Svarte sin siste hvile, her møtte landskapet

Bønsnes kirke.

Olav i hans barneår, og her steg kongstanken frem for ham. Og rikets samling fikk liv under evighetens lys. Kongstanken fikk vigsel i kong Olavs hengivenhet til kongenes konge.

Og da Norge steg frem som ett rike, fikk det sin dåp i Kristus. Troen bandt oss, holdt himlen åpen for vårt folk. Og så lenge vi eier den, er vi sterke. Derfor bør vi åpne festen idag med bønn om tro, med rop om den hellige ånd. Menigheten sang så "O, lue fra Guds kjærlighet", hvorpå sognepresten fortsatte:

"Det begynte som en susen i kornet en sommerdag, og vokser til en brus under skogenes tak". Slik er det med Gudsrikets skjebne. Fra Bethlehem steg det frem. De som valgte den trange vei, måtte også vandre den. Men de bar rikets frø i sine hender, og motgangen blev bare som plogfurer hvor det senere grodde.

Guds rike fant også hos oss sin ringe begynnelse. Korset er et seiersmerke, men sagabilledet viser oss kongen som *faller*. Det var det gamle som reiste sig mot det nye.

Men Olav hadde rikets frø. Han bragte Guds vår inn i landet, og der blev en vekst som intet kunde stanse.

Der finnes i verden i dag ingen makt så sterk som kristendommen. Og også i vårt folk er kristendommens frø blitt et bidtgrenet tre, som treet i dronning Ragnhilds drøm. Og vi minnes Olav som den store såmann. Historikerne slåss om ham, men sikkert er det, at troens ild flammet i ham, sterk ved makten fra det høie. Det blev hans lodd å gå nederlagets vei, men han fikk opstandelsens opreisning. Han la frøet, Gud gav vekst, himmelstigen i hans drøm blev virkelighet blandt oss.

Sognepresten manet så vakkert frem de svunne tider, da pilgrimene kom til Bønsnes, - frøet spirte. Siden har kirkehusene gitt folkets liv evighetens vigsel, et rikt himmellys for den som vil ut av mørket, det evige livs håp. Slik har kirken båret evangeliet frem gjennom vekslende skjebner i 900 år. La være kirken har mye å angre, - den gamle kirkes *vilje* har allikevel alltid vært å tjene vårt folk, og løfte sjelenes liv inn i evighetens håp.

Og ingen kan nekte at der i vårt folk er bygget et Norvegia Sacra. Og dog bekjenner vi i Guds hus at minnefesten kommer som en anklage mot oss: Vi har ikke nådd dit vi vilde. Ære være plogførerne, men mange steder blev mulden liggende svart. Ser vi ut over vårt folkeliv, så ser vi nok at krefter som tærer på folkets marg, som vil ha oss bort fra Stiklestaddrømmen. Derfor går der gjennom minnefesten en dyp tone av bot. Og ropet: "Kyrie Eleison" får dypere klang. Men over syndsbejennelsen er alltid Guds tilgivelse, og derfor synger vi også lovsang, takknemlighetens lovsang for frøspredningens kraft, for kirkens vekst, for dem som vandret hjem.

Talen minnet om Gulatingslovens ord: "Vi skal bøie oss mot øst og be til den hellige krist -". De som har holdt dette ord levende, har bodd i kirkens hus. Derfor følger der med en maning til personlig oppgjør. Her på Ringerike går evangeliets og sagaens kall sammen.

Da Olav kom, gikk Ringerike inn under kristendommen. Det maner også oss til en avgjørelse, ansikt til ansikt med Kristus.

Helt inn under kristendommen! - la det være ropet fra Olavsfesten i år. Vårt folks kristentro er vår fremtidig lykke, og den kan bare bæres frem av dem som har kraft i sitt hjerte.

Hellig Olav kan tre tilbake, vi skal følge ham som sier: "Følg mig -". Han er landets fremtid. Gjør vi det, blir det lys i landet. Og det vil vi. Vakthold om Guds ord, så det kan få gro iblandt oss og skape liv i våre fagre bygder!

Efter gudstjenestens slutt forlot de geistlige kirken i prosesjon. Hele gudstjenesten kunde utmerket følges av folkemassen utenfor gjen-nem høittalerne.

Ca. 4000 mennesker

Nu spredte folk sig, og først da så man riktig for en mengde der efter-hvert hadde samlet sig på festplassen. Å angi tallet er vanskelig, da der jo ikke vare noenslangs kontroll, men vi har visst våre ord i behold når vi anslår menneskemengden til ca. 5000 mennesker.

Disse slo sig nu ned i de vakre omgivelser og på de provisoriske spisesteder, og det var et broget folk-billedet man så. Plutselig forkynner en dyp motordur at der nærmer sig flyvemaskiner, og kort efter dukker 3 store marinefly op i horisonten. De gjør flere runder overbygden, og flyer lenge omkring, før de i flott formasjon seiler avsted igjen, fulgt av beundrende blikk. Et festlig lite trekk. Inne i bygningen fikk de innbudte sig imens litt mat. Vi noterte i farten professor *Koht*, dikteren *Theodor Caspari*, oberst *Solbraa*, ordførerne *Jørgensen*, *Hønefoss*, *Larsen*, formannen i arrangementskomiteen, hr. lektor *Fonnum*.

Festlighetene er arrangert av Hole, Norderhov, Tyrstrand og Ådal herreder og Hønefoss by. En komite på 28 mann tilsammen har arbeidet med stevnet, men hovedvekten er falt på Hønefoss-komiteens formann, hr. *Fonnum*. Den økonomiske støtte er gitt privat hold, bl.a. sparebanker.

Den nasjonalhistoriske festlighet

Efter en kort pause, som bl.a. blev benyttet til besøk i kirken, samlet folk sig kl. 14 igjen rundt kirken, til den nasjonalhistoriske festlighet. Været, som hadde greid sig, var nu helt bra, og de smellende flagg og susende trær gav en festlig ramme.

Festen blev åpnet med en festpot-pourri av nasjonale melodier, spilt av Fremad's musikk-korps, med musikkfanejunker *Hoel* som dirigent. Ordfører i Hole, *H. Hammersbøen*, ønsket så i få ord forsamlingen velkommen, og opfordret alle til å synge med nedenstående sang, forfattet av *Theodor Caspari* for anledningen.

"Fra Bønsnes til Stiklestad"

Mel.: I Rosenlund under Sagas Hall.

På Bønsnes stod han en solklar dag
Hans skjebnetime var inne. -
rundt om gikk kornet i bølgedrag
For høstens lekende vinde. -
I dype tanker kongen stod,
Hans utferdsliv var omme,
Og mektig bruste i hans blod
Den storm som måtte komme.

I gård og grender gikk onnen på
Opunder gullgule birke. -
En større høst dog hans øie så,
Et høit, et kongelig virke. -
Han skulde så Guds dyre ord,
Og samle Norges rike,
En kongegjærning, tung og stor,
Men herlig - uten like.

Men ett, det visste hans ungdom ei,
At den som vil høste grøden
Må vandre ensom den dunkle vei,
Som fører inn gjennom døden.
Og ikke ante helten vel
Sitt kall - det underfulle.
At sedekornet var han selv,
Som måtte under mulde. -

Men da han nedeft Verdalen
Om kvelden, solvarm og stille,
Og rundtom signet den dyre jord,
Som hadde faret så ilde, -
Da var han klar til martyrfærd,
Han hadde trengsler båret, -
Til "høvding over Herrens hær"
Da var han fullgodt kåret. -

Ja, aldri stod han så høi og rank
Og raket slik over alle,
Så lys og fager, som da han sank
I ring av navngjetne skalde. -
Og aldri før så fast den var,
Så tømret - kongestolen,
Og aldri Norges dag så klar,
Som da den sluknet, solen. -

I korte malende ordelag
Har saga tegnet et billed
Av heltens heftige hjerteslag
Og høstens kjølige stillhet
Av Bønsnes og av Stiklestad
Med lurilåt under lien. -
Der stilnet stormen lydløst av,
Der reisten "Himmelstigen". -

Det var så en sangkonsert. *Ring-eriks Ungdomslags felleskor* sang Sødals "Rinkerik", Halses "Sumar i Noreg" og Borgs "Norsk Fedrelandssang", ledet av henholdsvis H. Sødal, L. Larsen og M. Jensen.

Snorre gjør lykke

Så kom en festlig post på programmet, nemlig oplesning av Snorres praktfulle beretning om Olav Haraldssons ankomst til Bønsnes. Det lestes av kaptein *Sætrang* med all ønskelig kraft og stolthet. Hr. *Sætrang* uttalte: Hit til Bønsnes kom kongen da han vendte hjem efter sin utferd. Her la han frem planen om at riket skulde tømres påny, og her fikk han de nærmestes råd og støtte til verket. Praktfull er Snorres skildring, la oss høre den.

Han leste så det nevnte stykke av sagaen, som vi trykte i en artikkel i siste "Lørdagstillegg". Det var tydelig at den praktfulle og dikteriske skildring slo an. Både kong Syr, dronning Åse og Olav selv vant mange beundrere på denne Snorre-beretning. Og mon ikke en og annen fikk lyst til å lese mere av den enestående sagaforteller?

Hønefoss Håndverkerforenings sangkor sang Griegs "Landkjennning" og Utmanns "Tord Foleson", dirigert av G. Skøien. Solo-partiet utførtes meget heldig av K. Dørum.

Olavssymbolet

Professor *Koht* besteg så talerstolen og holdt en kraftig og fengslen

de tale om Olav Haraldsson. Talen blev utmerket fremført og publikum fulgte interessert med. Vi gir et noe sammentrengt referat:

Hvad er det vi feirer: Et fall, eller et livsverk? Gjennom hele middelalderen var det den *døde* Olav man mintes, - fordi han falt som han gjorde. Han vant sitt liv ved døden.

Det blev sagt at 29. juli fødtes han til sin sanne gjerning: En hjelpesmann for folket hos Gud. År etter år strømmet folk til ham, det gav signing og hjelp. Og rundt om i kirkene våre reistes der minnesmerker ti ham, og man ventet signing av den makt Gud hadde gitt ham.

Den hellige Olav var en makt. Men vi - 400 år senere - tror ikke så mye på den *hellige* Olav, han har ingen hjelp for oss. Når vi leser om den makt han vant etter sin død, kaller vi det *legender*. Vi gripes av den *samlingens* makt han var.

Vi minnes at Norge hadde en stor mann å samles om, og at man hadde hans kirke. I minnet om ham levde kongens rike, - det han var med å skape.

Allerede 1 år og 5 dager etter sin død blev han lyst hellig. Store ting må det være som bevirket dette. Og jeg mener vi kan se hvad det var som bevirket omslaget. Det var trøndere som stod mot ham, og det var de samme trøndere som senere var *for* ham. Hvad var motivet for dem? De vilde ha *makt*. De falt for Olav fordi han tok makten fra dem.

Sigvat skald forteller at Olav var gavmild, og han vant folk ved sine gaver. Knut av England og Danmark kunde kanskje gi enda rikere gaver, og de tok imot.

Men det var en ting som var kjære-
re enn gull:

Makten. Og den tok Olav ifra dem. Også mente de Knut, som bodde langt borte, vilde la dem beholde mere av den.

Men der blev de skuffet. Knut var enda strengere, og de som hadde falt fra Olav, falt nu fra Knut. Og nu samledes de med dem som hadde stått sammen med Olav, som blev et samlingsmerke, og alt - undrene og det andre - tjente til å fastslå at de hadde gjort galt.

Det var således høvdingepolitikken som felte Olav, og den som gjorde ham hellig. Men der kom inn et nytt element: Den *nasjonale reisningstanke*.

Vi skimter hvad Olav vilde. Det var det samme som høvdingene: *Makt*. Legendene om ham er ensidige. Men vi må sanne at maktstriden bar mere enn makt for ham selv.

Da Olav tok ut som viking, var der ingen forskjell på ham og andre hedninger. Det er bare sagn at han blev døpt av Olav Trygvesson. Sigvat skald skildrer ham alltid som en almindelig viking. Og han tjente både dansker, engelskmenn og normanner. Det gjaldt rikdom og ære.

Olav hadde stridsmot, men han drømte om større makt. Som barn på Ringerike så han ættekongene, og mor hans fortalte. Han var stolt av sin ætt, og da han kom og vilde bli konge, var det ætte-arven han hevdet. Han vilde styre, men den nasjonale arv gav hans makthunger et *mål*. Tilnavnet "den digre" antyder at samtiden så dette.

En hovedtanke var at kongen skulde hevde fred innenlands. Og det blev rost for Olavs vedkommende. Hans fredskrav var så sterkt at det sprengte gammel rett. Disse tanker hadde Olav fått i Rouen hvor han blev kristnet. Hans kristning bragte mye med sig: Den gav ham et nytt samfundssyn. Styrken i den katolske kirke var at den vilde være med å forme samfundet. Og i den tids Frankrike var der nettopp da et kraftig arbeide for å skape landefred. Man ropte stat og kirke-dømme til vern mot storfolks ufred. Stat og kirke samlet sig om å lyse ransmennene utenfor samfundet. Dette slo ned i Olav.

Den ville viking fikk det kristne statsideal, og tok Carlo Magnus til mønster. Hjemme stridde han for å kristne folket. Han begynte vel i hjemegnen, - Sigvat Skald kaller i diktet om Stiklestad Olav for "Ringeriks-kongen". Han kristnet Opplandene, og så vel etter troen overalt i landet. Han gav lover og gjorde kirken og kongedømmet til en samlende makt. Han brukte hedninger i sin hær, - det var fremdeles *makten* han stred for. Sitt ideal nådde han ikke, men han blev ved sitt fall et redskap for å heve idealet høiere. De som kom etter ham, måtte verne kongstanken. Olav hadde tømret kongedømmet så fast, at det reiste sig igjen.

Det er underlig å se hvorledes norsk historiegranskning i forrige århundre så fiendtlig på Olav. Man var bonde- og frihetsvenner, og sa Olav vilde kue folket. Det var naturligt for en tid som kjempet for å sprengre tvangshånd, å se de frie tilstande som ideal. Men *vi* har lært at intet samfund kan leve uten sterk samfundsmakt. Vi ser at i striden var den *han* som stred for nasjonal samling, gjorde kongedømmet til riksmakt, - noe annet fantes jo enda ikke.

Men Olav blev kongemakten mere enn et redskap for stormennene, og denne makt vant frem. Den vant tross nederlag, som Olav selv gjorde det. I striden etter ham, fikk kongedømmet mere og mere i sig av den nasjonale selvstendighetstanke. Reisningen mot Knut bygde på nasjonalt grunnlag. I striden mot danskene fikk nordmennene syn for sin egen nasjonalitet.

Tanken er enda grunn, men er der dog alt. Hos Snorre ser vi den. Nederlaget på Stiklestad tvang til kamp for den nasjonale selvstendighet. Med Olavs sønn vant tanken frem, og senere visste stormennene ikke noe større enn å løfte Olavs arv.

Når vi ser tilbake på Olav, er det som om landet åpner sig for oss, som det gjorde det i Olav drøm. Det åpner sig fagert, og vi har glede av at her lever en *nasjon*.

Sidt for Moro.

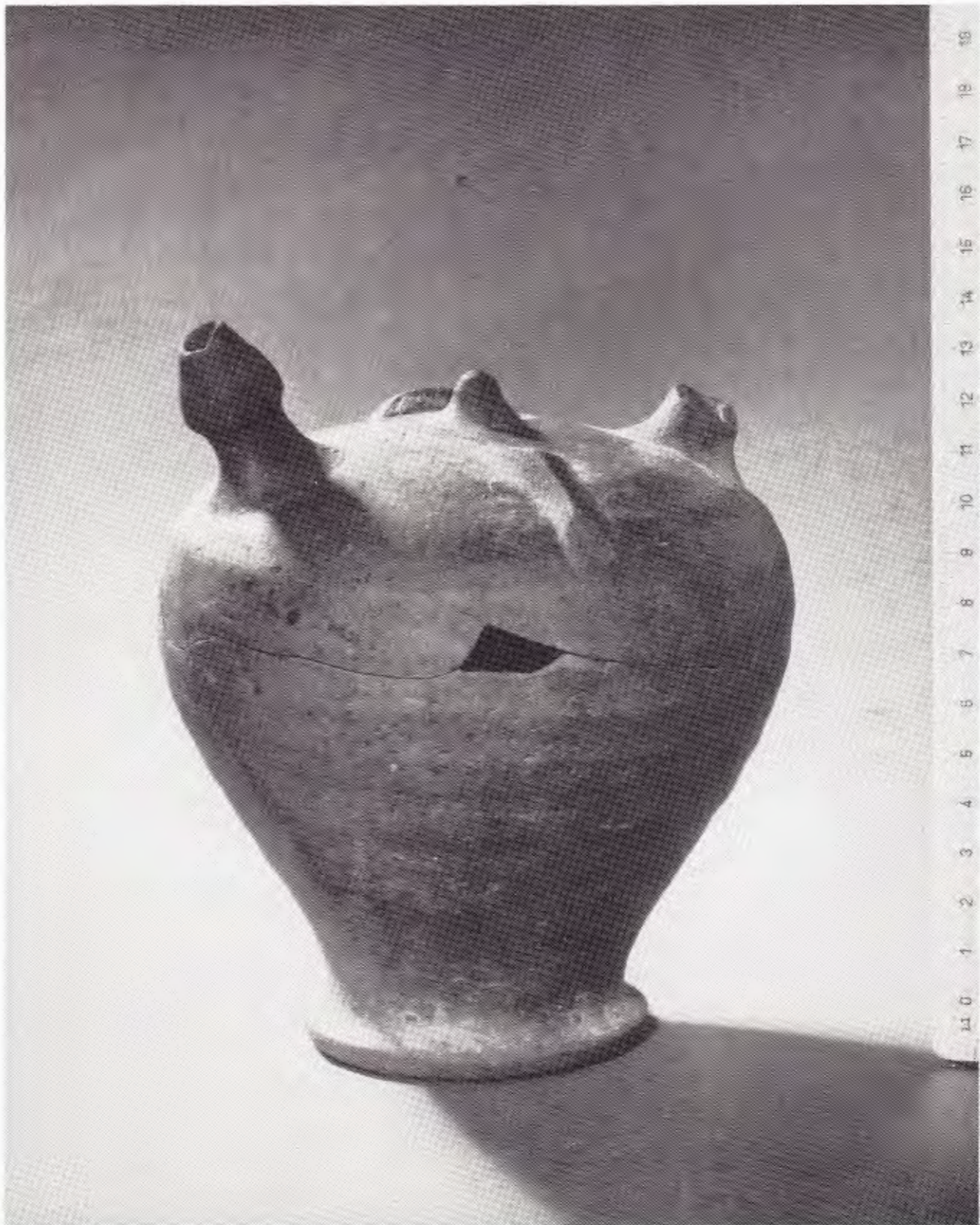
Klokkeren og Bukken.

Det var engang paa Nes i Hallingdal, at en skjæget Buk var kommet ind i Kirken. Det var sent en Høstkveld, og Folk fik høre Larmen. En gammel Kone kom derfor næsten livløs til Prestegaarden og fortalte det til Køllepigen, og Køllepigen fortalte det til Prestesruen, og Prestesruen gif forpustet ind til Presten og fortalte, at Djævelen var i Kirken. Nu traf det saa, at Klokkeren var i Prestegaarden samme Kveld. Han og Presten spillede Femfort. "Du faar tage en Lygt, du Klokker, og gaa bort i Kirken," sagde Presten. "Nei, det er bedst han Far gaar," svarede Klokkeren; "der staaer mere Respekt af ham." Begge var fridthvide i Ansigtet. "Er du ræd, Klokker?" spurgte Presten. "Nei, langt fra," svarede Klokkeren; "men vi kan gaa begge to." Det blev da saa, at de skulde gaa begge. Gaardsantken kom ind med en Lygt, som Klokkeren tog, og saa var det affled. Da de kom ind i Kirken, hørte de noget rusle mellem Stolene. "Gaa foran, du Klokker," sagde Presten. "Nei, han Far gaar foran," sagde Klokkeren. "Du er ræd, Klokker," sagde Presten og puffede til Klokkeren, saa han for lige mod Bukken. Derved gif Lygten i Knas og Lyset sluknede. Dermed tog de tilbens allesammen, Presten først, saa Klokkeren og Bukken sidst. Men da de kom paa fri Mark, rendte Bukken paa og kom lige mellem Benene paa Klokkeren, som derved blev siddende skrævs paa Bukken. Klokkeren troede nu, det var hans sidste Reise, saa sig tilbage og skreg til Presten: "Farvel, Far! Han tog mig!" "Gjør Tegn for dig, Klokker," skreg Presten og løb efter. Endelig fik han sat i Bukken, og Klokkeren var reddet.

Årets souvenirfunn?

Drikkekanne fra Middelhavsområdet

Av Eivind Karsrud

Årets souvenirfunn:

I mai i fjor dykket Poul Jensen i området sør for Onsakervika. På ca. 10 meters djup gravde han fram en gjenstand laget i brent leire. Poul varslet Kjell Schulerud som tok det ca. 13 cm høye objektet med til museet. Her tenkte vi oss at det kunne være ei drikkeflaske. Særlig fikk denne teorien støtte fra Peter Tandberg som hadde sett lignende kar på sine utferder til middelhavsland.

Det var nærliggende å forestille seg at den avbrutte tuten hadde hatt form av ei trakt til å helle drikke ned i karet. De to tilnærmet symetriske plasserte formene med bruddflater på hver side av knappen på toppen kunne være rester av en hank. Kunne kanskje de 1-3 mm tjukke veggene "svette" slik at innholdet holdt seg kjølig i varmen? Var dette en souvenir kjøpt inn i Spania så seint som i masseturismens tidsalder? Eller var den en bruksgjenstand - uforandret i formen etter århundrers tradisjon? Eller var det begge deler?

Bollen var sprukket helt rundt så en kunne løfte av toppen og se at den var rød og frisk i godset innvendig som om væske ikke hadde satt spor. Utvendig var den matt rød og med et alderdommelig preg. Drikkekarteorien ble vår foreløpige konklusjon, selv om både lampe og vannpipe ble foreslått.

Gjenstander eldre enn reformasjonen skal leveres Oldsaksamlingen, gjerne gjennom Ringerikes Museum, til beste for så vel finner som forskning. Kontakt med sentralinstitusjoner kan formidles av museet, selv om vår institusjon har den etterreformatoriske historien som arbeidsfelt. Ved middelalderavdelingen studerte man gjenstanden og konkluderte med at den kunne være en leirgauk. Den tilhørte eventuelt ei gruppe vannfløyter der tonen ble laget i et blåsehull med en spalte som delte luftstrømmen. Ved å ha vatn i krukka skulle det komme en trillende lyd som lignet på en nattergals sang. På toppen skulle det da ha vært ei melodipipe med grephull.

Instrumentet ville tilhørt ei gruppe som hadde en forenklet form av ei sekkepipe. Det var umulig å si noe om produksjonssted og alder. Så langt Oldsaksamlingen. Gjenstanden fikk vi tilbake.

I litteraturen om leirgauker fant vi et bilde av et eksemplar fra 1500-tallet i Museum der Stadt Worms (*). Melodipipa hadde på denne 9 grephull, og anblåsningsrøret var slått av. Formen på karet var så og si den samme som vår krukke, men den var bare halvparten så stor. For meg virket det nå svært besnærende med vannfløyteteorien. Det store spørsmålet var hvordan tonen ble laget. En kunne ikke se rester av noen spalte i blåserøret som kunne lage en tone. Det var likevel sannsynlig at ei tonepipe kunne ha snodd seg rundt på toppen fra det avbrutte røret. Kunne tonen blitt laget ved at en blåste som på ei flaske? Jeg gjorde et forsøk og var vel godt kvalifisert til dette med bakgrunn som fløytespiller i et korps en gang i tida.

Tonen ble både pen og høyfrekvent. Faktisk gjorde jeg et musikkinstrument ut av karet - ved å holde for hullene i skroget og blåse som på en flasketut. Kunne det også være mulig at tonen ble laget ved å blåse på et strå en stakk ned i flasken? Det lå nemlig to ca. 6 mm lange sylindriske biter av noe som kunne være organisk materiale på bunnen av karet sammen med litt sand. Det var ca. 0,5 mm hull gjennom dem. Rusk og rask? Høyst sannsynlig!

Ved Ringve Museum i Trondheim er de spesialister på musikkinstrumenter. Der viste de meg til Riksantikvarens utgravningskontor i Trondheim. Arkeologen Ian Reed var klar i sin konklusjon: Dette var et drikkekar, muligens for å helle ei stråle rett i kjeften. Han hadde sett flere lignende kar fra bl.a. Vågan i Bergen og et mindre fra Kristiansund fra midten av 1600-tallet. Han trodde de ble laget den dag i dag i rød leire i Spania og Italia mens hvit leire ble brukt i Nord-Afrika. Den avslåtte tuten kunne hatt traktform

og vært brukt til å helle drikke ned i flasken. Restene av bøylehanken var tydelige. "Svette"-teorien var vanskelig å føre bevis for, men den virket ikke usannsynlig. Han utelukket bestemt vannfløyte-/leirgaukteorien.

Alderen var det umulig å si noe sikkert om. Alt etter ca. 1600 var mulig.

Så kan en spørre seg om hvorfor arkeologer kan gi så forskjellig svar. Jeg hadde nær svart: Gudskjelov for det! En hypotese kan være fruktbar sjøl om den er feil. Vi lærte litt om leikesakene leirgauk og vannfløyte.

Vi lærte at souvenirer og annet "kitsch" innført av turister kan være interessant materiale. Flasken fra Tyrifjorden datt kanskje i vannet på 1970-tallet eller på 1770-tallet. Det var i hvert fall fint vi fikk den hit. Funnet viser hvor viktige medspillede dykkerne kan være der de driver og farer rundt omkring på botn fjernt fra landkrabbenes kjas og mas.

Men drikkekaret fra Tyrifjorden er fortsatt et mysterium. Det er slett ikke sikkert det er en souvenir. Kan bønder på Ringerike ha drukket av slike flasker på åkrene i sommersvarmen? Det er lite sannsynlig, siden trekar og treflasker er det vi først tenker på når det gjelder slik væsketilførsel i det gamle bondesamfunnet. Selv kjenner jeg middelhavsområdet for dårlig til å si om slike kagger er i bruk til daglig noe sted, men folk som kjenner Syd-Spania godt sier det er helt vanlig med slike drikkekar i disse varme strøk. Så kanskje er ikke mysteriet så stort likevel.

Det hører med at de opplysningene jeg har fått går ut på at det vesentlig er vatn man drikker av disse kannene. Men det er kanskje "ikke bære vatn?"

Trykte kilder:
"Lergøkar". Anders W. Mårtensson. Kulturen 1960.
"Tongivande lerfigurer". Anders W. Mårtensson. Kulturen 1975.

Ringerike Historielag: Årsberetning for 1988 - 89

Ringerike Historielag har 142 medlemmer inkludert slektshistorie-gruppa.

Styret har i 1988/89 vært: Leder Aslaug Kvernberg, nestleder Knut Rønniksen, kasserer Aslaug Drivenes, styremedlemmer Ingrid Løbben og Brynjulf Eggen.

Varamedlemmer: Jesper Hallingby, Ingebjørg Liljedahl, Tutta Schøyen, Aage Fjeld, Jan Thuen.

På valg er leder Aslaug Kvernberg, kasserer Aslaug Drivenes og nestleder Knut Rønniksen, samt alle varamedlemmer.

Representant i Ringerikes Museums styre har vært Aslaug Kvernberg, med Otto Frydenlund og senere lagets nestleder som varamann. Historielagets representant i redaksjonskomiteén for heftet "Ringerike" har vært Ingebjørg Liljedahl, med Brit Astri Sviund som kontakt på biblioteket. Revisor Agnes Engen Andersen. Valgkomité Astri Mørch og Randi Gjerde. Alle på valg.

Det har i meldingsåret vært fem (5) styremøter foruten foredragskvelder, rusleturer, dagsturer m.m. Årsmøtet 1988 ble holdt i Svenskestuen R.M. 26 april. etter årsmøteprogrammet holdt tidligere Hønefoss-gutt, journalist Eivind Fosheim i Aftenposten, foredrag med bilder om sitt private museum i Jølster, "Jølstertun".

Rusleturene tok til i mai, som vanlig på Ringerikes Museum, Nordervov gamle prestegård, hvor historielagets medlemmer tok energisk del i vårpussen både inne og ute.

18. mai ruslet man i Hønefoss, til Hønefoss Brug, hvis skjebne synes usikker. Men sjefen, Kristian Stenumgaard, ga utmerket orientering og omvisning, preget av en viss optimisme tross alt. Vandrin-

gen omfattet også Løchengården og dens 127-årige historie, hvor Anders Løchen Fogt har foretatt en mønstergyldig restaurering av bygningen mot torvet.

25. mai sto Kjerraten i Åsa på programmet. Peter Tandberg, som ledet turen, la den om Sundvollen og til helleristingsstenen ved gamleskolen der.

1. juni gikk turen til Kistefoss og Åsbygda - i pøsregn. Per Bretteville-Jensen og Trond Tronsen fortalte om og viste rundt i den nedlagte fabrikk som nå muligens er et aktuelt alternativ som industrimuseum. Verre enn verst ble været under besøket oppe på Flekshaug, som er et av de uhyre interessante steder i Ringerikes tidlige historie. Der var Sigurd Hjorts gård, sier en saga. Navnet betegner en haug hvor en konge er begravet!

Lørdag 11. juni sto årets dagstur pr. buss på programmet. Besøket gjaldt denne gang Bærums Verk, et severdig og morsomt sted hvor guidingen var fremragende. En svipptur med den "hjemmestrikte" Lommedalsbanen hørte med, og så gikk turen videre til Holmenkollen og Skimuseet, alt i herligste sommervær.

Det som skulle vise seg å bli *årets siste rusletur* gikk til Tyrstrand kirke med Tiedemands altertavle, og derfra til Svenskerud hvor historielaget har tatt del i restaureringsarbeidene. Her er gjort innsats i 1987, i 1988 - og ennå trengs sterke folk fra historielaget til dugnad i sommer!

14. og 15. juli ble det arrangert en to-dagers tur til Dokkfløyområdet nord for Dokka. Teknisk guiding sto Knut Rønniksen for, og den kulturhistoriske side tok arkeolog Harald Jacobsen og Peter Tandberg seg av. Været var dårlig, men

turen meget interessant med overnatting og koselig samvær på Synnæter Fjellstue.

Den meget våte ettersommer førte til programforandringer, men *i slutten av september* ble det en ettermiddagstur pr. buss til Solobseruatoriet på Harestua. Også her kom regnet, så dessverre ble det lite å se gjennom stjerne-kikkertene, men om anlegget fikk man førsteklasses orientering. (Så nå kan turen gjøres i klarvær, om ønskelig). Historielaget serverte kaffe og rundstykker i kantinen på observatoriet som stadig har besøk av skoler m.v.

Konservator Charlotte Blindheim, Oldsaksamlingen, som selv var med på utgraving av høvdinggraven på Gjermundbo i 1943, hadde lenge stått på ønskelisten i historielaget. *3. oktober* kom hun til Haug og orienterte først på stedet hvor graven ble funnet - gårdsplassen hos Marthe Sørensen. Etterpå dro den lange "bilkortesjen" til museet hvor Charlotte Blindheim holdt foredrag med bilder fra funnet. En meget interessant kveld med stor oppslutning.

1 november var det to møter i Fridtidsgården hvor lokalet er gratis. "Bægnavassdraget" er et aktuelt lokalhistorisk område, og til å berette om det, fikk man Reguleringsforeningens sjef, direktør Jon Friis.

Den 30. november fortalte Fritjof Rustaden om sin jakt på en folke-drakt for menn på Ringerike. Mange hadde fulgt oppfordringen om å ta med gamle draktdeler, så det ble en engasjerende kveld for bunadinteresserte.

Førjuls-møte i museet er blitt tradisjon, og søndag 18. des. sto jule-treet pyntet på gammelt vis i Svenskestuen - julegrøten var

Glimt fra 1988

Av Eivind Karsrud
Foto: Ringerikes museum

To bilder fra "Mariagangen"

Mellom den øvre Bakkegården i Strandgt. 1 og Lys og Krafts nybygg lå et lite og tilsynelatende mediatt hus. Ved nærmere øyensyn viste det seg at de riveglades ønsketenking hadde svartmalt situasjonen. Behovet for parkeringsplasser var utslagsgivende, og fra første stund hadde man forutsatt riving. Bak navnet "Maria-gangen" skjulte det seg en kvinneskikkelse som pleide å sitte i svalgangen.

Forts. fra forrige side:

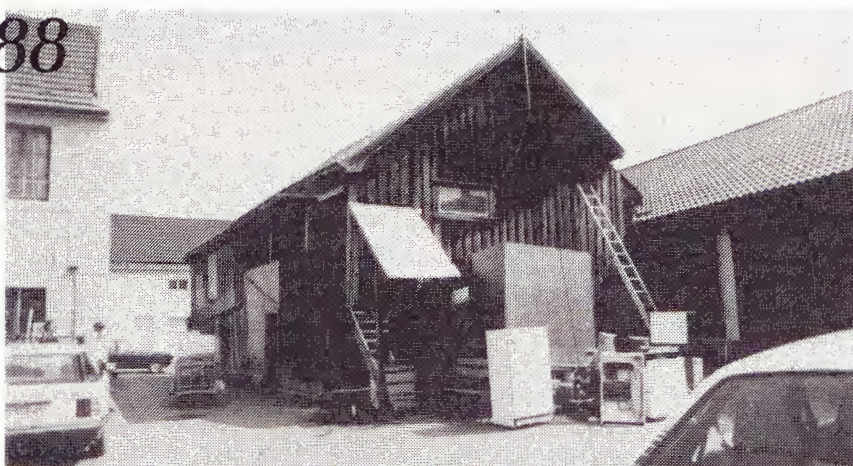
kokt, og vossingen Johan Opheim i fargerik Vossa-drakt spilte fele. Han kunne visst konkurrere med selveste Fanitullen og høstet stor applaus.

Fotografiet har på mange måter blitt et sentralt begrep i 1988/89. Som foredragsemne ble gamle bilder behandlet av lederen for landets registreringsdirektorat, Roger Erlandsen. Historielaget sto sammen med musset for foredragskvelden i Svenskestuen den 27. februar.

Den siste store foredragskvelden i meldingsåret var med professor Olav Bø som snakket om "Tradisjoner ved vår og påske". Det ble en suveren avslutning før en ny "sesong" forestår etter årsmøtet.

Fotoregistrering med fotograf Johan Brun kom i gang for alvor i høst og fortsetter i samarbeid med museet. Det har vært registrering i Haugsbygda, på Sokna, i Norderhov og i Hønefoss. Opplegget er fredag ettermiddag og lørdag formiddag og har foregått 28./29. oktober, 4./5. november, 7./8. april og 14./15. april. Det er nå registrert 1000 gamle bilder.

Historielagets møter og turer er åpne for alle. På denne måte håper vi å vekke interessen for vår rike lokalhistorie. Laget takker for alt godt samarbeid, for interessen og oppslutning, og håper på positiv utvikling fremover.

Museet fikk tre dager på seg til å fotografere og eventuelt måle opp bygningen. Det siste ble det ikke tid til. Rivingstillatelse var gitt uten politisk behandling. Vi ble gjort oppmerksom på den spesielle teknikken i konstruksjonen. Gavlveggen inn mot bakgården var bygd opp av kløyvde vedkubber med størknet søle som bindemiddel. Kubbene er ca. 15 cm. lange, og panelet er slått direkte utenpå. Innenfor kubbelaget ser vi lektene som rappingen er festet til. Denne massen av leire og kuhår har igjen vært underlag for maling og senere flere lag tapeter.

Huset er altså et "kubbhus" eller "knubbhus", muligens så gammelt som andre halvdel av 1700-tallet. Huset forsvant på noen timer og dermed også muligheten for å få gransket det nærmere.

Fotoregistrering

Museets og historielagets fotoregistrering i Ringerike kommune kom i gang i 1988 med økonomisk bidrag fra en lokal bank og kommunen. Arbeidet er organisert som registreringsaksjoner i ulike deler av kommunen. Bildene avfotografes, og det fylles ut et skjema. Et sett bilder og skjema blir tilgjengelig på biblioteket. Museet får også et sett, og enda et sett går inn i fylkesfotoarkivet, som er en avdeling av RM. Organisator av aksjonen på Sokna var Else Marie Abelgård.

Referat fra ungdomslagene

Hole ungdomsforening

H.U.F. har et aktivt år bak seg. Arbeidsår: Aug. '88 - aug. '89. Hjertebarnet vårt, "Mini-treff", har vi arrangert 16 ganger med aktiviteter som svampekasting, dans, diverse konkurranser, bingo og mye mer. Disse kveldene samler mellom 80-130 barn fra 7 til 13 år.

Hole Ungdomskorps holdt en utmerket konsert på Røysehall i nov. '88. Arrangementet var i samarbeid med H.U.F.

Årets store begivenhet var "Mimrefesten" som samlet 15 forhenneværende formenn, "Røysehallsvenninner", som pensjonerte seg for ca. 20 år siden, kormedlemmer fra H.U.F.'s kor som ble uten dirigent i 1983, og ellers medlemmer og gode venner av foreningen. Her var overrøkkelse av maleri, malt av Johan Frøshaug (før omtalt i heftet Ringerike). Maleriet har vært i familien Svensruds eie en menneskealder, deretter overtatt av Nils Johannessen som forarte det til H.U.F. for at det skulle bli til glede for nåtidens og fremtidige holeværing. Firhendig pianospill ved Signe Berg og Erna Bjørnstad, opplesing fra "Fridtjof og Ingeborg" (vår lagsavis), allsang, gaveutdeling, vel fremførte sketsjer av teatergruppa H.U.F.(f), og små glimt fra "før-i-tida" fra publikum, gjorde festen til et uforglemmelig minne.

To fulltegnede swingkurs er holdt, med gode resultater.

Også i år deltok vi i "Kven veit" med to lag. Vårt B-lag plasserte seg flott på 31. plass på landsbasis og på 2. plass i Buskerud. Teatergruppa H.U.F. har opptrått på forskjellige steder i distriktet 10 ganger, med 14 forskjellige sketsjer, monologer og sanger.

I løpet av '88 ble det lagt ned et omfattende arbeid med ny drenering og planering rundt Røysehall. En stor økonomisk og tidkrevende, men vellykket ansiktsløfting.

Nå er det husets tur, men i skrivende stund er arbeide ikke igangsatt.

Røysehall er i bruk ca. 180 kvelder pr. år, til utleie og til egne aktiviteter.

*Hole Ungdomsfor.
Liv Hanna*

Ringerike Ungdomslag

Foruten et fylkeslags vanlige funksjon har Ringerike Ungdomslag i år engasjert reiseinstruktør i dans/leik fra Noregs ungdomslag. Gunnar Rødal var her i ti dager. Han holdt kurs på Tyrstrand skole, til sammen 17 timer, Sysle skole 5 timer, skoler i Drammen 3 formiddager. 6 kvelder på Tyrhall, 1 kveld i Sysle og 3 kvelder i Drammen. En bra inspirasjon for dansere og leikledere i lagene.

R.U.L. har finansiert kurs for medlemmer i organisasjonsarbeide, ungdomshusdrift, leik/dans og teaterinstruksjon i N.U.-regi dette året.

Ettersom både Heradsbygda og Veme ungdomslag har vært passive noen år, har Ringerike ungdomslag stått delvis ansvarlige for salg av henholdsvis Bergtun og Dalheim-tomtene.

Sammenslåing av Ringerike, Numedal og Hallingdal ungdomslag til ett Buskerud fylkeslag er igjen tatt opp til diskusjon. Om sammenslåing blir en realitet, vil allikevel særordninger bli sikret, så vår representant i heftet Ringerike fortsatt vil komme fra vårt distrikt.

Liv Hanna

Nakkerud Ungdomslag

Nakkerud Ungdomslag har hatt en stille periode en stund. Man har hatt de faste arrangementene som julegrantenning og 17. mai med godt fremmøte på begge arrangementene.

Til høsten starter vi opp igjen med Leikarringen. Ellers har vi hatt noe dugnad med vask av hele Tyrhall og en del rydding - som folk i bygda har støttet opp om. Og det har vært et godt fremmøte.

Styret

Åssiden Leikarring

Høsten 1988

Øvingene startet opp i begynnelsen av september.

Oktober

Swingkurs over to øvingskvelder for danserne. 21. okt. danset ungdomspartiet i menighetssalen under besøk av biskopen. 24. okt.: 6 fra ungdomspartiet danset på Åssiden skole i forbindelse med "Frem for et fargerikt fellesskap" på FN-dagen.

November

I november var det discokveld for danserne og skuespillerne med søsken og venner.

Desember

Da var det juleavslutning med dans og skuespill med mer. 21. des. besøkte den eldste (10-15 år) teatergruppa Barneavdelingen ved Buskerud Sentralsykehus. 1. des. var alle danserne med under førjulstreffet i Drammen Museum.

I løpet av høsten arrangerte vi et nybegynnerkurs i gammeldans. Ved årets slutt hadde vi 54 medlemmer; 46 dansere og 16 skuespillere (8 var med på begge deler).

→

Danserne er inndelt i 3 partier, mens teatergrupp består av 2 partier.

Våren 1989

Sesongen startet opp 5. jan. da begge teatergruppene besøkte Ås-siden Pensjonistforening med sine 2 stykker. 10.-23. april hadde vi besøk av Gunnar Rødal. I mai avsluttes øvingsesongen med en tilstelning 8. mai. 17. mai har vi vårt tradisjonelle arrangement sammen med Skolemusikken og Speiderne. I år er det vår tur til å arrangere Vår-leik. Dagen er 28. mai. Ringen vil delta på landsstevnene for både barn og voksne.

I februar var det karneval for alle partiene med søsken og venner. Karnevalet og discokvelden i november arrangeres av danserne selv sammen med leiklederne.

Sekretæren

Høgdingen

Høgdingen er Liers eneste leikarring og består av en ring for voksne med ca. 75 medlemmer og en barne- og ungdomsring med ca. 35 medlemmer fordelt på to partier.

Høgdingen ble startet av noen dansegilde entusiaster våren 1979 og kan derfor feire 10-årsjubileum i år. Til jubileet kommer leikvenner fra mange kanter, bl.a. fra våre vennskapsringer i Falköping (Sverige) og Hobro (Danmark). Jubileumsfeiringa skal være 2.-4. juni.

Høgdingen er som allerede nevnt en leikarring, tilsluttet RUL og NU, og følgelig er folkedans den eneste aktiviteten vi holder på med. Hele året er leikarringen med på ulike arrangement i nærmiljøet og i regionene rundt. Vi har bl.a.

fast oppvisning hver 17. mai på institusjon. Ellers har både voksenringen og barne- og ungdomspartiene sine framsyninger ved forskjellige anledninger.

Hvert år arrangerer vi vårleikfest på Tranby. Denne festen er godt besøkt og ser ut til å bli en tradisjon. I år var det 7 ganger festen ble arrangert - en meget vellykket fest med ca. 400 deltakere.

Barne- og ungdomspartiene skal på utenlandstur i vår. 11-15. mai reiser de til Latvia hvor de skal delta på "Folkedansfestival for barn og ungdom" i Riga. 24 barn/ungdom pluss foreldre, spelmenn og ledere skal reise.

Det er god aktivitet i ringene. Både på øvinger og oppvisninger er det god oppslutning. Hver høst har vi dugnader på kornband og eplehøsting. Ved disse og andre dugnader går det greit å få med medlemmene.

Det har vært en medlemsøkning på ca. 30 det siste året.

Sekretærene

Røsslyng ungdomslag

Røsslyng Ungdomslag holder til på Sysle i Modum kommune. Våre 130 medlemmer tilhører for det meste Sysle skolekrets, men vi har medlemmer fra hele kommunen. De er i alderen 7 år og oppover, flest er barn og ungdom, da 100 medlemmer er under 14 år, 30 er voksne medlemmer. Laget ble stifta i 1981.

Vår hovedaktivitet er folkedans, hvor vi har 3 grupper med barn og ungdom. Vi har øvinger på Røstvang hver onsdag, og nitti til

hundre møter hver gang. Voksen gruppe er vi nå i ferd med å starte i samarbeide med Tyrifjordingen. Startet teatergruppe for ungdom i februar 1989. Vi har ca. 25 øvinger pr. år pluss avslutninger før jule- og sommerferier. Det arrangeres karneval, fester der foreldrene inviteres, aktivetskvelder og ungdomskvelder. Det blir arrangert nybegynnerkurs hver høst.

Laget har en rekke oppvisninger i Modum årlig, på institusjoner, 17. mai, på leire og andre tilstelninger.

I 1988 deltok laget på regionstevne for barn i Flesberg, med 43 medlemmer fra de to yngste partiene, og den eldste gruppa (ca. 40) reiste på tur til Modums vennskapskommune, Østra Grøinge i Skåne, Sverige, og Vallø på Skjælland, Danmark.

I år skal vi besøke landsstevnet for barn i Nore og Uvdal. 17. mai i år har vi besøk fra Østra Grøinge i Sverige, der vi har kontakt med Broby Folkdansgille. De kommer med ca. 20 stk. for å se hvordan nordmenn feirer nasjonaldag!

Et fast arrangement i Røsslyng hvert år er leikfesten for barn på Solhov om høsten. 28. oktober 1988 hadde vi ca. 130 deltakere fra hele nedre Buskerud på besøk. Årets fest går av stabelen 3. november.

I 1988 var det også Røsslyng som arrangerte Familietreffet for Loga i Ringerike U.L. Den ble holdt søndag 18. september med god oppslutning.

Leder i Røsslyng er Torstein Vik, leikleder er Clary Jørgensen, Marit Næsset er sammen med Torstein og Clary instruktører i folkedans. Leder for den nystartede teatergruppa er Gro Grimnes.

Diverse regnskaper

Avdelingsregnskap

Buskerud Fylkesfoto 1988

Driftsinntekter	
Tilskudd fylket	kr 72.650,00
SUM DRIFTSINNTEKTER	<u>kr 72.650,00</u>
Driftskostnader	
Lønn Fylkesfoto	" 3.473,64
Arbeidsgiveravgift	" 597,00
Reise/diett etc.	" 1.400,00
Utstyr	" 62.879,99
Annonse og reklame	" 250,00
Diverse forbruk	" 2.209,00
Renteutgifter	" 16,00
SUM DRIFTSKOSTNADER	<u>kr 70.825,63</u>
RESULTAT	<u>kr 1.824,37</u>

Avdelingsregnskap

Fotoregistrering Ringerike 1988
Lokalavd.

Driftsinntekter	
Lokalfoto, tilskudd kommuner	kr 24.000,00
Lokalfoto, tilskudd andre	" 10.000,00
Renteinntekter	" 8,00
SUM DRIFTSINNTEKTER	<u>kr 34.008,00</u>
Driftskostnader	
Diverse kostnader	" 765,00
SUM DRIFTSKOSTNADER	<u>kr 765,00</u>
RESULTAT	<u>kr 33.243,00</u>

Avdelingsregnskap

Riddergården 1988

Driftsinntekter	
Billettinntekter	kr 1.150,00
Leieinntekter	" 13.750,00
Tilskudd kommuner	" 6.000,00
SUM DRIFTSINNTEKTER	<u>kr 20.900,00</u>
Driftskostnader	
Varekjøp vedlikehold bygninger	kr 2.724,80
Lønn - midlertidige stilinger	" 17.600,00
Arbeidsgiveravgift kostnad	" 3.027,00
Telefon	" 4.711,00
Strøm	" 12.227,90
Husleie	" 288,00
Vann - renovasjon komm./fylkeskomm.avg.	" 2.976,60
Tyverisikring	" 7.647,74
SUM DRIFTSKOSTNADER	<u>kr 51.203,04</u>
RESULTAT	<u>kr (30.303,04)</u>

Driftsregnskap

for Ringerikes Museum pr. 31/12-1988

	1988	1987
Driftsinntekter		
Billettinntekter	kr 21.777,00	kr 24.174,05
Medlemskontingenter	" 3.200,00	" 3.125,00
Leieinntekter	" 17.515,90	" 27.436,39
Varesalg	" 13.343,00	" 11.765,30
Sykepenger refusjon	" "	" 10.504,00
Tilskudd fylket	" 500.000,00	" 419.072,00
Tilskudd kommuner	" 65.000,00	" 87.000,00
Gaver/bidrag	" 30.160,00	" 1.500,00
Renteinntekter	" 10.645,77	" 8.612,00
SUM DRIFTSINNTEKTER	<u>kr 661.641,67</u>	<u>kr 593.188,74</u>
Driftsutgifter		
Lønninger	kr 256.914,24	kr 237.861,61
Arbeidsgiveravgift	" 43.247,00	" 53.524,00
Km-godtgjørelse bil	" 7.005,20	" 10.393,00
Kontorutgifter/telefon/porto	" 29.223,85	" 48.717,75
Brensel/lys/varme/renhold	" 53.429,70	" 42.329,80
Kommunale avgifter/forsikringer	" 35.321,94	" 43.437,40
Annonse/reklame	" 5.394,98	" 8.252,23
Interne møtekostnader	" 2.245,75	" 6.068,15
Eksterne møtekostnader	" 87,00	" 21.498,95
Revisjon/regnsk.kostn./bistand	" 11.297,10	" 7.780,20
Fotografering og utstyr	" 66.479,19	" 7.555,20
Varekjøp for salg	" 5.615,84	" 12.900,00
Varekjøp bygning og anlegg	" 29.109,92	" 54.183,58
Varekjøp inventar og utstyr	" 3.947,80	" 12.799,80
Vedlikeh. kont./invent./utst.matr.	" 7.135,60	" 26.498,38
Rentekostnader	" 16,00	" 228,87
Div. kostnader og sivile tjenestep.	" 55.405,78	" 23.564,60
SUM DRIFTSKOSTNADER	<u>kr 616.474,84</u>	<u>kr 621.587,04</u>
ÅRETS OVER-/UNDERSKUDD	<u>kr 45.166,83</u>	<u>kr (28.398,30)</u>
	<u>kr 661.641,67</u>	<u>kr 593.188,74</u>

Status

for Ringerikes Museum

	1988	1987
Aktiva		
Kassebeholdning	kr 557,30	kr 0,00
Varebeholdning	" 12.791,70	" 12.791,70
Hole Sparebank	" 0,00	" 77,59
Ringerikes Sparebank 50.30368	" 28.819,80	" 14.198,10
Ringerikes Sparebank:		
Fylkesfoto 08 19257	" 2.074,37	" 0,00
Ringerikes Sparebank:		
Lokalfoto 07 52322	" 21.243,00	" 0,00
Forskudd reise/lønn	" 0,00	" 1.770,65
SUM AKTIVA	<u>kr 64.486,17</u>	<u>kr 28.838,04</u>
Passiva		
Skyldig skattetrekk	kr 7.874,00	kr 10.809,00
Skyldig arb.giv.avg.	" 6.335,00	" 6.550,00
Skyldig pensjon/oppl.fond	" 0,00	" 5.368,70
Egenkapital	" 51.277,17	" 6.110,34
	<u>kr 65.486,17</u>	<u>kr 28.838,04</u>
Kapitalbevegelse		
Egenkapital 1/1	kr 6.110,34	kr 534.258,64
Verdiregulering	" "	" (499.750,00)
Årets overskudd/underskudd	" 45.166,83	" (28.398,30)
EGENKAPITAL 31/12	<u>kr 51.277,17</u>	<u>kr 6.110,34</u>

Ringerikes Museum: Årsmelding 1988

Personale

Fast tilsatt: Fylkesfotoleder Johan Brun og distriktskonservator Eivind Karsrud. Dertil kommer: Sivilarbeidere, Ragnar Henriksen til 15/3 og Trond Haug fra 8/4. Vaktmester i Riddergården: Gerda Gotheim.

Besøk

Avdeling Norderhov Gamle Prestegård: Revne billetter 2040, derav 630 barn. Skolebesøkene fra grunnskolen er inkludert i de 630. I tillegg kommer grupper, arrangementer og møter på prestegården og Riddergården der besøkstallet må anslås. Tar en i betraktning også de store arrangementene som Riddergårdsdagene under Kulturuka og Nissebyarrangementet første adventshelga, vil tallet for enkeltbesøk ligge rundt 3000-3500.

Museet fikk ikke innviljet søknad om midler til felles guiding med kirken i år, slik ordningen var i fjor. Kirkens personale har selv stått for visning. Vi har heller ikke fått midler til ansettelse av guide ved Riddergården. Den gamle ordningen har fortsatt med at besøkende kunne avtale omvisning med vaktmester eller administrasjonen.

Undervisning

Museet har ikke drevet undervisning for skoleverket, men en del lærere har tatt imot tilbud om en kort innføring i museets utstillinger og litteratur slik at lærerne selv kan undervise i museet. En del klasser har også fått vanlig omvisning, ofte med vekt på emner de har arbeidet med på skolen. Det tas 5 kr pr elev ved skolebesøk.

Folkeopplysning/arrangementer

18. januar. Fritidsgården. Ringerike Husflidsforening. E. Karsrud innledet om "Museene og husfliden".

27. januar. Presentasjon av museet på stand sammen med andre foreninger. Kirkeskolen. HS-museets venner deltok også. Det vises til egen årsmelding fra HS-museets venner. Deltakere: Ansatte og medlemmer av Arbeidsutvalget.

14. mars. Sokna skole. Sokna Bondekvinnelags 50-års jubileumsstilling. Innledninger ved Johan Brun og Eivind Karsrud om innsamling av fotos og gjenstander.

18. april. Svenskestua. HS-museets venner årsmøte. Foredrag ved Gunnar "Kjakan" Sønsteby o sabotasjevirksomhet under okupasjonen.

21. april. Åpent møte etter museets årsmøte i Svenskestua. Foredrag ved instituttsty-

rer ved Norsk Lokalhistorisk Institutt Harald Winge: "Trenger Hole og Ringerike nye bygdebøker?" Som resultat av møtet er ny plan og budsjett med søknad sendt kommunen.

26. april. Historielagets årsmøte, Svenskestua. Foredrag av Eivind Fosshem om hans private museum i Jølster. Det vises til egen årsmelding for historielaget.

27. april. "Våre hjem"s kulturkveld i Svenskestua. Danseoppvisning ved Hole Menighetskors dansegruppe.

8. juni. Svenskestua. Norderhov Bondekvinnelag. Kåseri ved Berit Ramsfjell om hennes nye roman med Anna Colbjørnsdatter som hovedperson.

15. juni. Svenskestua. Selskapet for Norsk Kulturgransking på sommerutflukt. E. Karsrud viste rundt og innledet om svenske-lagets rolle i Karl 12.s felttog.

Møter/befaringer m.m.

21. januar. Reiselivsforeningens planleggingskonferanse på sundvolden. Deltaker: Karsrud.

25. januar. Befaring på Forbundsmuseet i Akershus og fotosekretariatet, Riksarkivet. Brun og Karsrud.

15. mars. Fossesholm. Møte med fylkeskultursjef Åse Kludeli og andre nyvalgte representanter fra fylkeskommunen. Else Marie Abelgård og Randi Gjerde.

12. april. Svenskestua. Hole kommunes kulturstyre fikk orientering om museets planer og behov. arbeidsutvalget og Karsrud.

18. april. Befaring i Hole kommunes lokalhistoriske arkiv med statsarkivar Stoa og nyansatt arkivar Ingebjørg Liljedahl og E. Karsrud. Det vises til egen årsmelding for arkivet.

8. juni. Befaring Riddergården og prestegården. Fylkets hovedutvalg for kultur, AU og Karsrud.

28. juni. Prestegården/Riddergården. Sektorstyret for kirke, kultur og fritid Ringerike kommune. Befaring med AU og Karsrud.

15. august. Befaring med rep. fra boligkontoret for å lage vedlikeholdsplan for Riddergården. Karsrud.

26. august. Sigdal og Eggedal Bygdemuseum. Årsmøte i Museumskretsen. Liljedahl og Gjerde.

3. oktober. Fossesholm. Styremøte i museumskretsen. Randi Gjerne møtte som revisor og varamann for Peter Tandberg.

13. oktober. Svenskestua. Statens Museumsråd på besøk. AU og Karsrud.

25. oktober. Møte i Rådet for Drammens Museum. Karsrud.

4. og 5. november. Seminar: "Utstillings-teknikk" ved Hallingdal folkemuseum. Arr.: Buskerud Museumskrets. Deltaker: Ingebjørg Liljedahl.

25. november. Grunnsteinsnedleggelse for nybygget ved Drammens Museum. Randi Gjerde.

Utstillinger

Vandreutstilling 18.-29. februar. Hønefoss-sentret. "Historiske hager". Vandreutstilling 4.-11. okt. Hønefoss-sentret. "Vandre-birøktens historie i Norge". I sommersesongen på Norderhov Gamle Prestegård: Montasje av fotografier fra det gamle Hønefoss. Utstilling av rekvisitter fra det historiske spillet på Stein, "Kongsgården". Under OL hadde vi en utstilling av museets gamle ski i Hønefoss-sentret.

Utleie/utlån av lokale

I Riddergården har 3 foreninger hatt faste møter. I tillegg har enkelte foreninger leid rom til avslutninger før jul. På prestegården har menigheten hatt de vanlige arrangementene etter avtalen mellom museet og menighetsrådet.

Dugnader/annet frivillig arbeid

Medlemmer av foreningen, historielaget og Rotary/Rotaract deltok på vårdugnader 4., 10. og 11. mai. På Svenskerud har medarbeidere gått videre med restaureringer. Arbeidsutvalgets medlemmer har deltatt i omvisninger, SEFRAK-arbeid, fotoinnsamling, pakking av museets souvenir "Fløymerket", samt representert museet ved møter med politikere o.a.

Vedlikehold

Det er laget egen vedlikeholdsplan for Riddergården og søkt kommunen om de nødvendige midler. På Riddergården har Ørnulf Thalmø hjulpet vaktmester med skifting av takstein og annet forefallende arbeid. Civitan har påbegynt maling av gjerde. →

På prestegården har vi som vanlig hvert år skiftet takstein i mai. Gjerdet rundt hagen er malt med to strøk linoljemaling. Det er satt nytt nedløp på takrenne ved kontorinngangen. Det elektriske anlegget er gått over og nødvendige utbedringer foretatt. Rikeantikvaren er varslet om behovet for en gjennomgang av brannalarmsystemet.

Distriktsfunksjoner

Kulturvernet og museumsarbeidets plass i den kommunale kulturplanen er tatt opp med Ringerike Kommune i forbindelse med høringsutkastet til ny langtidsplan for kommunen. Forslag til interkommunalt arkiv i begge kommuner er tatt opp med kulturkontorene. Det er kommet inn flere arkiver under Ringerike kommunes ansvar som er overført kommunearkivet i ringerike. Det er sendt forslag til Ringerike kommune om å styrke SEFRAK-registreringen med tanke på en verneplan for eldre bebyggelse i Hønefoss. Vi har tatt opp arbeid med å få sikret Bakkegårdene, et gammelt småindustri-/håndverksenter ved Nordre Torg.

Museets rolle som ressurs i fylkessammenheng har vært beskjeden. Det har vært delegert to saker i forbindelse med fasadeendring på Nordre Torg.

Registreringer

I forbindelse med gaver til museet/formidling av materiale til kommunens arkiv/initiativ fra lokalkjente kulturverninteresserte/dokumentasjonsvirksomhet har konservator deltatt i befaringer på: Fløtningsystemet i Somnavassdraget, demningen ved Aure i Hole (Isielva), Ringerike Nikkelverk, Skagnes Gamle skole, Hen Dampsags arkiv, Brentlær i Åsa, Breili i Brekkebygda, samt de mange andre givere av materiale og informasjoner ved lydbandopptak.

Samlingene

Nyregistrering og katalogisering har fortsatt på Norderhov Gamle Prestegård ved hjelp av sivilarbeideren. Vi ser muligheten av innen 1989 å ha fullført nummerering av alle gjenstandene på kort og i protokoll.

Av gavene i 1988 skiller vi ut to store arkiver pga. deres volum: Hen Dampsags arkiv gitt av Norske Skogindustrier A/S, Soknabruket og H.A. Thaulows arkiv fra Solheim i Hole. Nevnes bør også 110 protokoller, kopibøker og lønningsbøker fra Ringerike Nikkelverk, samt en samling på mellom 3000 og 6000 fotografiske glassplater etter Hønefoss-fotografen Berthe Hognestad. De to siste gavene er formidlet av h.h.v. Anders Viljugrein og Ringerike kommune. De

tre arkivene vil i ferdig ordnet stand komme opp i ca. 15 hyllemeter.

Givere og formidlere av gaver har vært: Poul Jensen, Lars Egil Viljugrein, Bjørn A. Rørholt, Norske Skogindustrier v. Soknabruket og Johannes Eriksen, Birger Sætra, Anette Jørstad, Trond Bergsund, beboerne på Buskerud Vanførehjem, arvede gjenstander etter Ole Gulbrandsen Hurum, Ringerike kommune, Leif Strøm, Majen Haug, Erling Bjørke (formidlet av Gunner Bjørke), Hønefoss Hjelpelagsvesen, Ole J. Andersen.

Lydmateriale

Det er påbegynt oppbygging av et lydarkiv som i årets vokste til 56 båndsider på C-60 kassetter.

Fylkesfotoarkivet

Vi fikk bevilgning til fylkesfotoarkivet fra 1/1-88, og Johan Brun ble engasjert for å bygge opp avdelingen.

Pr. 1/1-89 er det registrert ca. 11 650 bilder fordelt slik: Nore og Uvdal: 2000, Rollag og Veggli: 1700, Svene og Flesberg: 2100, Sandsvær og Kongsberg: 2250, Lier: 2800, Ringerike: 650, Drammens Museum: 150.

Dette er status etter 10-15 års arbeid med registreringssamlinger. Utenom dette, negativsamlinger (glassplater) som er gjennomgått og mesteparten kopiert: Kvislenssamlingen, Rollag: ca. 2000 plater, Aasen-samlingen, Rødberg: 500 plater, Børrezen, Nore: 100 plater, Aasgarden, Rødberg: 100 plater og Halvor Kylesdal, Uvdal: 25 plater.

I 1988 har det vært fotoregistrering i Sandsvær, Kongsberg og Ringerike, samt en del samlinger som har vært sendt til Brun i Lier for avfotografering. Alt i alt i fjor registrert ca. 3000 bilder.

Oppbyggingen av utstyrsparken har skjedd ved anskaffelse av reproapparat, forstørrelsesapparat, blitzanlegg, kamerahus Nikon 801, samt Hasselblad 2000.

Arkivet holder til i Bruns bolig i Lier der materialet oppbevares brannsikkert.

Film/videofotobevaring i Hole og Ringerike

To 16 mm lokalhistoriske filmer er overført til video for registrering. Fotobevaringen er startet opp i Ringerike kommune med økonomisk bidrag fra kommunen og Ringerike Sparebank. Ved tre avfotograferingsaksjoner i Haug, Sokna og Åsa er ca. 650 bilder avfotografert. Bildene skal inngå i et lokalt arkiv åpent for offentligheten. Fotoregistre-

ringen skjer i samarbeid med historielaget og Johan Brun fra fylkesfotoavdelingen.

Byggesaken/vedtektssaken

En komité bestående av Otto Frydenlund, Per Chr. Hurum, Trond Bergsund og Arild Rydtun har sammen med arkitekt og konservator utarbeidet et skisseprosjekt for et nybygg ved prestegården. Utkastet er ikke blitt godkjent av Riksantikvaren.

En vedtektskomité med Trond Bergsund, Jack Th. Erichsen og Otto Frydenlund har utarbeidet et forslag til nye vedtekter. Den viktigste endring er en reduksjon av det nåværende 17-manns styret til 7 medlemmer, hvorav 3 er offentlig oppnevnt. Forslaget blir lagt fram for årsmøtet.

Styret

Styret har i beretningsåret bestått av: Randi B. Gjerde, Else Marie Abelgård, Bjørn Knoph, Åge Fjeld, Jack Th. Erichsen, Trygve Gjerard, Jesper Hallingby, Frithjof Rudstaden, Otto Frydenlund. Varamenn: Ingrid Løbben, Gudbrand Strømmen, Gulhild Heen, Ingebjørg Liljedahl, Vesla Eidahl, Th. Solberg, Trond Bergsund, Aslaug Drivenes, Inger Lise Berg.

Representanter fra kommuner, fylke og foreninger:

Ringerike kommune: Johnny Rønning (Vara: Hans M. Nygård), Sissel Christophersen (Eva Langholm).

Hole kommune: Thorvald Solheim (Gudbrand Hvattum).

Buskerud Fylkeskommune: Geir Thoresen (Kjell Halvor Tveita).

HS-museets venner: Per Chr. Hurum (Bjarne Jørgensen).

Ringerikes Kunstforening: Kari Maartmann Moe (Gudrun Tingleff Jensen).

Ringerike Ungdomslag: Håkon Jøta (Lars Egil Viljugrein).

Ringerike Historielag: Aslaug Kvernberg (Jens Fjeld).

Arbeidsutvalget har bestått av Randi Gjerde - styreformann, Per Chr. Hurum - nestformann, Else Marie Abelgård og Jack Th. Ericksen.

Varamenn: Bjørn Knoph, Otto Frydenlund, Ingebjørg Liljedahl og Johnny Rønning. Varamennene har vært innkalt til alle AU-møtene.

Det er avholdt to styremøter som tradisjonelt blir julemøtet og møtet før årsmøtet. Arbeidsutvalget har hatt 7 møter, samt flere arbeidsmøter mellom formann, nestformann og bestyrer.

AKSJESELSKAPET

FOLLUM

FABRIKKER

Du finner din egen bank hele 8 steder på Ringerike!

Som kunde i vår bank kan du benytte deg av distriktets best utbygde filialnett, ingen annen bank er så lett å nå. Har du konto ett sted, er du velkommen til å benytte hvilket som helst av våre ekspedisjonssteder. Det avgjørende er hva som er enklest for deg:

Banken der du bor?
Banken der du arbeider?
Eller banken du passerer
på vei til eller fra arbeidet?

VELKOMMEN INNOM!

Hovedkontor: Søndre Torv

Filialer: AKA-huset
Hallingby
Haug
Hønen
Meieriet
Sokna
Ringerike Sykehus

MiniBank: Hovedkontoret
AKA-huset
Hønen
Meieriet
Sokna

RINGERIKSBANKEN

RINGERIKES SPAREBANK

— banken som liker å si JA!

Hønefoss Industritrykk AS

ERIK MOE HAUGEN
Blommeseter - Norderhov
3500 HØNEFOSS. Tlf. 067-35 454